

Förslag till

Havsplan Östersjön

Samrådshandling

2018-02-15

Samråd för en bättre havsplan

Detta är förslaget till statlig havsplan för Östersjön. Nu samråder vi om detta förslag, och de konsekvensbeskrivningar som hör till.

Havs- och vattenmyndigheten samråder med dig och andra för att få bra och förankrade havsplaner. Därför vill vi gärna att ni ger förbättringsförslag och berättar om sådant vi bör veta.

Lämna dina synpunkter senast den 15 augusti 2018. Du kan lämna synpunkter på två sätt:

- på vår webbplats, www.havochvatten.se/havsplanering
- mejla dem till havochvatten@havochvatten.se

Skicka dem helst i ett digitalt redigerbart format, för då kan vi behandla dem snabbare. Märk din synpunkt med "Samråd om förslag till havsplaner. Dnr 396-18"

Ett förslag baserat på lång dialog

Detta förslag är just ett förslag, och är till för att diskuteras. Förslaget bygger på en lång dialog med främst myndigheter, branscher och kommunala organ, men även intresseorganisationer, forskning och grannländer.

Nu föreslår vi att Havsplan Östersjön ska se ut så här, utifrån allt vi vet idag. Dokumentet visar förslag på mest lämplig användning av havet, hur oförenliga ändamål bör hanteras, och hur vi hanterar riksintressen och allmänna intressen.

Tyck till om förslaget till havsplan och konsekvensbeskrivningarna, för det ger bättre slutresultat.

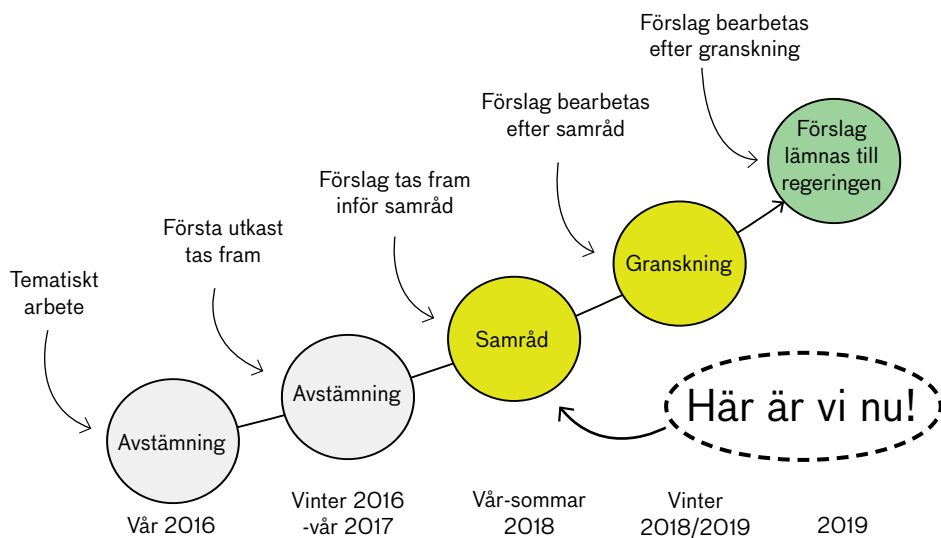
Dialog i tre steg

Dialogen pågår sedan flera år. Vi stämde av ett tidigt utkast till plan under 2016-2017. Vi har försökt ta hänsyn till de synpunkter vi fick in då.

Dialogen kommer att pågå ändå till 2019 då vi lämnar ett förslag på havsplaner till regeringen. Här är de olika dialogstegen där synpunkter kan lämnas:

1. avstämning i tidigt skede (genomfördes 2016-2017)
2. formellt samråd
3. granskning

Detta förslag till havsplan är alltså samrådshandlingen för steg två, formellt samråd.

Figur 1. Några av stegen i arbetet med att fram havsplaner. Nu är det samråd.

Tack för att ni deltar

Vi är övertygade om att havsplanerna blir både bättre och bättre förankrade om fler är med. Tack för att ni deltar.

Följ havsplaneringen på www.havochvatten.se/havsplanering.

Björn Sjöberg

*chef för Avdelningen för havs- och vattenförvaltning på
Havs- och vattenmyndigheten*

Havsplan - Östersjön

Statlig planering i territorialhav och ekonomisk zon

Havs- och vattenmyndigheten

Enheten för havsplanering

Diarienummer 396-18

2018-02-15

Havs- och vattenmyndigheten

Box 11 930

404 39 Göteborg

Tel. 010-698 60 00

www.havochvatten.se

havochvatten@havochvatten.se

Sammanfattning

Detta är det förslag till havsplan för Östersjön som vi samråder om.

Sverige tar fram tre havsplaner – en för Bottniska viken, en för Östersjön och en för Västerhavet. **En havsplan ger vägledning** kring vad som är den bästa användningen av havet. Havsplanen vägleder nationella myndigheter, kommuner och domstolar i kommande beslut, planering och tillståndsprövningar. Näringsidkare kan också få vägledning av planen.

Havsplanen ska bidra till en långsiktigt hållbar utveckling. Den ska förena näringspolitiska mål, sociala mål och miljömål.

Havsplanen innehåller vägledning om **mest lämplig användning**. Den eller de användningar som anges i ett område har företräde framför andra användningar. I nästan hela havet bedöms användningar kunna samsas om de anpassar sig till varandra. På de platser användningar inte bedöms kunna samsas, föreslås de inte tillsammans.

Havsplanen anger åtta **användningar** i Östersjön: attraktiva livsmiljöer, energiutvinning, försvar, generell användning, natur, sandutvinning, sjöfart och yrkesfiske.

Havsplanen anger också områden där **särskild hänsyn** ska tas till höga naturvärden eller till totalförsvarets intressen.

Förslag till användningar grundar sig på avvägningar och en lämplighetsbedömning utifrån läge, beskaffenhet och behov. Riksintressen och andra allmänna intressen är viktiga för avvägningen.

Konsekvenserna av havsplanen bedöms utifrån ekologiska, ekonomiska och sociala perspektiv. Arbetet med att bedöma konsekvenserna har skett parallellt och integrerat med planeringen. Dessutom analyseras konsekvenserna i en separat miljökonsekvensbeskrivning och en separat hållbarhetsbedömning.

Havsplaneringen har tagit sin **utgångspunkt** i lagar, förordningar och samhällsmål, rapporter och inte minst den långa dialogen Havs- och vattenmyndigheten haft med andra. Både utgångspunkterna för havsplaneringen och **hur planen ska användas** är ny kunskap och en ny diskussion, eftersom det är första gången någonsin som Sverige gör statliga havsplaner.

Samrådet innebär att andra får ge synpunkter på detta förslag till havsplan, så att Havs- och vattenmyndigheten sedan kan revidera förslaget.

Innehåll

Samråd för en bättre havsplan	2
Sammanfattning.....	5
1. Detta är en havsplan.....	9
Läsanvisning	10
2. Utgångspunkter.....	12
Havsplaneringsförordningen och miljöbalken är grunden.....	13
Havsplanen ska vägleda och bidra till hållbar utveckling.....	13
Gränser i havet.....	17
Kommunernas planering av territorialhavet	18
Många grannländer att samverka med	19
De globala målen	20
Nationella miljömål.....	21
Sveriges maritima strategi.....	21
Klimatanpassning	22
Planering för god miljöstatus.....	22
Arbetet med att ta fram förslag till havsplaner	26
3. En framtid vi vill nå	28
Havet 2050.....	29
Planeringsmål	29
4. Vägledning om mest lämplig användning	31
Mest lämplig användning.....	33
Särskild hänsyn	35
Samexistens	37
5. Havsområden	40
5.1 Planeringens huvuddrag för Östersjön.....	41
5.2 Norra Östersjön och Södra Kvarken	43
5.3 Mellersta Östersjön	47
5.4 Sydöstra Östersjön.....	51
5.5 Södra Östersjön	56
5.6 Sydvästra Östersjön och Öresund	60
6. Teman	64
6.1 Attraktiva livsmiljöer	65
Friluftsliv, fritidsfiske och turism	73
Kulturmiljö	76
6.2 Energi.....	79
6.3 Försvar	88
6.4 Lagring och utvinning av material	95
6.5 Natur.....	102

6.6 Transport och kommunikationer.....	116
6.7 Vattenbruk och blå bioteknik	125
6.8 Yrkesfiske	128
7. Genomförande och tillämpning	138
Så ska planen användas	139
Havsplanens roll vid tillståndsprövning	139
Havsplanens roll i kommunal översiktsplanering	140
Uppföljning av planen	141
8. Konsekvenser	143
Både hållbarhetsbedömning och miljökonsekvensbeskrivning.....	144
Integrerad konsekvensbedömning – en del i planeringen	144
9. Underlag.....	147
Underlag och referenser.....	148

Detta är en havsplan

Utgångspunkter

En framtid vi vill nå

Vägledning om mest lämplig användning

Havsområden

Teman

Genomförande och tillämpning

Konsekvenser

Kartförteckning

- [Karta 1. Översiktlig plankarta för Östersjön](#)
- [Karta 2. Plankarta för havsområdet Norra Östersjön och Södra Kvarnen](#)
- [Karta 3. Plankarta för havsområdet Mellersta Östersjön](#)
- [Karta 4. Plankarta för havsområdet Sydöstra Östersjön](#)
- [Karta 5. Plankarta för havsområdet Södra Östersjön](#)
- [Karta 6. Plankarta för havsområdet Sydvästra Östersjön och Öresund](#)
- [Karta 7. Riksintressen för tema attraktiva livsmiljöer](#)
- [Karta 8. Riksintresseanspråk för tema attraktiva livsmiljöer](#)
- [Karta 9. Allmänna intressen och övriga förutsättningar för tema attraktiva livsmiljöer](#)
- [Karta 10. Riksintresseanspråk för tema energi](#)
- [Karta 11. Allmänna intressen och övriga förutsättningar för energi - vindkraftsområden](#)
- [Karta 12. Allmänna intressen och övriga förutsättningar för tema energi – kablar och rörledningar](#)
- [Karta 13. Öppet redovisade riksintresseanspråk i havet för tema försvar](#)
- [Karta 14. Öppet redovisade riksintresseanspråk och influensområden för totalförsvarets militära del](#)
- [Karta 15. Allmänna intressen och förutsättningar för koldioxidlagring](#)
- [Karta 16. Allmänna intressen och förutsättningar för sandutvinning](#)
- [Karta 17. Riksintressen och riksintresseanspråk för tema natur](#)
- [Karta 18. Allmänna intressen och övriga förutsättningar för tema natur – Marina skyddade områden enligt 7 kap. miljöbalken](#)
- [Karta 19. Allmänna intressen och övriga förutsättningar för tema natur - klimat-tillflykter](#)
- [Karta 20. Riksintresseanspråk för tema transport och kommunikationer](#)
- [Karta 21. Allmänna intressen och övriga förutsättningar för tema transport och kommunikationer - ruttsystem](#)
- [Karta 22. Allmänna intressen och övriga förutsättningar för tema transport och kommunikationer – data- och telekablar](#)
- [Karta 23. Riksintresseanspråk för tema yrkesfiske](#)
- [Karta 24. Allmänna intressen och övriga förutsättningar för tema yrkesfiske - landningsvärden](#)
- [Karta 25. Allmänna intressen och övriga förutsättningar för tema yrkesfiske - fiskeregleringar](#)

Detta är en havsplan

Havsplanering är till för att havet ska användas hållbart, nu och i framtiden. Många ska samsas om havet och, havsplanen underlättar för det genom att ge vägledning kring vad som är den bästa användningen av havet.

1

Sverige tar fram tre havsplaner – en för Bottniska viken, en för Östersjön och en för Västerhavet.

En havsplan förenar näringspolitiska mål, sociala mål och miljömål. Den ska bidra till att:

- god miljöstatus i havsmiljön nås och upprätthålls
- havets resurser används hållbart så att havsanknutna näringar kan utvecklas
- främja samexistens mellan olika verksamheter och användningsområden

En havsplan ska också ge den vägledning som behövs för att områdena kan användas för de ändamål som de är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov¹.

Arbetet med havsplaneringen resulterar i vägledande havsplaner och bidrar samtidigt till ny kunskap. Det är första gången som Sverige tar fram havsplaner.

Läsanvisning

Du kan läsa planen som ett dokument eller som webbsidor

Havsplanen är detta dokument. Det är detta dokument som är det formella förslaget på samråd. Utöver det finns havsplanen även som webbsidor.

Havsplanen som webbsidor är en hjälp i att utforska planen på ett annat sätt. Där är vissa kartor klickbara och ibland är texterna ordnade på ett annat sätt. Men innehållet är detsamma i webbversionen och i detta dokument.

Du hittar både webbsidorna och detta dokument på

www.havochvatten.se/havsplanering.

Så här är dokumentet strukturerat

[Kapitel 1. Detta är en havsplan](#) förklarar kortfattat vad en havsplan är och för vilka områden Sverige tar fram havsplaner.

[Kapitel 2. Utgångspunkter](#) beskriver de förutsättningar som ligger till grund för planeringen. Kapitlet redogör bland annat för juridiska förutsättningar, förhållandet till kommuners och grannländers planering, nationella mål och strategier, miljöstatus och hur arbetet med att ta fram havsplaner går till.

[Kapitel 3. En framtid vi vill nå](#) beskriver en framtid samhället vill nå till år 2050 och de planeringsmål som gäller för havsplaneringen.

Havsplanernas geografiska avgränsning

Havsplanerna omfattar Sveriges ekonomiska zon och svenskt territorialhav från en nautisk mil utanför den svenska baslinjen. Fastighetsindelad vatten är undantaget. En nautisk mil är 1 852 meter.

Kommungränsen mellan Östhammar och Norrtälje bildar gränsen mellan Bottniska vikens och Östersjöns havsplaneområden. Den södra kommungränsen mellan Helsingborg och Höganäs bildar gränsen mellan Östersjöns och Västerhavets havsplaneområden.

Kommunerna har planeringsansvar för det havsområde som finns inom kommunens gränser, det vill säga inre vatten och territorialhav. Kommunernas och statens planeringsansvar överlappar därmed i större delen av territorialhavet sedan 2015 i och med havsplaneringsförordningen.

Figur 2. Sveriges tre havsplaner

¹ [Havsplaneringsförordningen \(2015:400\)](#) 4 §.

Kapitel 4. Vägledning om mest lämplig användning består av riktlinjer i plankartan och tillhörande text som anger vilken användning som föreslås ha företräde inom olika områden. Vägledningen omfattar även särskild hänsyn till höga naturvärden och totalförsvarets intressen. Hur olika användningar kan samexistera och förhållningssätt kring det beskrivs också. Plankartan redovisas i detta kapitel som en översiktlig plankarta över Östersjöns havsplaneområde.

Kapitel 5. Havsområden inleder med planeringens huvuddrag för Östersjön och beskriver sedan ställningstaganden för varje havsområde. I kapitlet finns en plankarta för varje havsområde i den ungefärliga skala som havsplanerna ska tolkas i. Beskrivningen innefattar särskilt viktiga förutsättningar och motiveringar till varför planeringen ser ut som den gör. Här förklaras också eventuella målkonflikter mellan olika intressen inom samma områden och vilka avvägningar som gjorts.

Kapitel 6. Teman beskriver de många intressen som finns i havet indelade i teman. Varje tema beskrivs i kartor och text bland annat utifrån sina förutsättningar, framtid och samspel med omgivningen. Riksintresseanspråk och allmänna intressen av väsentlig betydelse för temat redovisas särskilt i kartor och text.

Kapitel 7. Genomförande och tillämpning beskriver hur planen ska användas och till vem havsplanens vägledning riktar sig till.

Kapitel 8. Konsekvenser är en beskrivning av arbetet med att med att bedöma planens konsekvenser utifrån ekologiska, sociala och ekonomiska perspektiv. Konsekvensbedömningarna finns i sin helhet som separata dokument.

Kapitel 1-3 och 7 är i stora drag samma i de tre olika havsplanerna för Östersjön, Bottniska viken och Västerhavet.

Till varje plan hör en miljökonsekvensbeskrivning², en hållbarhetsbedömning³ och en förteckning med underlag per område⁴. Förteckningen med underlag per område redovisar vilket underlag som är relevant i respektive geografiska område. Där går det exempelvis att utläsa vilken typ av riksintresse eller annat allmänt intresse som ligger till grund för havsplanens avvägningar. Förteckningen är ett komplement till havsplanens kartor och beskrivningar som redovisar informationen på ett annat sätt.

2 Havs- och vattenmyndigheten. 2018. Miljökonsekvensbeskrivning Havsplan Östersjön.

3 Havs- och vattenmyndigheten. 2018. Hållbarhetsbedömning Havsplan Östersjön.

4 Havs- och vattenmyndigheten 2018.Underlag per område. Havsplan Östersjön 2018-02-15.

Utgångspunkter

Det finns lagar och förordningar som bestämmer att Sverige ska ta fram havsplaner, vad planerna ska syfta till och ungefär hur de ska redovisas. Det finns också många nationella och internationella mål, strategier och förutsättningar som havsplanerna utgår från. Andra viktiga utgångspunkter är den kommunala planeringen och grannländers planering.

Havsplaneringsförordningen och miljöbalken är grunden

Genom miljöbalken⁵ och havsplaneringsförordningen⁶ har Sverige införlivat EU:s ramdirektiv för havsplanering⁷ i svensk lagstiftning.

Enligt miljöbalken ska det finnas tre statliga havsplaner – en för Bottniska viken, en för Östersjön och en för Västerhavet. Planerna ska ge vägledning till myndigheter och kommuner vid planläggning och prövning av anspråk på användning av området. Havsplanerna ska omfatta Sveriges ekonomiska zon och de områden som inte ingår i fastigheter i svenskt territorialhav från en nautisk mil utanför den baslinje som avses i lagen om Sveriges sjöterritorium⁸. Havsplanerna beslutas av regeringen. Regeringen får meddela föreskrifter om sådana förbud eller begränsningar som i fråga om verksamheter och åtgärder inom ett havsplanerat område behövs för att uppnå syftet med planen⁹.

Havsplaneringsförordningen reglerar genomförandet av havsplaneringen. Den anger bland annat att Havs- och vattenmyndigheten ska ta fram förslag till havsplaner, vad planerna ska bidra till, att en ekosystemansats ska tillämpas, att miljökonsekvenser ska analyseras och att uppföljning ska ske.

Havsplanen ska vägleda och bidra till hållbar utveckling

Syftet med havsplanen är att bidra till en långsiktigt *hållbar utveckling*. Den ska ge vägledning till myndigheter och kommuner vid planläggning och prövning av anspråk på användning av havsplaneområdet. Vägledningen ska syfta till att de havsområden som omfattas av planen *används för det eller de ändamål som de är mest lämpade för* med hänsyn till områdenas beskaffenhet, läge och de behov som finns¹⁰.

Havsplaneringens främsta uppgift är att göra en avvägning mellan olika allmänna intressen, vilket framgår av förarbetena till havsplaneringslagstiftningen¹¹. Riksintressena är en del av de allmänna intressena. Vilka andra allmänna intressen, utöver riksintressena, som havsplanerna ska omfatta finns inte definierat i lagstiftningen. Det ska emellertid vara allmänna intressen av *väsentlig betydelse*.

⁵ [Miljöbalken \(1998:808\)](#)

⁶ [Havsplaneringsförordningen \(2015:400\)](#)

⁷ [Europaparlamentets och Rådets direktiv för havsplanering \(2014/89/EU\)](#)

⁸ [Lag \(1966:374\) om Sveriges sjöterritorium. Lag \(2017:1272\) om Sveriges sjöterritorium och maritima zoner](#), träder i kraft 1 mars 2018.

⁹ 4 kap. 10 § miljöbalken

¹⁰ 4 kap 10 § miljöbalken och 4 § havsplaneringsförordningen. jmf skrivningen i 3 kap 1 § miljöbalken

¹¹ [Hushållning med havsområden \(prop. 2013/14:186 s 17\)](#)

Havsplanen ska enligt 3 § havsplaneringsförordningen bestå av en karta och en planbeskrivning. Kartan ska redovisa:

- grunddragen för användningen av havsområdet
- de områden som är av riksintresse enligt 3 kapitlet miljöbalken
- andra allmänna intressen av väsentlig betydelse

Planbeskrivningen ska

- ange inriktningen för användningen av havsområdet
- ange och beskriva de områden som är av riksintresse enligt 3 kapitlet miljöbalken
- redogöra för andra allmänna intressen av väsentlig betydelse, den nuvarande användningen och övriga planeringsförutsättningar
- redovisa de överväganden som legat till grund för planen
- ange hur frågor om oförenliga ändamål bör lösas
- redovisa innebörden och konsekvenserna av användningen enligt planen

Planen ska främja samexistens mellan olika verksamheter och användningsområden. Planen ska också ge den vägledning som behövs för att de havsområden som omfattas av planen kan användas för det eller de ändamål som de är mest lämpade för med hänsyn till områdenas beskaffenhet, läge och de behov som finns¹². Förslaget till havsplan ska vara förenligt med 3 och 4 kapitlen miljöbalken.

Riksintressen enligt miljöbalken

Vilka områden och anläggningar som är respektive kan omfattas av riksintresseanspråk framgår av 4 respektive 3 kapitlen miljöbalken. Att ett område är av riksintresse respektive omfattas av ett riksintresseanspråk betyder att det väger tyngre än andra allmänna intressen vid en avvägning i den fysiska planeringen och att områdets värde eller betydelse inte påtagligt får skadas.

Verksamhetsanknutna hushållningsbestämmelser är utpekade av myndigheter och regleras i 3 kapitlet miljöbalken. Ett sådant riksintresseanspråk innebär inte alltid ett förbud mot andra åtgärder i eller i närheten av området, men däremot att dess värden ska skyddas i planeringen. Om det finns motstridiga riksintresseanspråk kan havsplanen innehålla en avvägning och en prioritering av den användning som bäst främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. Totalförsvarets riksintresseanspråk väger enligt miljöbalken alltid tyngre än andra riksintresseanspråk enligt 3 kapitlet miljöbalken.

Geografiskt anknutna hushållningsbestämmelser finns i 4 kapitlet miljöbalken. Områden som har särskilt stora värden när det gäller natur- och kulturvård, turism och friluftsliv anges direkt i 4 kapitlet och dessa områden är i sin helhet av riksintresse. Det gäller bland annat större kust- och skärgårdsområden som inte får utsättas för exploatering som påtagligt skadar deras värden. Samtidigt hindrar bestämmelserna inte uppförande av an-

¹² Jämför skrivningen i 3 kap 1 § miljöbalken (1998:808)

läggningar för totalförsvaret och utveckling av befintliga tätorter eller av det lokala näringslivet i de här områdena, om andra lämpliga alternativ saknas. Det kan också vara möjligt att utvinna fyndigheter av ämnen eller material. Natura 2000-områden är också av riksintresse enligt 4 kapitlet miljöbalken. I dessa krävs särskild tillståndsprövning för verksamheter eller åtgärder som kan påverka naturområdet på ett betydande sätt.

När 3 och 4 kapitlen miljöbalken ska tillämpas vid prövningen av ett mål eller ärende, ska länsstyrelsen särskilt verka för att riksintressena tillgodoses. Länsstyrelsens arbete ska grundas på havsplanen i områden som omfattas av en beslutad havsplan enligt 3 § hushållningsförordningen¹³. I andra områden ska länsstyrelsens arbete grundas på underlag från respektive riksintressemyndighet.

Allmänna intressen

Som ovan anges är havsplaneringens främsta uppgift att avväga mellan olika allmänna intressen. Allmänna intressen i planeringen av mark och vatten är intressen som bidrar till att uppnå samhällsmål för en ekonomisk, social och miljömässig hållbar utveckling. Vilka allmänna intressen, utöver riksintressena, som havsplanerna ska omfatta finns inte närmre definierat. Det ska emellertid vara allmänna intressen av *väsentlig betydelse*. Allmänna intressen av väsentlig betydelse kan exempelvis vara intressen som följer av första styckena i 3 kapitlet miljöbalken eller kommunala intressen som anses vara nationellt intressanta.

Vad som räknas som allmänna intressen inom kommunal planering beskrivs i plan- och bygglagen. Allmänna intressen i kommunal planering är bland annat natur- och kulturaspekter, hänsyn till omgivningen och vissa bestämmelser i miljöbalken. Även riksintressen enligt miljöbalken är en del av de allmänna intressena.

---

¹³ [Förordning \(1998:896\) om hushållning med mark- och vattenområden](#)

Bedömning av användning

Havsplanerna anger användning. Grunden till angiven användning bygger på olika riksintresseanspråk och andra allmänna intressen en miljöbalken. Rutan nedan förklarar hur:

Läs mer om [samexistens](#) i [kapitel 4 Vägledning om mest lämplig användning](#).

Användningarna baseras på olika allmänna intressen

Användningarna i havsplanen baseras på tre sorters intressen:

- riksintressen enligt 4 kapitlet miljöbalken
- riksintresseanspråk enligt 3 kapitlet miljöbalken
- andra allmänna intressen av väsentlig betydelse

Användningarna omfattar dessa tre i olika stor uträkning.

När intressen överlappar

I stora delar av havet överlappar flera allmänna intressen, till exempel olika riksintresseanspråk.

Havsplanerna behandlar överlappande intressen på följande sätt:

A. Flera intressen anses vara förenliga

→ Havsplanen anger flera intressen som mest lämplig användning i samma område eftersom de kan samexistera.

B. Ett riksintresseanspråk enligt 3 kapitlet finns i ett område som även är av riksintresse enligt 4 kapitlet miljöbalken.

→ Riksintresseanspråket enligt 3 kapitlet blir inte en användning i havsplanen, om användningen är i strid med bestämmelserna i 4 kapitlet.

C. Olika riksintresseanspråk enligt 3 kapitlet miljöbalken anses oförenliga.

→ Havsplanen ger företräde åt det eller de riksintresseanspråk som bedöms vara mest lämplig användning i området. Motiveringen till den valda användningen står då under respektive havsområde. Försvarsintressen ges alltid företräde om området behövs för en anläggning för totalförsvaret, i enlighet med miljöbalkens bestämmelser.

D. Ett område med riksintresseanspråk enligt 3 kapitlet miljöbalken omfattas även av ett allmänt intresse av väsentlig betydelse. Riksintresseanspråket och det allmänna intresset är oförenliga.

→ Havsplanen ger riksintresseanspråket företräde när det bedöms vara aktuellt.

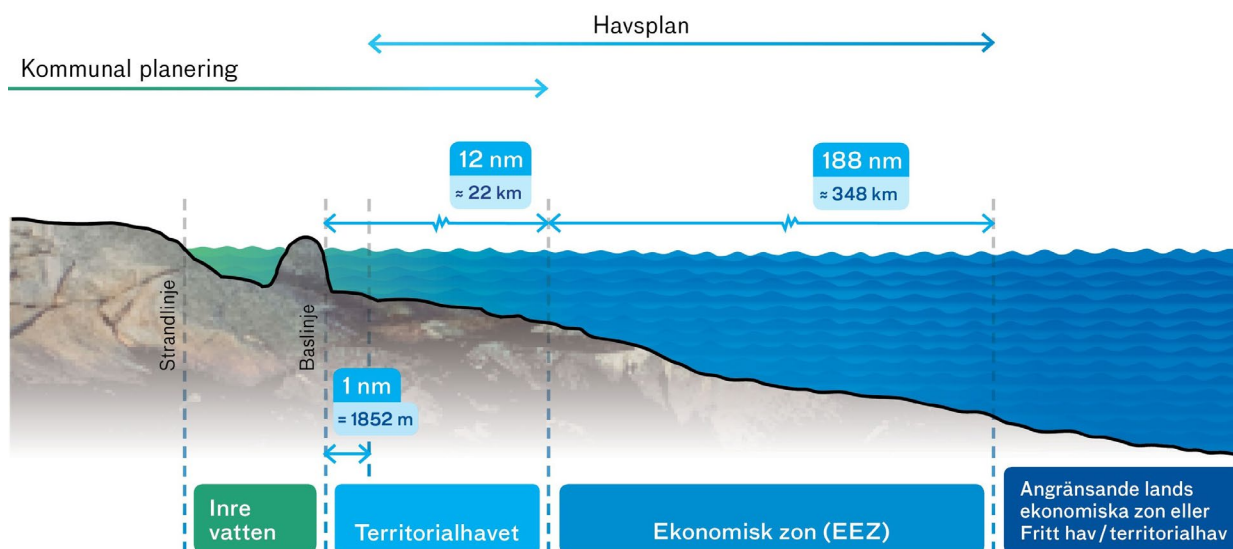
Att ett riksintresseanspråk ges företräde framför ett annat riksintresseanspråk innebär inte att något riksintresseanspråk försvinner.

Gränser i havet

FN:s havsrättskonvention¹⁴ reglerar de havsrättsliga avgränsningarna i havet, alltså vad som utgör inre vatten, territorialhav, angränsande zon och ekonomisk zon. Territorialhavet sträcker sig maximalt 12 nautiska mil från baslinjen. Den ekonomiska zonen är området utanför, dock maximalt 200 nautiska mil från baslinjen. Det svenska territorialhavet och den ekonomiska zonen har varierande utsträckning, beroende på var de möter andra länders gränser och zoner. Den angränsande zonen får sträcka sig till som högst 24 nautiska mil från baslinjen. I den angränsande zonen får Sverige bland annat utföra vissa polisiära kontrollfunktioner. Sverige har även rätt att skydda det marina kulturarvet på botten i zonen.

I territorialhavet har Sverige suveränitet. Det innebär obegränsad rätt att reglera olika verksamheter, med undantag för andra staters rätt till oskadlig genomfart med fartyg. I ekonomisk zon har Sverige bland annat suverän rätt att utforska, utnyttja och förvalta naturtillgångar. Sverige har även jurisdiktion när det gäller skyddet och bevarandet av den marina miljön, uppförande och användning av konstgjorda öar och andra anläggningar och naturvetenskaplig forskning. Samtidigt har andra stater rätt att lägga ut kablar och ledningar på svensk kontinentalsockel samt frihet till sjöfart och överflygning. Reglering av fiske sker inom ramen för EU:s gemensamma fiskeripolitik. EU har delegerat rätten att utfärda viss reglering till medlemsstaterna.

Figur 3. Begrepp, gränser och planeringsansvar. I territorialhavet delar staten planeringsansvar med kommunerna. I den ekonomiska zonen har staten ensamt planeringsansvar.

14 [FN:s havsrättskonvention \(SÖ 2000:1\)](#)

Havsplanerna omfattar större delen av territorialhavet och svensk ekonomisk zon. I territorialhavet delar staten planeringsansvar med kommunerna. I den ekonomiska zonen har staten ensamt planeringsansvar.

Planeringen av havsområdena måste också förhålla sig till annan folkrätt (förutom havsrätten) och EU-rätten, vilket ger både möjligheter och begränsningar för planeringen. En havsplan kan inte begränsa en verksamhet eller ett intresse utöver vad som möjliggörs av exempelvis havsrätten.

Det finns även lagstiftning och politik på EU-nivå som rör havet eller verksamheter kopplade till havet. Det gäller bland annat EU:s havsmiljödirektiv¹⁵ och andra miljöskyddsdirektiv och unionens transport-, fiske-, sjöfarts- och energipolitik.

Kommunernas planering av territorialhavet

Kommunerna har enligt plan- och bygglagen¹⁶ planeringsansvar för Sveriges territorium, vilket även innefattar inre vatten och territorialhav. Genom havsplaneringens införande i Sverige finns 65 kommuner där planeringsansvaret överlappar mellan kommunen och staten i territorialhavet. Ytterligare ett 20-tal kommuner har kust mot havet, men inte hav som ingår i de statliga havsplaneområdena.

I översiktsplaner redovisar kommunerna hur man vill främja en långsiktig god utveckling när det gäller mark- och vattenanvändning. Översiktsplanen är grunden för kommunernas rätt att själva besluta om detaljplaner och tolka innebörden i allmänna intressen. Idag är det ett 20-tal kommuner som har antagna översiktsplaner som omfattar hela territorialhavet och som redovisar genomarbetade kommunala ställningstaganden¹⁷. Områden nära land och i kustzon behandlas dock oftare i planerna än områden längre ut i territorialhavet. Orsaker till detta kan vara havets traditionellt fria nyttjande och avsaknaden av fastigheter i utsjövatten. Under 2016 och 2017 har många kustkommuner antingen inlett förarbete för planering av havsområdet eller inlett arbete med översiktsplanering enligt plan- och bygglagen. I Stockholms län finns regionplanering enligt plan- och bygglagen och Stockholms landsting har ställningstaganden som rör skärgårdsmiljöerna i sin regionplan. Göteborgsregionens kommunalförbund som är ett regionplaneorgan enligt plan- och bygglagen utsett av regeringen, har tagit fram en förstudie om mellankommunal kustplanering.

Den 16 november 2017 beslutade riksdagen att bifalla regeringens proposition Sveriges sjöterritorium och maritima zoner (prop. 2016/17:215). I propositionen föreslås en ny sammanhållen lag som anger den geografiska omfattningen av Sveriges sjöterritorium och maritima zoner med enhetliga geografiska koordinater uttryckta i det svenska referenssystemet SWEREF 99.

Genom beslutet revideras Sveriges baslinjer vilket bland annat påverkar avgränsningen för Sveriges territorialhav och ekonomiska zon. Beslutet innebär också att en angränsande zon inrättas. I den nya lagstiftningen definieras även sträckningen för den linje som betecknar en nautisk mil från baslinjen, det vill säga havsplaneområdets avgränsning mot kusten.

Den nya lagstiftningen träder i kraft den 1 mars 2018.

I detta samrådsförslag till havsplaner används en preliminär avgränsning av havsplaneområdet. I nästa skede, alltså granskningsskedet, kommer avgränsningen för havsplaneområdet att uppdateras med utgångspunkt i den nya lagstiftningen

¹⁵ [Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/56/EG](#)

¹⁶ [Plan- och bygglag \(2010:900\)](#)

¹⁷ Boverket. 2017. Fysisk planering – land, kust och hav (arbetsutkast 2017-12-21)

Många grannländer att samverka med

De svenska havsplanerna gränsar till nio grannländers territorialhav eller ekonomiska zoner. Dessutom är Åland en autonom region med egen jurisdiktion när det gäller planering av tillhörande territorialhav.

Grannländerna har kommit olika långt i planeringen av sina havsområden. De sju grannländer som är medlemmar i EU är förbundna att utarbeta havsplaner i enlighet med EU:s ramdirektiv för havsplanering. Direktivets artikel 11 anger skyldighet att samarbeta med angränsande länder. Sverige tar här en aktiv roll genom att leda och delta i de EU-finansierade projekten Baltic SCOPE under 2015-2017, Pan Baltic SCOPE 2018-2019, Baltic LINES 2016-2019 och NorthSEE 2016-2019.

Figur 4. Skeden i havsplaneringen i våra grannländer. Ljusblå färg markerar land där den första nationella havsplaneringsprocessen pågår. Mörkblå färg markerar land där den första nationella havsplaneringsprocessen är genomförd. I Ryssland pågår förberedelser för havsplaneringslagstiftning.

I projekten arbetar grannländerna gemensamt med att koordinera planeringsfrågor som rör olika sektorer, som exempelvis sjöfart och fiske, och med att samordna data och underlag. I Baltic SCOPE till exempel, behandlades energi, fiske, natur och sjöfart. De deltagande ländernas ansvariga planeringsmyndigheter deltog i projektet och sektorsmyndigheterna bjöds in att delta i diskussionerna. Baserat på behov och det gemensamma arbetet i projektet utarbetades rekommendationer för hantering av gränsöverskridande frågor¹⁸. I Pan Baltic SCOPE fortsätter samverkan över gränserna som stöd för de nationella havsplaneringsprocesserna. Här ingår bland annat samarbete om grön infrastruktur, samlad (kumulativ) påverkan, ekonomisk och social konsekvensanalys av havsplaner samt samordning av landplanering och havsplanering.

Samarbete sker även inom ramen för de regionala havsmiljökonventionerna Helsingforskonventionen (Helcom) för Östersjön (inkl. Bottniska viken) och Kattegatt och Osparkonventionen för Nordostatlantén där bland annat Nordsjön, Skagerrak och delar av Kattegatt ingår. Det finns också ett särskilt forum för samarbete mellan de ministrar som har ansvar för fysisk planering i Östersjöregionen, nämligen Vision and Strategies around the Baltic Sea (Vasab). Vasab och Helcom har bildat en arbetsgrupp för fysisk planering av havet som bland annat har utvecklat riktlinjer för konsultationer och hur ekosystemansatsen kan tillämpas i havsplaneringen.

Grannländerna har haft möjlighet att lämna synpunkter på utkastet till havsplaner i tidigt skede 2017, under den dialog Havs- och vattenmyndigheten har fört med intressenter. De specifika synpunkter som har kommit in beskrivs i [kapitel 6 - Teman](#).

De globala målen

FN har antagit 17 globala mål för hållbar utveckling¹⁹. Dessa täcker de ekonomiska, miljömässiga och sociala dimensionerna av hållbar utveckling. De svenska havsplanerna har främst beröringspunkter till följande mål:

Mål 3 *Hälsa och välbefinnande* planeras för genom att skydda områden med attraktiva livsmiljöer, för att främja hälsa och välbefinnande.

Mål 9 *Hållbar industri, innovationer och infrastruktur* samt mål 7 *Hållbar energi* planeras för genom att främja goda sjöfartsrutter samt energiutvinning och forskning inom förnyelsebar energi till havs.

Mål 13 *Bekämpa klimatförändringen* planeras för genom att integrera klimattillflykter inom havsplanering.

Mål 14 *Hav och marina resurser* och mål 15 *Biologisk mångfald och ekosystem* planeras för genom fokus på ett hållbart nyttjande och fler områden med ökat skydd av natur och ekosystem.²⁰

Klimattillflykt är ett område som kan behöva särskilt skydd för att viktiga växter och djur vars utbredning minskar när klimatet förändras, ska bevaras. Områdena utgör ofta de mer stabila områden som väntas bli kvar av en arts större utbredningsområde när salthalt och temperatur förändras. En klimattillflykt bedöms vara viktig för att arten ska fortsätta att finnas i havsområdet. Det underlag som finns tillgängligt för klimattillflykter är preliminärt och behöver utvecklas framöver. Begreppet klimatrefergium kan också användas för att beskriva klimattillflykt.

¹⁸ Baltic SCOPE (2017). Recommendations on Maritime Spatial Planning across Borders

¹⁹ [FN:s globala mål](#)

²⁰ [Havs- och vattenmyndighetens svar i regeringsuppdrag F12016/01355/SFÖ Bilaga 2](#)

Nationella miljömål

Utöver det övergripande generationsmålet som är vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället har flera av Sveriges 16 nationella miljökvalitetsmål koppling till havsmiljön²¹. Miljökvalitetsmålet *Hav i balans och levande kust och skärgård* har en särskilt framträdande koppling till havsplanering eftersom målets preciseringar kopplar till bland annat ekosystemtjänster, god miljöstatus och därmed även de *miljökvalitetsnormer som Havs- och vattenmyndigheten fastställt* inom ramen för havsmiljöförordningen och Vattenmyndigheterna inom ramen för vattenförvaltningsförordningen.²²

Följande miljökvalitetsmål bedömdes i havsplaneringens färdplan²³ som mest relevanta för havsplaneringen som helhet:

- *Hav i balans samt levande kust och skärgård* – det centrala tematiska målet för hav och kustzon.
- *Ett rikt växt- och djurliv* – berör marint växt- och djurliv inklusive fåglar och fladdermöss.
- *Giftfri miljö* – berör utsläpp och spridning av förorenande ämnen.
- *Begränsad klimatpåverkan* – berör utsläpp av växthusgaser från till exempel sjöfart och omställningen till användning av förnybara energikällor.
- *Ingen övergödning* – berör utsläpp till luft och vatten av kväveföreningar och fosforföreningar.

Sveriges maritima strategi

År 2015 beslutade regeringen om en svensk nationell maritim strategi för *konkurrenskraftiga, innovativa och hållbara maritima näringar som kan bidra till ökad sysselsättning, minskad miljöbelastning och en attraktiv livsmiljö*²⁴. Denna vision vilar på tre likställda perspektiv:

- hav i balans
- konkurrenskraftiga maritima näringar
- attraktiva kustområden.

Strategin omfattar och integrerar många politikområden och är därigenom ett instrument för att genomföra en svensk integrerad havspolitik. Den maritima strategin lyfter fram statliga havsplaner som ett viktigt instrument för att styra utvecklingen i landets yttre havsområden. Den maritima strategin har stor relevans för havsplanerna och finns integrerad i planeringsmålen.

²¹ [Sveriges miljömål](#)

²² [Havsmiljöförordningen \(2010:1341\)](#) respektive [Förordning \(2004:660\) om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön](#)

²³ [Havs- och Vattenmyndigheten. Rapport 2016:21. Färdplan havsplanering](#)

²⁴ [En svensk nationell maritim strategi – för människor, jobb och miljö](#)

Klimatanpassning

Klimatförändringar kommer att påverka haven och människans möjlighet att nyttja havet som resurs på många olika sätt. Det råder stor sannolikhet att ett förändrat klimat också innebär betydande förändringar i ekosystemen, isläggningsmönster, salthalt, strömmar och syresättning, vind- och vågmönster²⁵. Människans utsläpp av koldioxid innebär även en ökad försurning av haven med potentiellt långtgående konsekvenser för organismer och ekosystem. Klimatfrågan kopplar även till själva anspråken på användning av havet. Ett överhängande behov att minska utsläpp av växthusgaser på kort tid kommer sannolikt medföra ökat nyttjande av havet för utvinning av olika former av fossilfri energi som havsbaserad vind- eller vågkraft. Effekter på land kan innebära ökat intresse för verksamheter till havs genom förändrade transportmönster som ger överflyttning från väg- till sjötransport samt för strandfodringsverksamhet till havs för att klimatanpassa kustzoner och bekämpa kusterosion. Möjligheten att bedriva verksamheter till havs har följdverkningar på land eller utomlands och påverkar därigenom de totala utsläppen av växthusgaser²⁶.

Sammantaget är klimatet som miljöfråga kopplat till havsplaneringen genom såväl direkta och indirekta effekter på användning och anspråk som genom påverkan på ekosystemen i stort och de tjänster de ger. Havsplanering kan även förebygga effekter av klimatförändringen och havsanvändningarnas bidrag till denna genom att peka ut områden för hållbar energiomställning och bränsleeffektiva sjöstråk.

Planering för god miljöstatus

För att vända den negativa miljöutvecklingen och stimulera till ett hållbart nyttjande av havens resurser har Europeiska gemenskapen (nu EU) tagit fram och antagit havsmiljödirektivet²⁷, som i Sverige införts genom havsmiljöförordningen²⁸. Havsmiljödirektivet syftar till att uppnå eller upprätthålla god miljöstatus i Europas hav till år 2020. För Sveriges del handlar det om förvaltningsområdena Nordsjön och Östersjön. Enligt havsmiljöförordningen utgörs Östersjöns förvaltningsområde av Bottniska viken och Egentliga Östersjön. Den senare kallas i havsplaneringen för Östersjön. Definition och bedömning av god miljöstatus, miljö kvalitetsnormer med tillhörande indikatorer, åtgärdsprogram och övervakningsprogram för havsmiljön är verktygen i havsmiljöförordningen för att minska belastningen. Definition och bedömning av god miljöstatus sammanfattas i *Inledande bedömning 2018*²⁹.

²⁵ [Havs- och vattenmyndigheten. Rapport 2017:26. Havsplanering med hänsyn till klimatförändringar.](#)

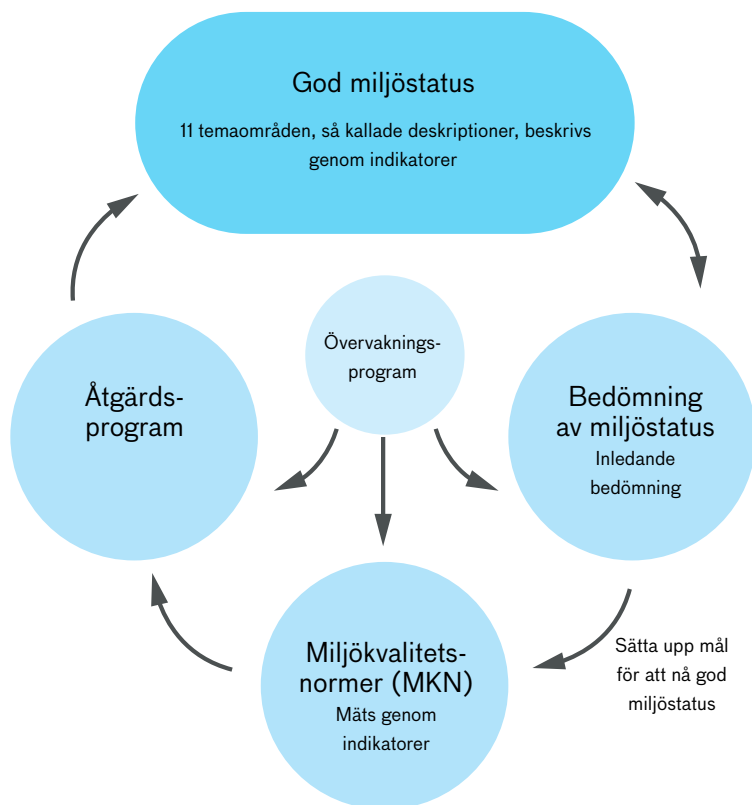
²⁶ Havs- och vattenmyndigheten. Rapport 2018:5. Miljösystemanalys för svensk havsplanering.

²⁷ [Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/56/EG](#)

²⁸ [Havsmiljöförordningen \(2010:1341\)](#)

²⁹ [Havs- och Vattenmyndigheten. Rapport 2017:32. Samråd om inledande bedömning 2018, genomförande av havsmiljöförordningen](#)

Havsplanerna ska bidra till att god miljöstatus nås och upprätthålls, enligt havsplaneringsförordningen. För att nå god miljöstatus till 2020 behöver användningen av havet förändras så att den belastning användningen ger minskas. Havsplanernas vägledning om mest lämplig användning och särskild hänsyn till höga naturvärden kan bidra till att god miljöstatus nås och upprätthålls.

Figur 5. Översiktlig illustration av havsmiljödirektivets process och begrepp.

Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormer är juridiska styrmedel som ska se till att god miljöstatus nås eller upprätthålls. Utgångspunkten när man fastställer en miljökvalitetsnorm är kunskap om vad människan och naturen tål utan hänsyn till ekonomiska eller tekniska förhållanden. Normen ska därför avspegla den lägsta godtagbara miljökvaliteten eller det önskade miljötillståndet, men tar vanligtvis inte sikte på hur mänsklig verksamhet ska utformas.

Den övergripande miljökvalitetsnormen med innebörd att god miljöstatus ska upprätthållas eller nås i Nordsjön och Östersjön till 2020 finns i 17 § havsmiljöförordningen. Vad god miljöstatus innebär preciseras i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter³⁰ om vad som kännetecknar god miljöstatus och miljökvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön. I dessa föreskrifter finns också andra miljökvalitetsnormer med indikatorer som syftar till att vi på sikt ska kunna uppnå god miljöstatus.

³⁰ [Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter \(HVMFS 2012:18\) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljökvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön](#)

Att havsplanen vägleder kring användningen av olika havsområden är ett viktigt verktyg i arbetet med att uppnå miljö kvalitetsnormerna. Exempelvis kan aktiviteter med potentiell negativ påverkan på hydrografiska förhållanden styras bort från de områden där sådan påverkan kan vara negativ för biologisk mångfald och ekosystem.

Marina skyddade områden

En viktig del i havsmiljöförvaltningen är utvecklingen av ett ekologiskt representativt, sammanhängande och funktionellt nätverk av marina skyddade områden³¹. Havsplaneringen kompletterar detta nätverk genom att redovisa områden utanför de skyddade områdena, där särskild hänsyn till naturvärden ska tas.

Grön infrastruktur

Grön infrastruktur är naturområden, biotoper, strukturer och element i landskapet inklusive kust och hav som skapar ett ekologiskt sammanhang. Sammanhängande strukturer är viktigt för att bevara ett rikt växt- och djurliv i landskapet som bevarar såväl artspecifika egenskaper som ekosystemens funktionalitet. Grön infrastruktur är en precisering av miljö kvalitetsmålet *Ett rikt växt- och djurliv*. Havsplaneringen bidrar till sammanhängande gröna strukturer genom att ge vägledning om var olika användningar är mest lämpliga och ange områden där särskild hänsyn ska tas till naturvärden.

---

³¹ [Havs- och vattenmyndigheten. Rapport 2016. Handlingsplan för marint områdesskydd, myllrande mångfald och unika naturvärden i ett ekologiskt nätverk under ytan. Slutredovisning av regeringsuppdrag M2015/771/Nm.](#)

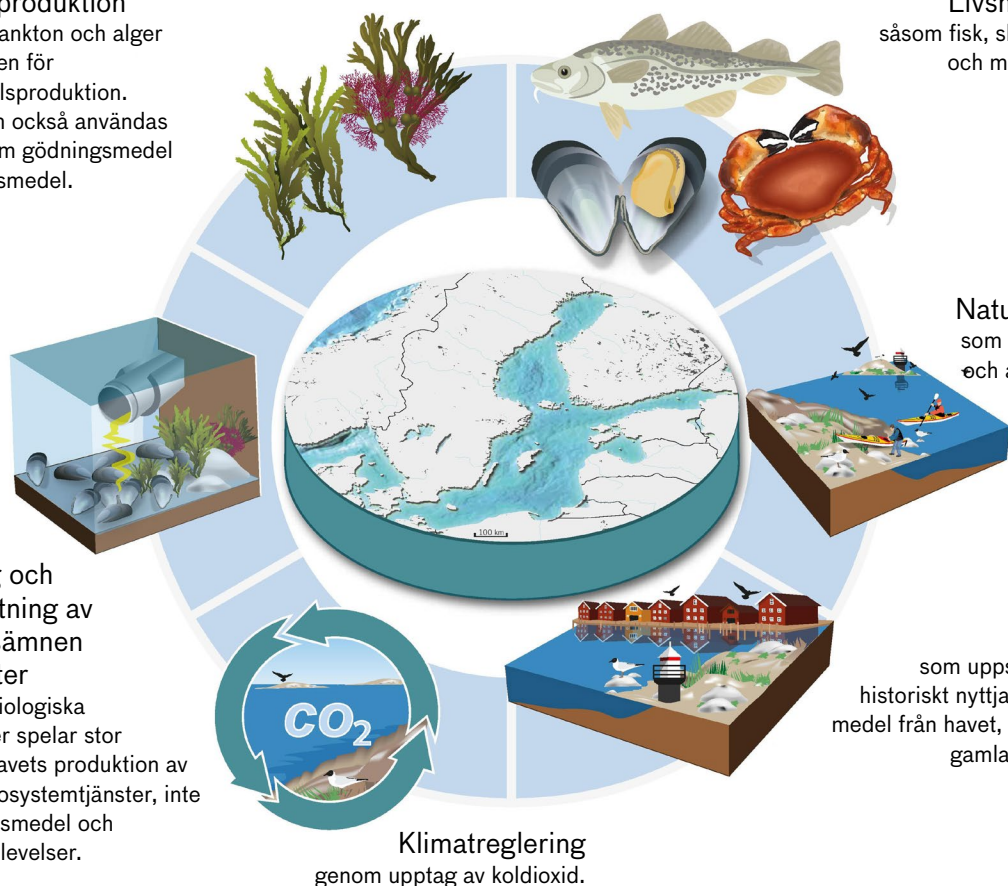
Ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster är tjänster och produkter som ekosystemen ger oss människor, som exempelvis mat, luft eller platser för rekreation. I havsplaneringen är det viktigt att ha kunskap om betydelsen av ekosystemtjänster för att kunna analysera, utvärdera och motivera varför ett område är lämpligt eller olämpligt för olika användningar.

Primärproduktion

av växtplankton och alger är grunden för livsmedelsproduktion. Alger kan också användas direkt som gödningsmedel eller i livsmedel.

Livsmedel
såsom fisk, skaldjur
och musslor.

Upptag och nedbrytning av näringsämnen och gifter genom biologiska processer spelar stor roll för havets produktion av andra ekosystemtjänster, inte minst livsmedel och naturupplevelser.

Naturupplevelser
som bad och segling
och andra aktiviteter
som bidrar till
rekreation,
folkhälsa och
turismsektorn.

Kulturarv
som uppstått genom
historiskt nyttjande av livs-
medel från havet, till exempel
gamla fiskelägen.

Klimatreglering
genom upptag av koldioxid.

Figur 6. Havets ekosystem bidrar med flera samhällsviktiga funktioner som till exempel produktion av livsmedel. De mer synliga ekosystemtjänsterna påverkar och är beroende av andra som inte är så synliga, till exempel är fiskar beroende av att andra delar av naturen bryter ner näringsämnen och gifter.

Arbetet med att ta fram förslag till havsplaner

Havs- och vattenmyndigheten tar fram förslag till havsplaner, medan kustlänsstyrelser och centrala myndigheter stöder arbetet och bistår med underlag för planeringen. Berörda kommuner, regionplaneorgan, kommunala samverkansorgan och landsting har möjlighet att medverka i förslagsarbetet. På så vis kan havsplanerna ta hänsyn till lokala och regionala förutsättningar och behov. Sverige samarbetar också med andra länder så att de svenska havsplanerna är samordnade med grannländernas havsplaner. Havs- och vattenmyndigheten har också haft dialog med bransch- och intresseorganisationer, för att kunna ta hänsyn till deras förutsättningar och behov.

Processen med att ta fram havsplaner görs i flera steg där revideringar och en omfattande dialog sker för varje steg. Avstämning i *tidigt skede* gjordes 2016-2017 utifrån utkast till havsplaner. Under avstämningen deltog mer än 150 aktörer och ett stort antal synpunkter och förbättringsförslag lämnades på de tre planutkasterna med konsekvensbeskrivningar. Avstämningen genomfördes i form av ett stort antal stora eller små dialogmöten, både nationellt, regionalt och med grannländer. Kustlänsstyrelserna ansvarade för dialogen med kommuner och regionalt utvecklingsansvariga aktörer.

Nu sker *Samråd* utifrån detta samrådsförslag av havsplanerna. Innan havsplanerna beslutas kommer de att vara föremål för *granskning*. Under granskning kommer också ges möjligt att lämna synpunkter.

Senast år 2021 ska Sverige och de andra EU-länderna ha gällande havsplaner. Föreskrifter som kan kopplas till havsplanerna med förbud mot eller begränsningar för verksamheter eller åtgärder föreslås inte i samband med samrådsförslaget av havsplanen men kan bli aktuellt i ett senare skede. Havsplanerna och eventuella föreskrifter beslutas av regeringen. Vid behov eller minst vart åttonde år ska nya förslag tas fram så att havsplanerna hålls aktuella och kan uppfylla sina syften.

Planering med ekosystemansatsen som grund

Enligt havsplaneringsförordningen ska en ekosystemansats tillämpas i arbetet med att utarbeta havsplanerna. Ekosystemansatsen är en internationell strategi för bevarande av naturvärden, hållbart nyttjande och rättvis fördelning av naturresurser. Målet är att säkerställa att användning av ekosystemen sker utan att äventyra deras långsiktiga fortlevnad avseende deras struktur, dynamik och funktion³².

Ekosystemansatsen tillämpas bland annat genom en inkluderande dialogprocess i planarbetet, kunskapsbaserad planering, att försiktighetsprincipen tillämpas och att planeringen görs utifrån kravet om god miljöstatus som fastställts inom ramen för havsmiljöförordningen. I *havsplaneringens färdplan* finns en mer utvecklad redovisning för hur ekosystemansatsen tillämpas i planeringsarbetet.

³² [Havs- och vattenmyndigheten. Rapport 2012:14. Tillämpning av ekosystemansatsen i havsplaneringen och Schmidtbauer Crona, J. 2017. The Ecosystem Approach in Maritime Spatial Planning – A Checklist Toolbox.](#)

Försiktighetsprincipen och hantering av kunskapsbrist

Planeringen utgår från bästa tillgängliga kunskap om verksamheter och ekosystemen. I planeringen har hänsyn tagits till rådande kunskapsläge och de kunskapsbrister som identifierats.

Försiktighetsprincipen kräver att brist på kunskap om miljöeffekter inte används som argument för att tillåta en verksamhet. Havspanen är övergripande och strategisk, och fördjupad kunskap kan komma att krävas vid prövning av olika verksamheter i havet och vid utveckling av förvaltningen utifrån havspanens vägledning.

Miljöbedömning och hållbarhetsbedömning

En strategisk miljöbedömning görs för varje havspan enligt havspaneringsförordningen. Syftet med miljöbedömningen är att integrera miljöhänsyn i havspanerna. Utöver miljöbedömningarna av havspanerna görs hållbarhetsbedömningar med ett bredare perspektiv. Syftet med dem är att analysera havspanernas påverkan ur ett ekonomiskt, socialt och miljömässigt perspektiv. Läs mer i [kapitel 8. Konsekvenser](#).

Nulägesbeskrivning, färdplan och underlag

Arbetet med havspanering i Sverige har pågått i flera år och ett stort antal underlag har tagits och tas fram. I *Havspanering nuläge 2014*³³ gavs en lägesbild av intressen och förutsättningar samt analys av samverkande och konkurrerande intressen. I *Färdplan havspanering*³⁴ fastställdes de planeringsmål och planeringsstrategier som vägleder arbetet med att utveckla havspanerna samt avgränsning av miljöbedömning. Syftet var att skapa tydlighet och förankring för den fortsatta planeringsprocessen.

Läs mer om utgångspunkter för havspanerna i [Havspanering - nuläge 2014](#) och [Färdplan havspanering. Rapporter och dokument om havspanering hittar du här](#).

³³ [Havs- och Vattenmyndigheten Rapport 2015:2. Havspanering – Nuläge 2014.](#)

³⁴ [Havs- och vattenmyndigheten. Rapport 2016:21. Färdplan havspanering.](#)

En framtid vi vill nå

En havsplan är framtidsinriktad och ska leda till den framtid vi vill nå. Havsplanerna tar sikte på år 2030. Samtidigt används år 2050 för att måla upp en framtid längre bort som stimulerar till diskussion och tankar om planeringens långsiktighet.

Havet 2050

År 2050 nyttjar vi havet genom konkurrenskraftiga, innovativa och hållbara maritima näringar. Havet har god miljöstatus och en rik biologisk mångfald. Vi bevarar natur- och kulturmiljöer i havet och tillvaratar dess ekosystemtjänster. Det finns gott om upplevelsevärden och möjlighet till rekreation. Havet är till glädje och nytta för alla. Näringsliv och förvaltning samverkar och havsplanerna bidrar med helhetssyn, framförhållning och förutsägbarhet. År 2050 lever vi i fortsatt fred och frihet i Östersjö- och Nordsjöregionen.

Planeringsmål

Havsplanen ska integrera näringspolitiska mål, sociala mål och miljömål, enligt havsplaneringsförordningen. Planeringens huvudinriktning är att havets resurser ska användas så att havsanknutna näringar kan utvecklas och växa samtidigt som ekosystem bevaras och restaureras. Havsplanerna ska bidra till att god havsmiljö nås och upprätthålls. Enligt miljöbalken ska havsplanerna bidra till långsiktigt hållbar utveckling. Planeringen beaktar även FN:s globala hållbarhetsmål vid sidan av målformuleringar inom ramen för vår nationella lagstiftning, som i många fall kan härledas till internationella överenskommelser.

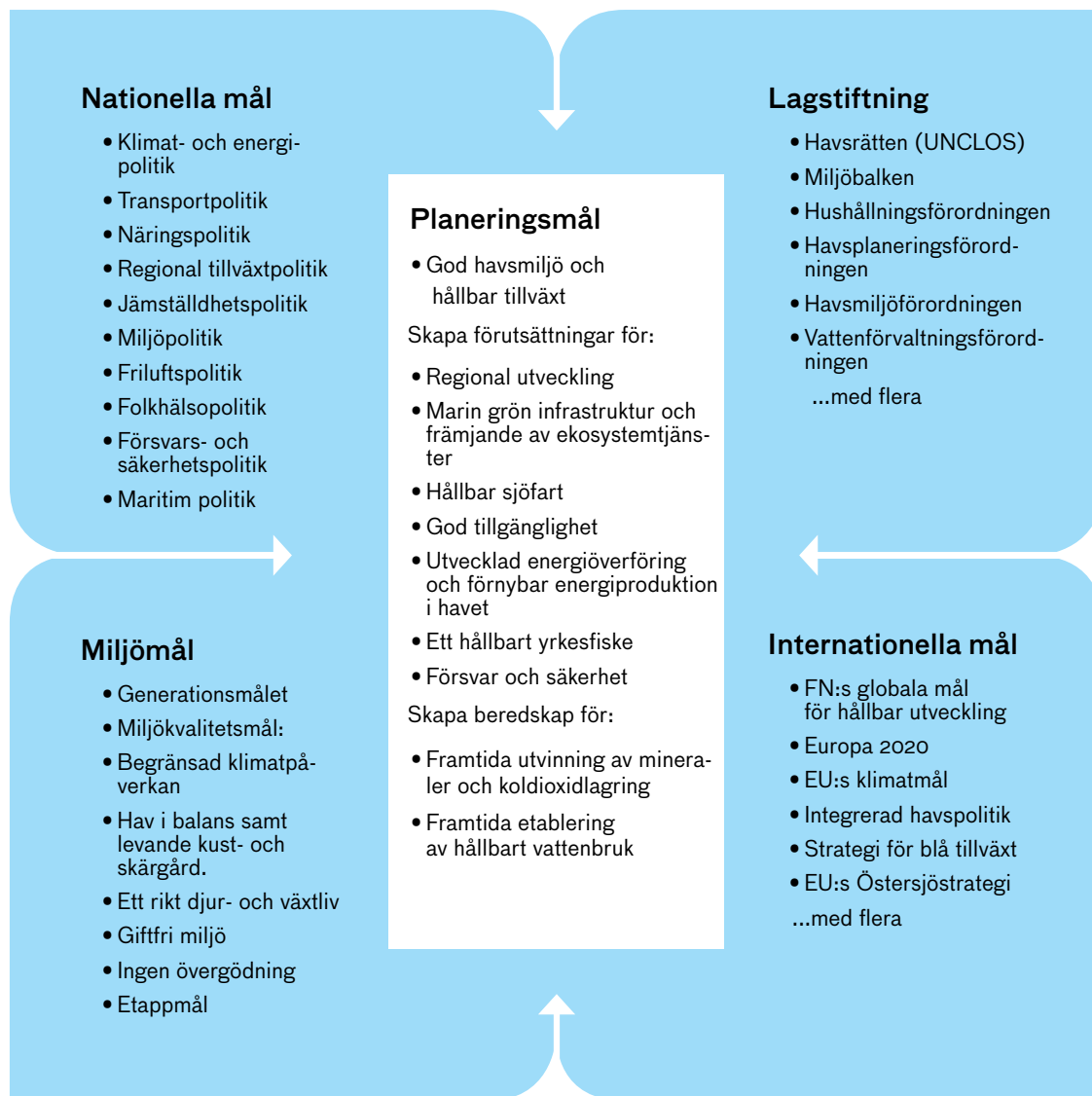
Havsplaneringen har tagit fram 10 planeringsmål utifrån samhällsmål, befintlig lagstiftning, nationella strategier och andra underlag. Planeringsmålen består av ett övergripande mål som stöds av övriga nio mål. Det övergripande målet är *God havsmiljö och hållbar tillväxt*. De övriga nio är indelade i två grupper, nämligen skapa förutsättningar respektive skapa beredskap. Indelningen fångar skillnaden mellan å ena sidan de anspråk som finns tydliga och omfattande i närtid, förutsättningar, och å andra sidan de frågor som främst i ett längre framtidsperspektiv bedöms kunna ha omfattande anspråk i havet, beredskap.

Beredskapsmålen innebär att havsplaneringen ska ta höjd för framtida behov och verksamheter, så som växande vattenbruk eller ökad mineralutvinning och koldioxidlagring. Figuren visar planeringsmålen och lagstiftning, strategier och andra övergripande mål.

Planeringsmålen innebär finns utförligt beskrivna i

[Färdplan havsplanering](#).

Figur 7. Havplaneringens planeringsmål

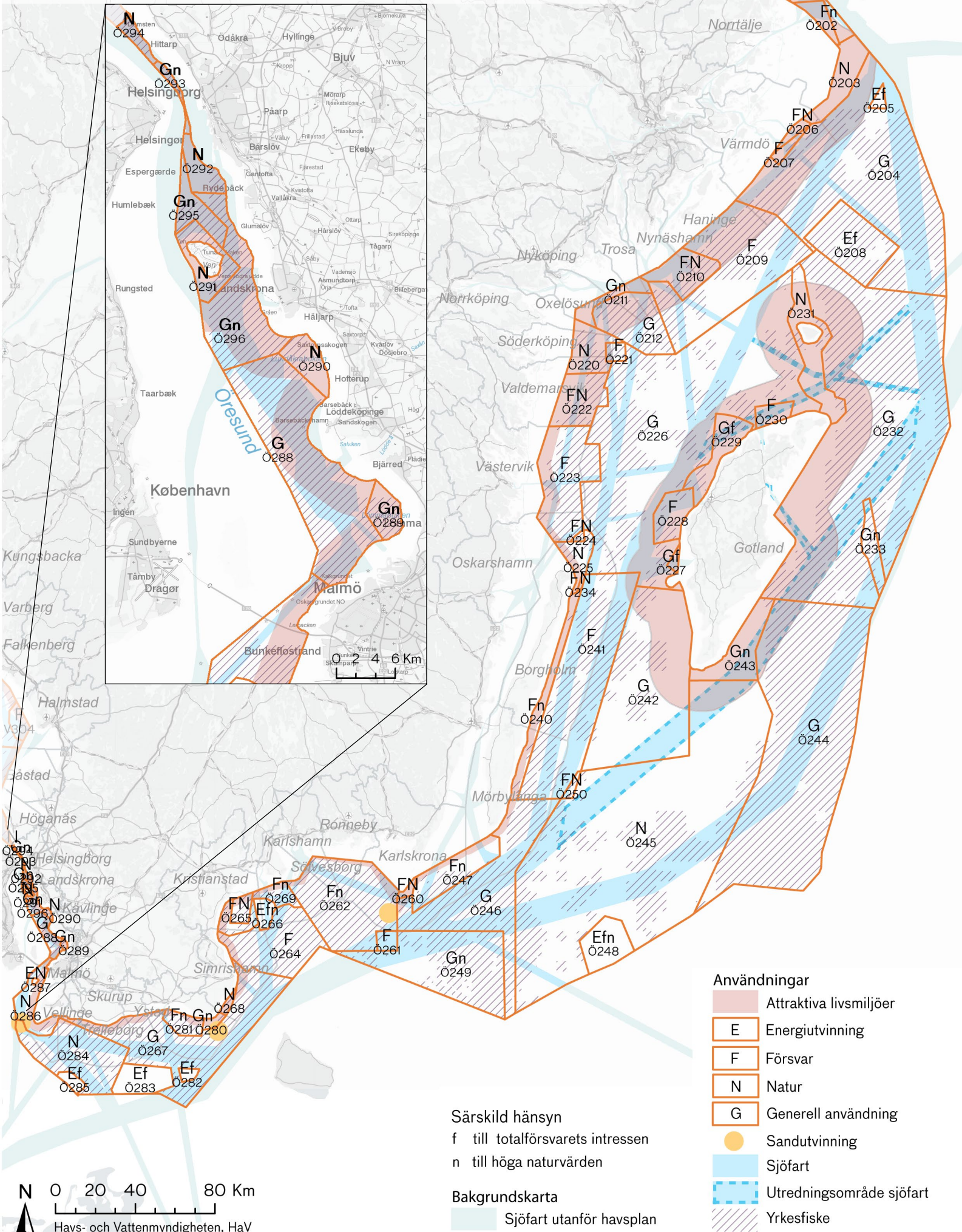
Vägledning om mest lämplig användning

Havsplanen innehåller vägledning i text och kartor. Plankartan visar mest lämplig användning av havsområdet, till exempel yrkesfiske, sjöfart och energiutvinning. Plankartan visar även områden där särskild hänsyn ska tas till höga naturvärden och till totalförsvarets intressen. Kapitlet innehåller vägledning kring de olika användningarna, den särskilda hänsynen och hur olika användningar kan sam-existera. Kapitlet innehåller också en översiktlig plankarta för hela havsplaneområdet. Plankartor för varje havsområde finns i [kapitel 5. Havsområden](#).

Kartan finns också tillgänglig på www.havochvatten.se/havsplanering.

4

Karta 1. Översiktlig plankarta för Östersjön med förstoring över Öresund

Planen omfattar alla utrymmen inom planområdet – havet, utrymmet ovanför havsytan, havsbotten och underliggande jordlager.

Plankartan ska tolkas i den ungefärliga skalan mellan 1:700 000 och 1:1 000 000.

Mest lämplig användning

De användningar som framgår av plankartan har bedömts som de mest lämpliga användningarna och äger företräde framför andra användningar. Därför ska all annan användning inom området anpassa sig till de angivna användningarnas förutsättningar och behov.

I många fall anges flera användningar på samma plats som lämpligast. Dessa har då samma grad av företräde framför annan användning. Där mer än en användning anges har samexistens bedömts vara möjlig. De användningar som bedöms kunna samexistera kan dock ändå behöva anpassa sig till varandra. Bedömningen att samexistens är möjlig innebär, för det fall någon av användningarna baseras på riksintresseanspråk, en preliminär bedömning av att påtaglig skada på riksintresset inte riskerar att uppstå.

Användningar redovisas på olika sätt i plankartan:

- De fyra användningarna **energi, försvar, generell användning** och **natur** redovisas med en bokstav och avgränsas med linjer som bildar områden. Varje område har ett nummer, till exempel Ö200.
- De andra användningarna avgränsas av sina egna markeringar.

För hela planområdet gäller att:

- utläggning, drift och underhåll av data- och telekablar, kraftkablar, rörledningar och gasledningar ska möjliggöras där det är lämpligt.

Nedan beskrivs användningarna. I huvudsak beskrivs värden som är viktiga för användningen och som inte bör påverkas negativt av andra användningar.

Attraktiva livsmiljöer

Område för friluftsliv, kulturmiljö, naturmiljö och turism. För attraktiva livsmiljöer är det viktigt med goda förutsättningar för friluftsvksamhet och natur- och kulturupplevelser. Tillgängligheten för allmänheten bör vara god, det vill säga möjligheten att ta sig till områdena och ta del av värdena. Värdefulla natur- och kulturmiljöer behöver bevaras för nuvarande och kommande generationer. Användningen baseras på riksintresseområden enligt miljöbalken.

E

Energiutvinning

Område för energiutvinning.

Områdenas omfattning, djup och vindförhållanden är viktiga för möjligheten till energiutvinning med vindkraft. Stabilitet i botten är också viktigt för grundsättning av vindkraftverk. Fartyg behöver god tillgänglighet till områdena för byggnation, drift och underhåll. För att kunna distribuera och överföra el behöver det finnas möjligheter till anslutningar på land.

F

Försvar

Område för försvarsverksamhet.

Försvarsområden kan omfatta olika verksamheter och anläggningar såsom övnings- och skjutområden och influensområden.

G

Generell användning

Område för generell användning.

Generell användning innebär att ingen särskild användning anges som mest lämplig. I de fall generell användning sammanfaller med **sjöfart**, **yrkesfiske**, **sandutvinning** eller **attraktiva livsmiljöer** har dessa användningar företräde framför all annan användning.

N

Natur

Område för natur.

Livskraftiga ekosystem och goda förutsättningar för arters och naturtypers utbredning, långsiktiga överlevnad och förmåga till återhämtning är särskilt viktigt i naturområdena.

Sandutvinning

Område för sandutvinning.

Sammansättningen av bottenmaterialet är viktig för utvinning av sand och grus som kan användas till byggnadsmaterial, utfyllnad och strandfodring. Tillgängligheten behöver vara god för fartyg som behövs vid utvinning.

Sjöfart

Område för sjöfart.

Sjöfarten behöver kunna ta sig fram över havet och till hamnar på ett säkert och hållbart sätt. Detta sker oftast längs utpekade stråk med tillräckligt djup och manöverutrymme. I smala och högt trafikerade områden är fartygsstråk organiserade i trafiksepareringssystem. Viktiga sjöfartsområden inkluderar även ankringsplatser.

Utredningsområde sjöfart

Område för vidare utredning för att avgöra om sjöfart är mest lämplig användning.

Yrkesfiske

Område för yrkesfiske.

För att kunna bedriva ett hållbart fiske behöver yrkesfiskefartyg tillgång till fiskeområden och hamnar.

Läs mer om intressena som ligger till grund för användningarna i [kapi-
tel 6, Teman](#).

Särskild hänsyn

f – särskild hänsyn till totalförsvarets intressen

Inom området bör all användning visa särskild hänsyn till totalförsvarets intressen.

I ett område betecknat Gf avser hänsynen begränsningar av höga objekt på grund av flygverksamhet.

I ett område betecknat Ef är det ur försvarshänseende möjligt att anlägga fasta installationer för energiutvinning, men inte alltid i alla delar av området.

Särskild hänsyn till totalförsvarets intressen kan bland annat innebära att lokalisering och utformning av en vindkraftpark anpassas till försvarsintressen. Det gäller även andra sorters fasta installationer och övrig användning. Särskild hänsyn till totalförsvarets intressen kan även innebära anpassning vid utformning i relation till flera energiområden som samlat kan ha en påverkan på totalförsvaret. Risk för sammanlagd, kumulativ, påverkan på försvarsintressen ska alltså beaktas. Det innebär att utbyggnad inom ett energiområde kan påverka möjligheten att nyttja ett annat område som i planen har betecknats med E för energiutvinning.

n – särskild hänsyn till höga naturvärden

Inom området bör all användning visa särskild hänsyn till områdets höga naturvärden som listas nedan.

Läs mer i dokumentet *Underlag per område, Havsplan Östersjön*.

Områdesnummer	Höga naturvärden
Ö202	Revmiljö, särskilt viktigt däggdjursområde och klimattillflykt blåmussla.
Ö211	Revmiljö och lek- och däggdjursområde.
Ö233	Klimattillflykt blåmussla.
Ö240	Revmiljö och lek-, däggdjurs- och fågelområde med särskilt låg miljöpåverkan.
Ö243	Revmiljö och lek-, däggdjurs och fågelområde med särskilt låg miljöpåverkan.
Ö247	Revmiljö och lek- och däggdjursområde.
Ö248	Revmiljö, lek-, däggdjurs- och fågelområde och klimattillflykt blåmussla
Ö249	Lek- och däggdjursområde med särskilt hög miljöpåverkan.
Ö262	Revmiljö, lek- och däggdjursområde och klimattillflykt blåmussla
Ö266	Rev- och mjukbottenmiljö, lek- och fågelområde och klimattillflykt blåmussla och sill.
Ö269	Rev- och mjukbottenmiljö, lek- och fågelområde och klimattillflykt för blåmussla, tång och sillek.
Ö280	Lek- och fågelområde med särskilt låg miljöpåverkan.
Ö281	Revmiljö och lek-, däggdjurs- och fågelområde.
Ö289	Rev- och mjukbottenmiljö och lek-, däggdjurs- och fågelområde med särskilt hög miljöpåverkan.
Ö293	Lek- och däggdjursområde.
Ö295	Revmiljö och lekområde med särskilt hög miljöpåverkan.
Ö296	

Tabell 1. Värden för särskild hänsyn till natur.

Samexistens

Havsplanen ska främja samexistens mellan olika verksamheter och användningar. Exempelen under följande tre rubriker syftar till att vägleda hur samexistens kan fungera och förklara hur havsplanen förhåller sig till samexistens mellan de olika användningar som den redovisar.

I plankartan redovisas samexistens genom att användningar överlappar. En färgmarkering kan till exempel förekomma på samma ställe som en bokstav och flera bokstäver efter varandra kan förekomma i samma område.

Där samexistens kan kräva viss anpassning

Attraktiva livsmiljöer, försvar, yrkesfiske och sjöfart

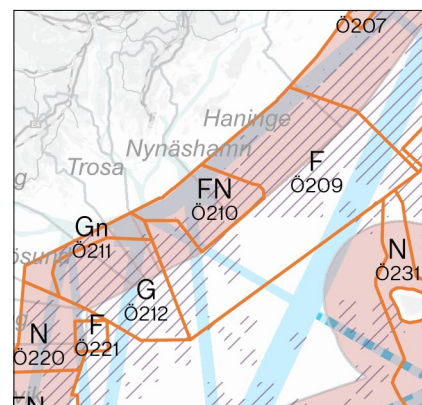
I många fall kan ovan nämnda användningar samexistera utan problem – ibland finns till och med synergieffekter mellan användningarna. Därför överlappar användningarna inom många områden. Exempelvis kan **sjöfart** och **yrkesfiske** med rörliga redskap ofta bedrivs i samma område. Ett annat exempel är **sjöfart** och **försvar**. Sjötrafik, även fisketrafik, kan behöva avlysas inom sjöövningssområden när försvarets övningar pågår, men kan annars bedrivs utan begränsning på samma ställe. Både **yrkesfiske** och **sjöfart** är ofta en del av det landskap som uppskattas inom områden med **attraktiva livsmiljöer**, till exempel där fiske har varit en grund för utvecklingen av kustsamhällen och där sjöfart behövs för möjlighet till boende och besöksnäring.

Energiutvinning och natur

Ett exempel på samexistens som kan bli en synergi är att en vindkraftpark till havs kan utgöra ett konstgjort rev som skapar skyddade födosöksområden för fisk.

Försvar och natur

I flera fall överlappar försvarsverksamhet med värdefulla naturområden och havsplanen anger både användning **försvar** och **natur**. I vissa av de områdena finns naturvärdena på botten och försvarsverksamhet som sjötrafik kan pågå på ytan utan störning. I andra områden kan försvarsverksamheten behöva anpassas så att naturvärdena inte skadas.

Figur 8. Exempel på hur samexistens kan se ut i plankartan. I plankartan redovisas samexistens genom att användningar överlappar. I området Ö210 samexisterar användningarna attraktiva livsmiljöer, försvar, natur, sjöfart och yrkesfiske.

4 Vägledning om mest lämplig användning

Figur 9. Där samexistens kan kräva viss anpassning

Läs mer om [bedömning av användning](#) i [kapitel 2 Utgångspunkter](#)

Där samexistens kan kräva mer anpassning

Yrkesfiske, sjöfart, försvar, energiutvinning, sandutvinning och natur
Flertalet områden med användningen **natur** omfattas av befintligt eller planerat marint områdesskydd, exempelvis Natura 2000. Det innebär att skyddsbehovet för de utpekade naturvärdena sätter ramarna för verksamheter i dessa områden. För de redan skyddade områdena säkerställer befintligt regelverk att de utpekade naturvärdena inte skadas eller störs.

I områden med användning **natur** kan åtgärder behöva vidtas av ansvariga myndigheter och/eller verksamhetsutövare. Åtgärderna kan innebära att en viss användning bör begränsas, men att den ändå i övrigt kan samexistera med användning **natur** inom samma område.

Några exempel på åtgärder:

- Ett visst slags fiske medför bifångst av skyddade arter och begränsas eller tillåts därför inte på en viss plats.
- Sjötrafik orsakar turbulens vid grunda passager och begränsas därför till djup eller hastighet på en viss plats.
- Försvarsmaktens övningar som inkluderar sprängningar skadar utpekade naturvärden och undviks därför på en viss plats.

Attraktiva livsmiljöer

Vindkraftverk inverkar på landskapsbilden och är inte alltid lämplig i kustnära lägen där värdefulla natur- och kulturlandskap kan påverkas. Vindkraftsparker kan även påverka tillgänglighet, faktisk eller upplevd, för aktiviteter som fritidsfiske och för fritidsbåtar. Hur landskapsbilden och tillgänglighet riskerar att påverkas och vilken anpassning som krävs behöver bedömas i ett lokalt perspektiv.

Kulturlämningar på havsbotten riskerar att skadas av flera olika verksamheter i havet, både vid anläggningsarbeten och rörlig verksamhet såsom trålning och försvar. Det behövs mer kunskap om var kulturlämningarna finns och det kan behövas åtgärder inom olika förvaltningsområden.

Där samexistens kan kräva mycket anpassning eller inte är möjlig

Det finns användningar som konkurrerar och där samexistens inte är möjlig. Därför redovisas dessa användningar inte tillsammans. Den användning som bedöms vara lämpligast på platsen ges företräde.

Energiutvinning och yrkesfiske

Ett exempel där samexistens kräver anpassning är **energiutvinning** och **yrkesfiske**. Det kan exempelvis handla om att en viss typ av fiske inte kan bedrivas, eller att utformningen av anläggningarna för energiutvinning behöver anpassas. I andra fall bedöms användningarna inte kunna samexistera då exempelvis fasta installationer gör att det inte finns utrymme att bedriva fiske.

Figur 10: Sjöfart och natur

Figur 11: Yrkesfiske och energiutvinning.

Energiutvinning och sjöfart

Sjöfarten kan vanligen inte passera genom ett område med en vindkraftpark. Användningen **sjöfart** föreslås därför vanligen inte inom ett område för **energiutvinning**.

Energiutvinning och natur

Användning **energiutvinning** redovisas inte tillsammans med användning **natur** i områden där naturvärden är så höga och av ett sånt slag att det råder stor osäkerhet om vindkraft kan etableras utan att skada eller försvåra bevarande.

Energiutvinning och sandutvinning

Vindkraftverk behöver stabil botten för grundsättning. Vid sandutvinning sugas eller grävs sand upp från botten, vars stabilitet då förändras. Därför föreslås inte användning **sandutvinning** i samma område som användning **energiutvinning**.

Energiutvinning och försvar

Vindkraftparker påverkar möjligheten att bedriva försvarsverksamhet. Användningen **energiutvinning** föreslås därför vanligen inte i områden med användningen **försvar**.

Flera av totalförsvarets intressen kan påverkas negativt av vindkraftverk och andra höga objekt. Den närmare påverkan kan i vissa fall inte beskrivas öppet med hänsyn till att informationen omfattas av försvarssekretess. Läs mer i [avsnitt 6.3 försvar](#).

Förhållanden kan ändras så att energiutvinning och försvar i framtiden kan samexistera på platser där planen i dagsläget inte tillgodoser energiintresset. Teknisk utveckling kan till exempel komma att ske inom såväl energi- som försvarssektorn.

Havsområden

I Östersjön finns fem havsområden:

- Norra Östersjön och Södra Kvarnen
- Mellersta Östersjön
- Sydöstra Östersjön
- Södra Östersjön
- Sydvästra Östersjön och Öresund

Kapitlet inleds med planeringens huvuddrag för Östersjön. För varje havsområde beskrivs sedan planeringens ställningstaganden tillsammans med en plankarta i skala 1:1 000 000, en till en miljon. I tabeller tydliggörs inom vilka områden ett intresse ges företräde framför ett annat intresse, var samexistens kräver mycket anpassning och vilka som är utredningsområden.

Planen ska tolkas i en skala mellan 1:700 000 och 1:1 000 000.

A large, bold, blue number '5' is positioned in the lower-left corner of the page. The background of the entire page is a photograph of a body of water, likely the Baltic Sea, with a hazy, overcast sky in the distance.

5.1 Planeringens huvuddrag för Östersjön

Attraktivt och värdefullt med goda förutsättningar

I Östersjöns havsplaneområde finns höga naturvärden och attraktiva livsmiljöer för människor. Kust- och skärgårdslandskapen nyttjas flitigt för rekreation och friluftsliv och det finns stora kulturmiljövärden både i kustbandet och i havet.

Yrkesfisket är omfattande och bedrivs både storskaligt och småskaligt. Östersjön har stor betydelse för den internationella handeln och är därför också ett av de intensivast trafikerade områdena i världen. Sveriges totalförsvär har omfattande intressen i havsplaneområdet, bland annat i form av sjöövningsområden. Här finns några områden som kan vara möjliga för utvinning av sand, och det finns goda förutsättningar för förnybar energiutvinning i form av vindkraft till havs i delar av planområdet.

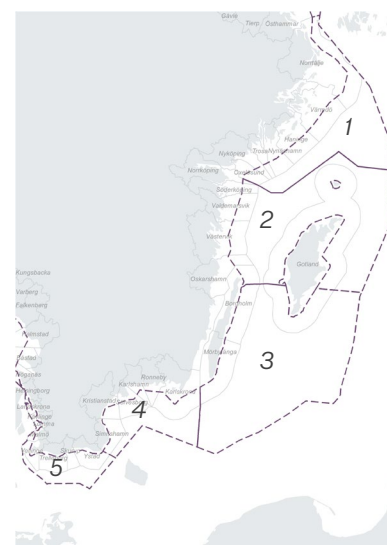
Samtidigt som det finns goda förutsättningar för olika verksamheter behöver miljön i Östersjön förbättras för att god miljöstatus ska nås.

Många verksamheter fungerar bra tillsammans i planområdet, det vill säga att de bedöms kunna samexistera. Samexistensen är ofta reglerad. Det kan handla om att områden avlyses vid försvarsövningar eller om regler för hur fartyg får framföras i farleder som ingår i trafiksepareringssystem, till exempel fiskande fiskefartyg.

Konkurrens om utrymmet

I vissa geografiska områden finns konkurrens mellan olika användningar. Exempelvis är vindbruk olämpligt i flera områden sett till totalförsvarets intressen och på grund av höga naturvärden. Samtidigt ska havsplanen bidra till att nå samhällsmålet om 100 procent förnybar elproduktion 2040. I planeringen har strävan därför varit att hitta fler områden för vindkraft, utöver de befintliga riksintresseanspråken för vindbruk. Planeringen av områden för energiutvinning bygger på en helhetsbedömning av hur havsplanen bäst kan bidra till att energimålen nås, utan att äventyra andra samhällsmål.

Sand behövs bland annat för att möta klimatförändringar. Därför redovisas tre områden i havsplanen som användning sandutvinning. Ett område är samtidigt ett Natura 2000-område, vilket innebär att sandutvinning endast kan tillåtas om den inte riskerar att skada eller störa de livsmiljöer eller arter som ska skyddas.

Figur 12. De fem havsområdena i Östersjön.

1. Norra Östersjön och Södra Kvarken
2. Mellersta Östersjön
3. Sydöstra Östersjön
4. Södra Östersjön
5. Sydvästra Östersjön och Öresund

Natur för fisket, friluftslivet och framtiden

Det finns stora områden med höga naturvärden i havsplaneområdet och flera av dem är naturreservat eller Natura 2000-område som har användning natur i havsplanen. Utöver dem finns områden där verksamheter behöver ta särskild hänsyn till höga naturvärden. De baseras bland annat på lek- och uppväxtområden som är riksintresseanspråk för yrkesfisket. En del av områdena som redovisas är tänkta klimattillflykter, eller så kallade klimatreferugier, det vill säga områden som kan behöva särskilt skydd för att viktiga växter och djur, vars utbredning minskar när klimatet förändras, ska bevaras.

Yrkesfisket sker på mycket stora ytor och fiskeområden förändras dessutom mellan olika år och över längre tid. Därför är ytan för användning yrkesfiske utbredd i havsplanen.

Oljespill från sjöfarten söder om Gotland har en negativ påverkan på populationen av alfågel där. Ett sätt att undvika påverkan kan vara att styra om trafiken, men det kan även finnas andra lösningar. Eventuella ändringar i någon del av trafiksystemet är komplext och kan få konsekvenser i andra delar av systemet. Problematiken behöver utredas vidare, och därför anger havsplanen användning utredning sjöfart såväl söder som norr och öster om Gotland. Populationen av alfågel kan påverkas negativt även av vindkraft. Hänsyn till detta har tagits i den samlade bedömningen för vindkraft i havsplaneområdet.

5.2 Norra Östersjön och Södra Kvarken

Se plankarta över [Norra Östersjön och Södra Kvarken](#).

I Norra Östersjön ligger den yttre delen av Stockholms skärgård med höga kultur-, friluftslivs- och naturvärden. Över Södra Kvarken bildar den tillsammans med Ålands skärgård och Finlands västkust ett världsunikt stråk av grunda skärgårdar.

Ställningstaganden

Sjöfartslänk till inlandet och Bottniska viken

Det smala vattenområdet Södra Kvarken är passagen mellan Norra Östersjön och Bottenhavet. För att göra farvattnet säkert finns det ett system med trafiksepareringar. Det ligger till hälften i Sverige och till hälften i Finland.

Passagera till Mälaren via Södertälje kanal in till Stockholm, vägen in till Oxelösunds hamn och den nya stora hamn som byggs i Nynäshamns kommun är andra viktiga stråk för användning **sjöfart** i havsområdet.

Runt Gotland, i havsområdena Mellersta Östersjön och Sydöstra Östersjön finns utredningsområden för sjöfart, se text om ställningstaganden i avsnitten [5.3](#) och [5.4](#). Eventuell framtida förändring av sjötrafiken i de havsområdena kan även påverka vägval för sjötrafiken i norra Östersjön, vilket behöver ingå i utredningen.

Energi- och försvarsintressen konkurrerar om utrymmet

I Norra Östersjön råder goda förutsättningar för energiutvinning och behovet är stort på grund av elförbrukningen i Mälardalsregionen. Det finns både goda vindförhållanden och lämpliga djup för havsbaserade vindkraftverk. I utsjön utanför Svenska Björn anger därför planen ett område för **energiutvinning** (Ö205).

Nordost om Kopparstenarna och Gotska Sandön och öster om Utö finns i utsjön ett större område där planen anger användning **energiutvinning** (Ö208). Djupförhållandena bedöms ge goda förutsättningar för flytande vindkraftverk, en teknik som i Sverige ligger längre fram i tiden än bottenbaserad.

Det finns flera riksintresseanspråk för totalförsvaret i och vid Norra Östersjön och Södra Kvarken. Väddö skjutfält ligger i Norrtälje kommun vid Södra Kvarken, med influensområde ut över havet. I Stockholms södra skärgård ligger Utö skjutfält och sjöövningssområde Nåttarö från kusten genom territorialhavet ut i svensk ekonomisk zon utanför kommunerna Värmdö, Haninge och Nynäshamn. Dessa anges som användning **försvar**. Värdefull natur inom försvarsområdena värnas av användning **natur**. Alla riksintresseanspråk för totalförsvaret redovisas inte öppet, se avsnitt [6.3 Försvar](#).

Planeringen bidrar till planeringsmålen:

- Skapa förutsättningar för god tillgänglighet
- Skapa förutsättningar för hållbar sjöfart
- Skapa förutsättningar för regional utveckling

Planeringen bidrar till planeringsmålen:

- Skapa förutsättningar för utvecklad energiöverföring och förnybar elproduktion i havet
- Skapa förutsättningar för försvar och säkerhet
- Skapa förutsättningar för marin grön infrastruktur och främjande av ekosystemtjänster

De riksintresseanspråk för vindbruk som finns inom havsområdet bedöms inte vara förenliga med totalförsvarets intressen och försvarsintressena ges därför företräde.

Intressen som ges företräde	Område
Inom områdena finns riksintresseanspråk för vindbruk (i sin helhet eller delvis): Svenska Björn, Almagrundet, Söder Landsort, Söderköping /Norrköping /Oxelösund /Nyköping samt Nyköping /Trosa /Nynäshamn. Riksintresseanspråk för totalförsvaret ges företräde framför riksintresseanspråk för vindbruk.	Ö203-204, Ö209-212
Energiutvinning och yrkesfiske är allmänna intressen av väsentlig betydelse i området. Vid utformning och utbredning av eventuell energianläggning bör hänsyn tas till yrkesfiskets tillträde och behov av området för att bedriva fiske.	Ö208
En större del av riksintresseanspråket för yrkesfiske (fångstområde) i området tillgodoses inte. Bedömning har gjorts mot anspråk för yrkesfisket (75 % av totalt landningsvärde). För perioden 2003-2015 uppvisas låga eller inga ekonomiska landningsvärden i de delar som inte tillgodoses. Se vidare i avsnitt 6.8 Yrkesfiske om metod för bedömningen och fortsatt arbete.	Ö211

Tabell 2. Intressen som ges företräde

Värdefulla kust- och skärgårdslandskap med mycket friluftsliv

Betydande områden med värdefulla kust- och skärgårdslandskap sträcker sig längs hela kusten och i havsområdet finns många sjunkna vrak. Friluftslivet och fritidssjöfarten är omfattande i Norra Östersjön och Södra Kvarnen och planen anger användningen **attraktiva livsmiljöer** i anslutning till kusten. Fritidsbåttrafiken rör sig ofta både till och från Bottniska viken i norr, Gryts och Sankt Annas skärgårdar i söder, till Gotland och över Ålands hav. Stockholms skärgård är en av Sveriges mest välbesökta med många naturhamnar och marinor.

Längs hela områdets kust, Stockholms yttre skärgård och Södermanlands kust och skärgård, finns stora områden med värdefull natur som i planen värnas av användningen **natur**. Norr om Svenska Högarna finns en potentiell klimattillflykt för blåmussla, ett av sex identifierade områden i Östersjön³⁵. Inom område Ö202 värnas klimattillflykten genom *särskild hänsyn till höga naturvärden*.

³⁵ Havs- och vattenmyndigheten. Rapport 2017:37. Möjliga klimatreferugier i Östersjön baserat på två olika scenarier

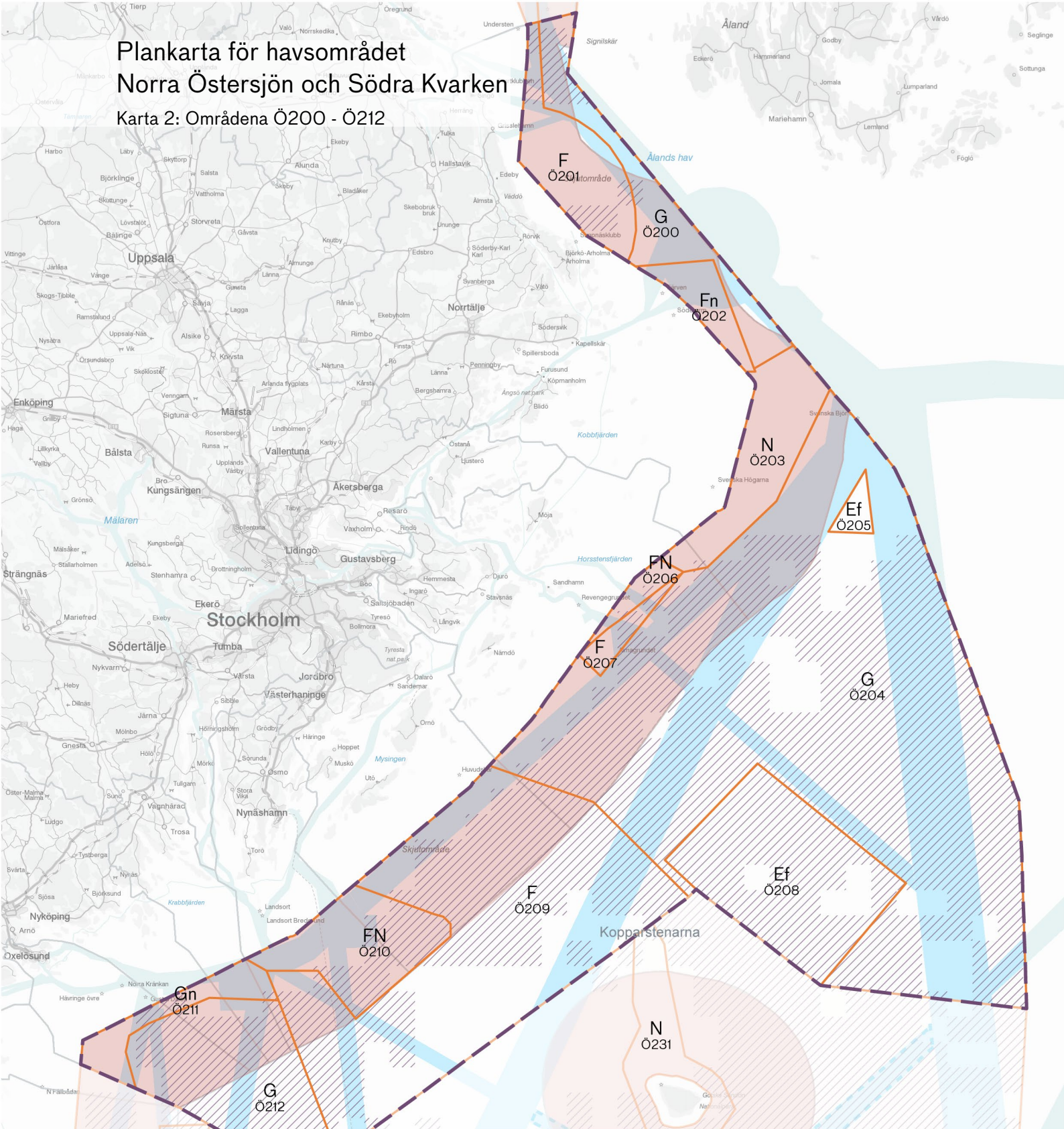
Planeringen bidrar till planeringsmålen:

- Skapa förutsättningar för regional utveckling
- Skapa förutsättningar för marin grön infrastruktur och främjande av ekosystemtjänster
- Skapa förutsättningar för ett hållbart yrkesfiske

I hela Norra Östersjön från Värmdö kommun och söderut samt i ett mindre område i Södra Kvarken bedrivs pelagiskt fiske, som avser fiske efter sill/strömning och skarpsill i utsjön. Där anger planen användningen **yrkesfiske**.

Plankarta för havsområdet Norra Östersjön och Södra Kvarken

Karta 2: Områdena Ö200 - Ö212

Användningar

- Attraktiva livsmiljöer
- Energiutvinning
- Försvar
- Natur
- Generell användning
- Sjöfart
- Yrkesfiske

Havsområde

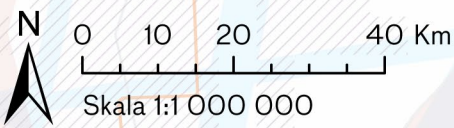
- Norra Östersjön och Södra Kvarken

Särskild hänsyn

- f till totalförsvarets intressen
- n till höga naturvärden

Bakgrundskarta

- Sjöfart utanför havsplan

5.3 Mellersta Östersjön

I Mellersta Östersjön ligger yttre delen av Gryts och Sankt Annas skärgårdar samt Ölands nordligaste del och Gotland. Områdena har värdefull natur och höga friluftslivs- och kulturvärden. En stor del av Östersjöns sjötrafik passerar havsområdet till och från Bottniska viken samt Finska viken.

Ställningstaganden

Många fartygsstråk och passage över Salvorev

Flera viktiga hamnar ligger längs kusten i Mellersta Östersjön. Sjötrafiken är viktig med trafik både till fastlandskusten, till Gotland och vidare norrut eller söderut, till både svenska och utländska hamnar. Användning **sjöfart** finns därför i flera fartygsstråk inom Mellersta Östersjön.

Över Salvorev, mellan Fårö och Gotska Sandön, går idag en passage för sjötrafik genom ett område med mycket höga naturvärden, bland annat finns den rödlistade arten alfågel här³⁶. Utredningen visar att alfågel påverkas negativt av oljespill från fartyg. Effekten av detta behöver utredas vidare och för fartygsstråken över Salvorev anger planen därför **utredningsområde sjöfart**. Även ett fartygsstråk öster om Gotland och farleden in till Slite är del av **utredningsområde sjöfart** som kan påverka sjöfarten i Mellersta Östersjön. Läs mer om det i avsnitt [5.4 Sydöstra Östersjön](#).

Utredningsområden	Område
Utredningsområde sjöfart. Se text om ställningstaganden ovan.	Ö226, Ö229-232
Utredningsområde sjöfart. Se text om ställningstaganden och tabell i avsnitt 5.4 Sydöstra Östersjön .	Ö232-233 (samt Ö242-245 i Sydöstra Östersjön)

Tabell 3. Utredningsområden

Försvarsområden och värdefull natur

Längs kusterna i Mellersta Östersjön sträcker sig områden med värdefull natur. Främst vid Salvorev, runt Ölands norra udde samt i Östergötlands skärgård. Dessa värnas i planen av användning **natur**. För Klints bank öster om Gotland anger planen att all användning ska visa särskild hänsyn till att området är en potentiell klimattillflykt för blåmussla (Ö233).

³⁶ [Havs- och vattenmyndigheten. Rapport 2017:28. Sjötrafikbelastning på Salvorev norr om Gotland.](#)

Se plankarta över [Mellersta Östersjön](#).

Planeringen bidrar till planeringsmålen:

- Skapa förutsättningar för god tillgänglighet
- Skapa förutsättningar för hållbar sjöfart
- Skapa förutsättningar för regional utveckling

Planeringen bidrar till planeringsmålen:

- Skapa förutsättningar för marin grön infrastruktur och främjande av ekosystemtjänster
- Skapa förutsättningar för försvar och säkerhet

Det finns flera försvarsområden i Mellersta Östersjön som i planen anges som användning **försvar**. Söder om Visby ut i territorialhavet redovisas användning försvar eftersom området utgör influensområde för Tofta skjutfält. Lite längre norrut ligger sjöövningsområde Fårö. Längs fastlandskusten finns sjöövningsområdena Sandsänkan och Urban som sträcker sig genom territorialhavet ut i svensk ekonomisk zon utanför Valdemarsviks, Västerviks och Oskarshamns kommuner. Inom försvarsområdena i Östergötland och Kalmar län finns värdefull natur som i planen värnas av användning **natur**.

Intressen som ges företräde	Område
Inom områdets norra del finns del av riksintresseanspråk för vindbruk i Söderköping /Norrköping /Oxelösund /Nyköping som inte bedöms vara förenligt med totalförsvarets intressen, se text om ställningstaganden i avsnitt 5.2 Norra Östersjön och Södra Kvarnen . Riksintresseanspråk för totalförsvaret ges företräde framför riksintresseanspråk för vindbruk.	Ö220
Inom området finns riksintresseanspråk för totalförsvaret och områdets västra del ingår i riksintresseanspråk för naturvård, Östergötlands skärgård, vilka inte bedöms vara förenliga eftersom försvarsverksamheten innefattar sprängning. Riksintresseanspråk för totalförsvaret ges företräde framför riksintresseanspråk för naturvård.	Ö221

Tabell 4. Intressen som ges företräde

Omfattande friluftsliv och utbrett fiske

Betydande områden med värdefulla kust- och skärgårdslandskap sträcker sig längs kusterna i Mellersta Östersjön. Friluftslivet och fritidssjöfarten är omfattande och användningen **attraktiva livsmiljöer** anges i planen längs hela kusten vid Gryts och Sankt Annas skärgårdar till Norra Öland och runt Gotland.

Yrkesfisket är utbrett i Mellersta Östersjön. Det mesta fisket är ett pelagiskt fiske som avser sill/strömming och skarpsill, och bedrivs i hela utsjön. Ett glest fiske med passiva redskap sker in mot kusten. Planen anger användningen **yrkesfiske** i en stor del av havsområdet.

Planeringen bidrar till planeringsmålen:

- Skapa förutsättningar för regional utveckling
- Skapa förutsättningar för ett hållbart yrkesfiske

Intressen som ges företräde	Område
En del av riksintresseanspråket för yrkesfiske (fångstområde) i området tillgodoses inte. Bedömning har gjorts mot anspråk för yrkesfisket (75 % av totalt landningsvärde). För perioden 2003-2015 uppvisas låga eller inga ekonomiska landningsvärden i de delar som inte tillgodoses. Se vidare i avsnitt 6.8 Yrkesfiske om metod för bedömningen och fortsatt arbete.	Ö222, Ö225-226
En större del av riksintresseanspråket för yrkesfiske (fångstområde) i området tillgodoses inte. Bedömning har gjorts mot anspråk för yrkesfisket (75 % av totalt landningsvärde). För perioden 2003-2015 uppvisas låga eller inga ekonomiska landningsvärden i de delar som inte tillgodoses. Se vidare i avsnitt 6.8 Yrkesfiske om metod för bedömningen och fortsatt arbete.	Ö232, Ö234

Tabell 5. Intressen som ges företräde

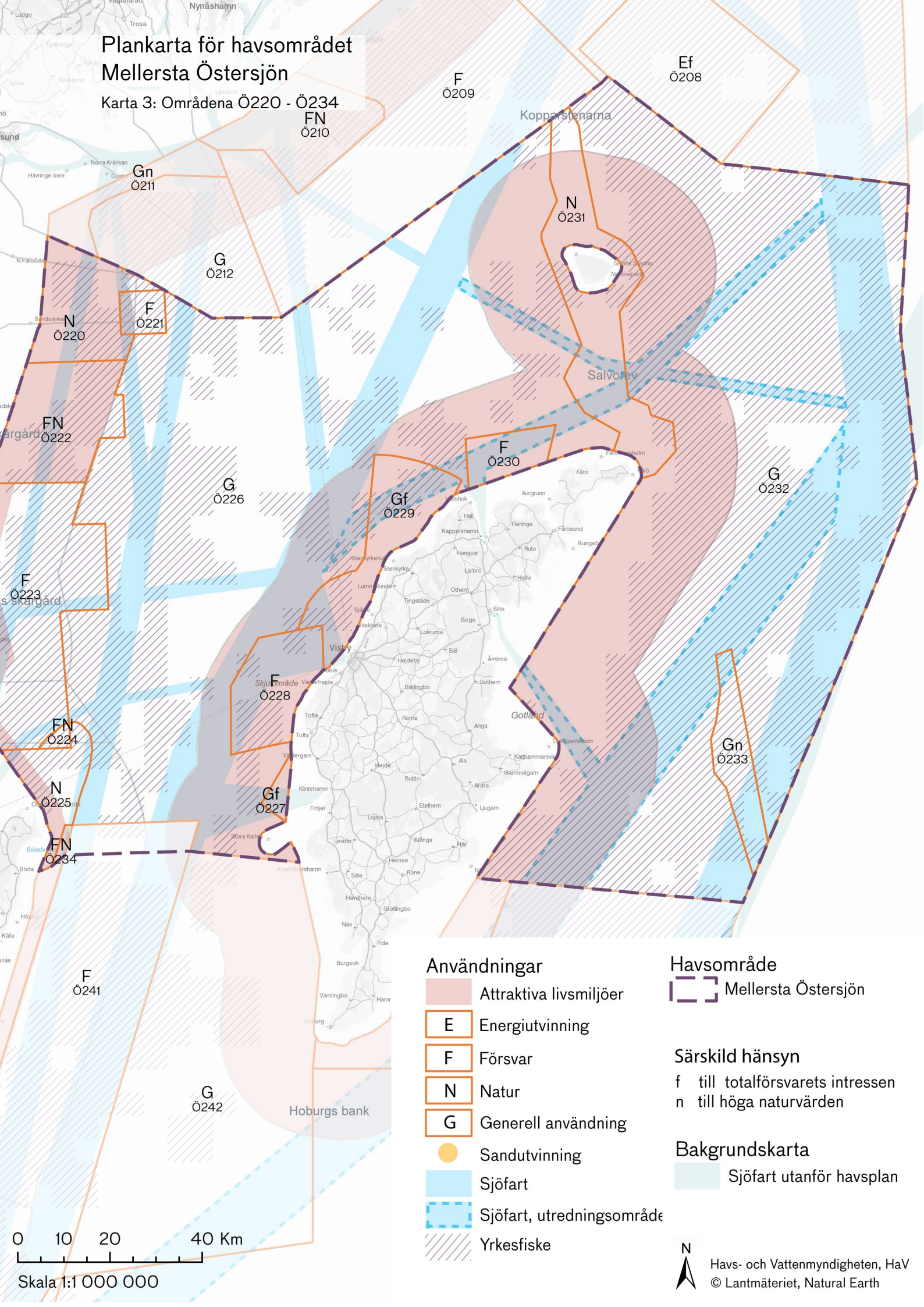
Plankarta för havsområdet Mellersta Östersjön

Karta 3: Områdena Ö220 - Ö234

FN
Ö210

F
Ö209

Ef
Ö208

Användningar

- Attraktiva livsmiljöer
- E Energiutvinning
- F Försvar
- N Natur
- G Generell användning
- Sandutvinning
- Sjöfart
- Sjöfart, utredningsområde
- Yrkesfiske

Havsområde

- Mellersta Östersjön

Särskild hänsyn

- f till totalförsvarets intressen
- n till höga naturvärden

Bakgrundskarta

- Sjöfart utanför havsplan

0 10 20 40 Km

Skala 1:1 000 000

5.4 Sydöstra Östersjön

I Sydöstra Östersjön finns Sveriges största område med skyddad natur. Det ligger i öppet hav över utsjöbankarna Hoburgs bank, Norra Midsjöbanken och delar av Södra Midsjöbanken. Här skyddas de två rödlistade arterna tumlare och alfågel.

Ställningstaganden

Viktig genomfart för svensk och internationell sjöfart

I Sydöstra Östersjön är sjötrafiken viktig med omfattande trafik till både utländska och svenska hamnar. Mycket trafik rör sig till fastlandskusten och till Gotland och vidare norrut eller söderut. Väster om Gotland går framförallt trafik med svenska destinationer medan internationell trafik till och från Finska viken och Baltikum dominerar söder och öster om Gotland³⁷. Användning **sjöfart** finns därför i flera fartygsstråk inom havsområdet.

Mellan Norra Midsjöbanken och Hoburgs bank går sjötrafiken idag genom ett grundområde med mycket höga naturvärden för de rödlistade arterna tumlare och alfågel. Utredningar visar att alfågelpopulationen påverkas negativt av oljespill från fartyg och att tumlare störs av buller från fartygsstråk³⁸. Ur naturvårdssynpunkt finns anledning att flytta sjötrafik från detta område. Följeffekter av en eventuell förflyttning av sjöfarten har utretts även vad gäller utsläppsökningar, restider och olycksrisker³⁹. Problematiken behöver utredas vidare och fartygsstråket vid Hoburgs bank pekas därför ut som ett **utredningsområde sjöfart**. Stråket fortsätter in i Mellersta Östersjöns havsområde. Även samband med sjötrafik över Salvorev och Kopparstenarna, med dess eventuella konsekvenser för natur- och kulturvärden, behöver utredas vidare. En eventuell framtida justering av sjöfartens rörelser genom området behöver förankras och förhandlas internationellt vilket ställer höga krav på underlag.

Flera områden i Sydöstra och Mellersta Östersjön berörs indirekt av ovan beskrivna problematik då en eventuell förflyttning av sjöfart skulle påverka trafikflödena genom djupvattenrutten mellan Hoburgs bank, Norra Midsjöbanken och Södra Midsjöbanken, rutterna väster och öster om Gotland (Ö226, Ö232-Ö233, Ö241) och även i våra grannländer.

³⁷ [Havs- och vattenmyndigheten. Rapport 2017:11. Omdirigeringsanalys av sjöfart kring Hoburgs bank och Midsjöbankarna.](#)

³⁸ [Havs- och vattenmyndigheten. Rapport 2016:24. Sjöfart och naturvärden vid utsjöbankar i centrala Östersjön](#) samt [Havs- och vattenmyndigheten. Rapport 2018:6. Effekter av omdirigering av sjöfart på alfågel och tumlare vid Hoburgs bank och Midsjöbankarna.](#)

³⁹ [Havs- och vattenmyndigheten. Rapport 2017:11. Omdirigeringsanalys av sjöfart kring Hoburgs bank och Midsjöbankarna.](#)

Se plankarta över [Sydöstra Östersjön](#).

Planeringen bidrar till planeringsmålen:

- Skapa förutsättningar för god tillgänglighet
- Skapa förutsättningar för hållbar sjöfart
- Skapa förutsättningar för regional utveckling

Utredningsområden	Område
Nuvarande ruttsystem för sjöfarten mellan Hoburgen och Hoburgs bank föreslås som utredningsområde sjöfart . Sjöfart medför enligt tidigare utredningar ett betydande hot för arter som omfattas av områdesskydd. Vidare utredning ska visa vilken användning som är mest lämplig. Utredningen bör vara omfattande och belysa problematiken såväl samhällsekonomiskt, sjösäkerhetsmässigt som ur naturskyddsperspektiv. Även de internationella aspekterna är viktiga. Se även text om ställningstaganden ovan.	Ö242- Ö245 (samt Ö232-233 i Mellersta Östersjön)

Tabell 6. Utredningsområden

Utsjöbankar med mycket värdefull natur

Ett mycket stort område med värdefull natur sträcker sig från Gotlands södra udde vid Hoburgen via Hoburgs bank till Norra Midsjöbanken och Södra Midsjöbanken. I stora delar av detta område är miljöpåverkan låg och havsmiljön kan betraktas som relativt ursprunglig⁴⁰. De höga naturvärden som finns här omfattar värdefulla bottenmiljöer, reproduktionsområde för den hotade östersjötumslaren samt de viktigaste övervintringsområdena för den rödlistade alfågeln. Även födosöksområden för ejder och tobisgrissla, samt lekområde för fisk finns i området. Havsområdets bankar har pekats ut som möjliga klimattillflykter för flera arter vilket indikerar att områdets ekologiska betydelse kommer att vara mycket högt i framtiden⁴¹. De här miljöerna och arterna skyddas av ett omfattande Natura 2000-område och värnas i havsplanen genom användning **natur** (Ö245).

Havsbaserad vindkraft med hänsyn till naturen

I Sydöstra Östersjön råder goda förutsättningar för energiutvinning och behovet av el är stort på grund av förbrukningen i södra Sverige. Utsjöbankarna har både goda vindförhållanden och lämpliga djup för havsbaserade vindkraftverk. De två Norra Midsjöbankarna och Södra Midsjöbanken omfattas av riksintresseanspråk för vindbruk. Som ett underlag till fysisk planering har Naturvårdsverket genomfört en inventering av marina naturtyper på svenska utsjöbankar⁴². I rapporten anförs att det är viktigt att några av bankarna förblir undantagna från exploatering. Av bankarna i Sydöstra Östersjön pekas Hoburgs bank och Norra Midsjöbanken ut som särskilt viktiga att inte använda för andra ändamål än naturskydd. Södra Midsjöbanken är av denna anledning mer lämplig för energiutvinning än de två Norra Midsjöbankarna. På Södra Midsjöbanken pågår idag vindkraftsprojektering där en anläggning är under prövning hos regeringen. Området på Södra Midsjöbanken har också undantagits i regeringens beslut om införande av Natura 2000-område. Av de här anledningarna anger havsplanen användning **energiutvinning** på Södra Midsjöbanken (ö248).

40 Havs- och vattenmyndigheten. Rapport 2018:1. *Symphony - Integrerat planeringsstöd för statlig havsplanering utifrån en ekosystemansats*.

41 Havs- och vattenmyndigheten. Rapport 2017:37. Möjliga klimatrefugier i Östersjön baserat på två olika scenarier

42 Naturvårdsverket. Rapport 5576. *Inventering av marina naturtyper på utsjöbankar*.

Planeringen bidrar till planeringsmålen:

- Skapa förutsättningar för marin grön infrastruktur och främjande av ekosystemtjänster

Planeringen bidrar till planeringsmålen:

- Skapa förutsättningar för utvecklad energiöverföring och förnybar elproduktion i havet
- Skapa förutsättningar för försvar och säkerhet

Eftersom Södra Midsjöbanken fortsatt är mycket viktig för tumlare och som övervintringslokal för sjöfågel bör energiutvinning ske med *särskild hänsyn till höga naturvärden*. Genom anpassning av till exempel tidperioder för anläggningsarbeten, bullernivåer och placering av vindkraftverk bedöms vindkraft kunna samexistera med naturvärdena. Även Polen planerar för vindkraft på sin sida av Södra Midsjöbanken vilket kan föranleda behov av samordning för att förebygga miljöpåverkan. God samordning kan också främja ett effektivt utnyttjande av infrastruktur.

Intressen som ges företräde eller samexistens som kräver mycket anpassning	Område
Vid Kårehamn finns riksintresseanspråk för både vindbruk och totalförsvaret. De bedöms inte vara förenliga och riksintresseanspråk för totalförsvaret ges företräde framför riksintresseanspråk för vindbruk. I del av området finns en befintlig vindkraftsanläggning. Framtida utökning av området bedöms inte vara förenlig med totalförsvarets intressen. Utbredningen av anläggningen är begränsad och därför anger havsplanen inte energiutvinning i det området.	Ö240-241
På Norra Midsjöbanken finns två områden med riksintresseanspråk vindbruk. Området omfattas även av Natura 2000 som ges företräde eftersom anspråken inte bedöms vara förenliga. Den samlade bedömningen är att Norra Midsjöbanken är mindre lämplig för energiutvinning än de andra utpekade riksintresseområdena för vindbruk i havsområdet.	Ö245
Havsbaserad vindkraft bedöms kunna samexistera med områdets naturvärden genom särskild hänsyn till höga naturvärden. Den samlade bedömningen är att den centrala delen av Södra Midsjöbanken av flera anledningar är mer lämplig för energiutvinning än de andra områdena som omfattas av riksintresseanspråk för vindbruk i havsområdet. Riksintresseanspråk för vindbruk har också företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för yrkesfisket i området.	Ö248

Tabell 7. Intressen som ges företräde eller samexistens som kräver mycket anpassning

Vackra kuster och många fiskeområden

Yrkesfisket är utbrett i Sydöstra Östersjön, men bedrivs sällan på utsjöbankarna. Fiske efter torsk bedrivs mest i de sydvästra delarna av havsområdet med trålfiske i utsjön och passivt fiske närmare kusten. Det pelagiska fisket som avser fiske efter sill (strömning) och skarpsill bedrivs i stora delar av utsjön men inte på bankarna. Visst fiske med passiva redskap sker utanför Ölands kust. Användningen **yrkesfiske** finns i de flesta områdena. Mycket svenskt fiske bedrivs även i polsk ekonomisk zon söder om Midsjöbankarna.

Planeringen bidrar till planeringsmålen:

- Skapa förutsättningar för hållbart yrkesfiske
- Skapa förutsättningar för regional utveckling
- Skapa förutsättningar för fred och säkerhet

Friluftslivet och fritidssjöfarten är omfattande i delar av Sydöstra Östersjön. Omfattande områden med värdefulla kust- och skärgårdslandskap sträcker sig längs med kusterna. Användningen **attraktiva livsmiljöer** finns utmed Ölands och Gotlands kuster.

Utanför Öland ligger sjöövningssområdena Hanö nord och Martin. De sträcker sig från kusten genom territorialhavet ut i svensk ekonomisk zon utanför kommunerna Borgholm och Mörbylånga. Områdena visas som användning **försvar** (Ö240, Ö241 och Ö247).

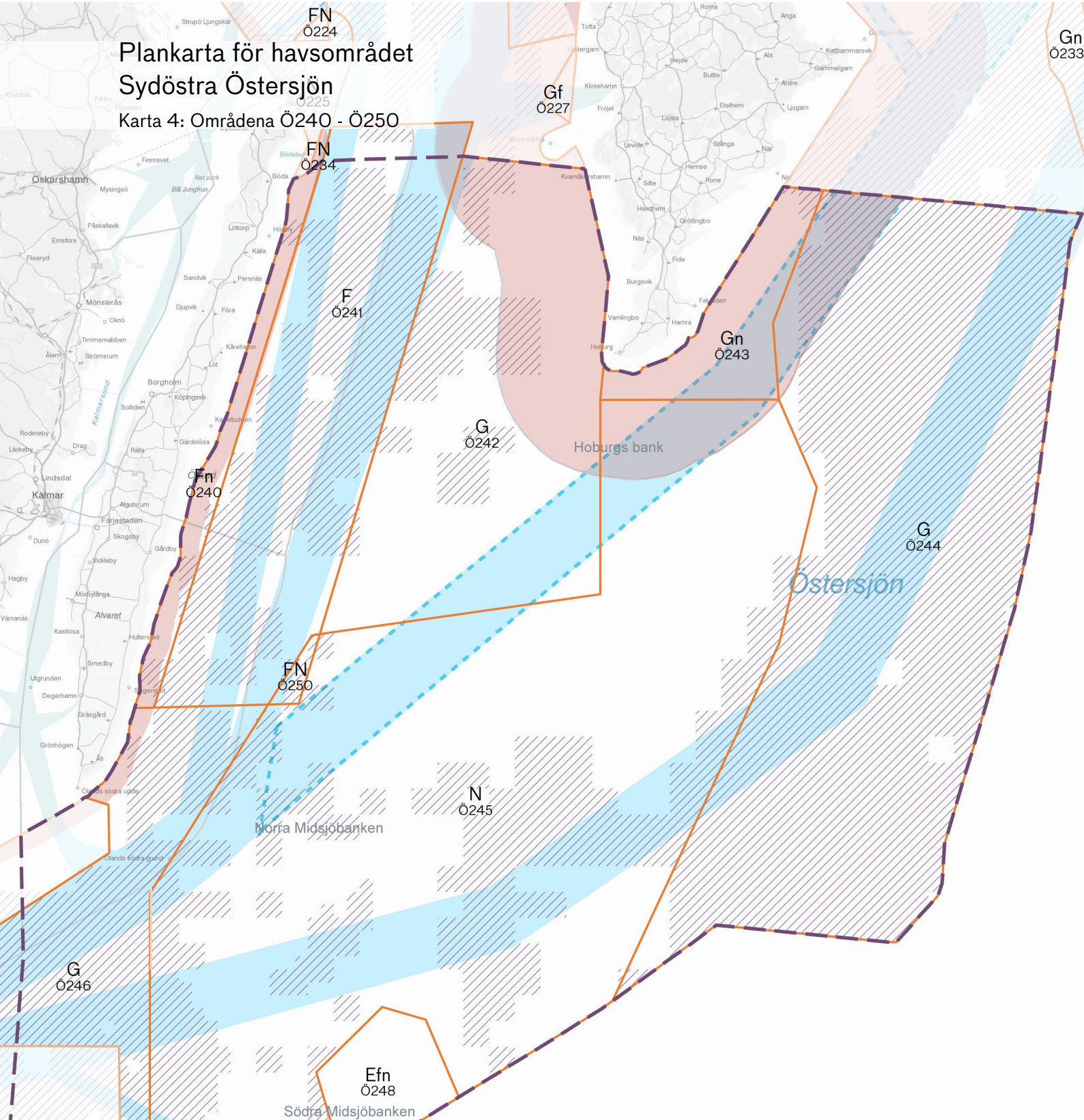
I sydöstra delen av havsområdet finns ett potentiellt område för framtida koldioxidlagring.

Intressen som ges företräde	Område
En större del av riksintresseanspråket för yrkesfiske (fångstområde) i området tillgodoses inte. Bedömning har gjorts mot anspråk för yrkesfisket (75 % av totalt landningsvärde). För perioden 2003-2015 uppvisas låga eller inga ekonomiska landningsvärden i de delar som inte tillgodoses. Se vidare i avsnitt 6.8 Yrkesfiske om metod för bedömningen och fortsatt arbete.	Ö240, Ö242-243, Ö245

Tabell 8. Intressen som ges företräde

Plankarta för havsområdet Sydöstra Östersjön

Karta 4: Områdena Ö240 - Ö250

Användningar

- Attraktiva livsmiljöer
- E Energiutvinning
- F Försvar
- N Natur
- G Generell användning
- Sjöfart
- Utredningsområde sjöfart
- Yrkesfiske

Havsområde

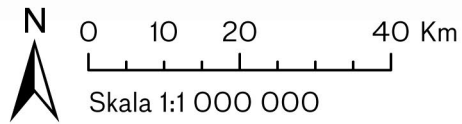
Sydöstra Östersjön

Särskild hänsyn

f till totalförsvarets intressen
n till höga naturvärden

Bakgrundskarta

Sjöfart utanför havsplan

5.5 Södra Östersjön

Södra Östersjön är ett havsområde med många intressen som sam-existerar, men även potentiella konflikter. Yrkesfiske, försvar och sjöfart har stor betydelse. Här finns också höga natur- och kultur-miljövärden.

Ställningstaganden

Viktiga internationella fartygsstråk och vindkraft

Det mest trafikerade sjöfartsstråket i Östersjön går genom Södra Östersjön längs Sveriges sydkust i systemen med trafiksepareringar från Öresund eller Gedser mellan Danmark och Tyskland, via Bornholmsgattet mot södra Öland. Här börjar även en djupled för vissa fartyg vid passage österut genom Östersjön. Sjötrafiken går både in till kusten, men främst vidare mot både svenska och utländska hamnar. Användning **sjöfart** finns därför i fartygsstråk genom området.

I södra Östersjön råder goda förutsättningar för energiutvinning och behovet är stort på grund av elförbrukningen i södra Sverige. Utsjöbankar och kust har både goda vindförhållanden och lämpliga djup för havsbaserade vindkraftverk. Användning **energiutvinning** finns i Södra Östersjön i ett område närmare land i Hanöbukten i Kristianstad och Sölvesborgs kommuner där vindkraftsprojektet Taggen redan har fått tillstånd (Ö266).

Se plankarta över [Södra Östersjön](#)

Planeringen bidrar till planeringsmålen:

- Skapa förutsättningar för god tillgänglighet
- Skapa förutsättningar för hållbar sjöfart
- Skapa förutsättningar för regional utveckling
- Skapa förutsättningar för utvecklad energioverföring och förnybar elproduktion i havet

Intressen som ges företräde	Område
I området finns det tillståndsgivna vindbruksprojektet Taggen. Inom delar av området finns riksintresseanspråk för allmän farled för sjöfarten och området omfattas av influensområde för Ravlunda skjutfält som utgör riksintresseanspråk för totalförsvaret. Då vindbruksprojektet är tillståndsgivet ges energiintresset företräde. Tillgänglighet till Sölvesborgs och Kristianstads hamnar bedöms tillgodoses via andra farleder. Riksintresse vindbruk har företräde framför allmänt intresse av väsentlig betydelse för yrkesfisket i området.	Ö266

Tabell 9. Intressen som ges företräde

Försvar och yrkesfiske

Användningarna **försvar** och **yrkesfiske** är redovisade som mest lämpliga användningar i stora delar av havsområdet. I flera fall finns behov av *särskild hänsyn till höga naturvärden*, men verksamheterna behöver också samexistera med sjöfarten.

En av Sveriges största och viktigaste marinbaser är Karlskrona örlogshamn. Skjutfälten Ravlunda och Rinkaby har influensområden i havet utanför Simrishamn, Kristianstads och Sölvesborgs kommuner. Sjöövningsområdet Hanö ligger från kusten genom territorialhavet ut i svensk ekonomisk zon från Sölvesborgs kommun till Mörbylångas kommun. Sjöövningsområdet och influensområdena visas som användning **försvar**.

Yrkesfisket är utbrett i Södra Östersjön. Yrkesfisket efter torsk bedrivs mest med trålfiske i utsjön, men också med passiva redskap närmare kusten. Pelagiskt yrkesfiske efter sill och skarpsill bedrivs i utsjön. Ett övrigt fiske med passiva redskap bedrivs i olika utsträckning längs med kusten och i Hanöbukten. Användningen **yrkesfiske** finns i de flesta områdena.

Planeringen bidrar till planeringsmålet:

- Skapa förutsättningar för försvar och säkerhet
- Skapa förutsättningar för regional utveckling
- Skapa förutsättningar för ett hållbart yrkesfiske

Intressen som ges företräde	Område
En större del av riksintresseanspråket för yrkesfiske (fångstområde) i området tillgodoses inte. Bedömning har gjorts mot anspråk för yrkesfisket (75 % av totalt landningsvärde). För perioden 2003-2015 uppvisas låga eller inga ekonomiska landningsvärden i de delar som inte tillgodoses. Se vidare i avsnitt 6.8 Yrkesfiske om metod för bedömningen och fortsatt arbete.	Ö260
I områdets norra del finns del av ett riksintresseanspråk för vindbruk. Inom området finns även riksintresseanspråk för totalförsvaret. Regeringen har avslagit en ansökan om vindkraft i området med hänvisning till att riksintresseanspråk för totalförsvaret har företräde framför riksintresseanspråk för vindbruk.	Ö262
En del av riksintresseanspråket för yrkesfiske (fångstområde) i området tillgodoses inte. Bedömning har gjorts mot anspråk för yrkesfisket (75 % av totalt landningsvärde). För perioden 2003-2015 uppvisas låga eller inga ekonomiska landningsvärden i de delar som inte tillgodoses. Se vidare i avsnitt 6.8 Yrkesfiske om metod för bedömningen och fortsatt arbete.	Ö247, Ö269

Tabell 10. Intressen som ges företräde

Marin kulturmiljöbygd och aktivt friluftsliv

Friluftslivet och fritidssjöfarten är viktiga i Södra Östersjön, och användningen **attraktiva livsmiljöer** finns längs hela kusten i området. Områden med värdefulla kust- och skärgårdslandskap sträcker sig längs med kusten i Simrishamn kommun samt vid Listerlandet och i skärgårdarna i Blekinge. Områden med en koncentration av sjunkna vrak finns främst vid Karlskrona.

I Hanöbukten och vid ytterligare platser utanför kusten i Skåne och Blekinge finns bevarade stenålderslandskap på havsbotten. Utanför Verkeåns

Planeringen bidrar till planeringsmålet:

- Skapa förutsättningar för regional utveckling

mynning i Haväng har marinarkeoletter de senaste åren dokumenterat och provundersökt ett område med stenålderslämningar som i havsplanen kan behöva omfattas av vägledning om särskild hänsyn (Ö264, Ö269). Se beskrivning i avsnittet om [kulturmiljö i Attraktiva livsmiljöer](#).

Tumlare och klimattillflykter värnas för framtiden

Det finns relativt få områden med skyddad natur i Södra Östersjön. För att säkerställa grön infrastruktur anges därför *särskild hänsyn till höga naturvärden* för flera områden. I Hanöbukten finns bland annat rödlistad tumlare av den starkt hotade Östersjöpopulationen, även i Försvarsmaktens sjöövningsområde. Där ska särskild hänsyn tas till tumlare (Ö262). I Hanöbukten nordvästra hörn finns det viktigaste området i Sveriges havsområden att skydda för framtidens natur med tanke på klimatförändringar – en så kallad klimattillflykt⁴³. Området värnas genom *särskild hänsyn till höga naturvärden* (Ö262, Ö266, Ö269).

Vid Utklippan finns höga naturvärden som särskild hänsyn ska tas till men också möjlighet för sandutvinning i delar av området (Ö262).

Planeringen bidrar till planeringsmålet:

- Skapa förutsättningar för marin grön infrastruktur och främjande av ekosystemtjänster

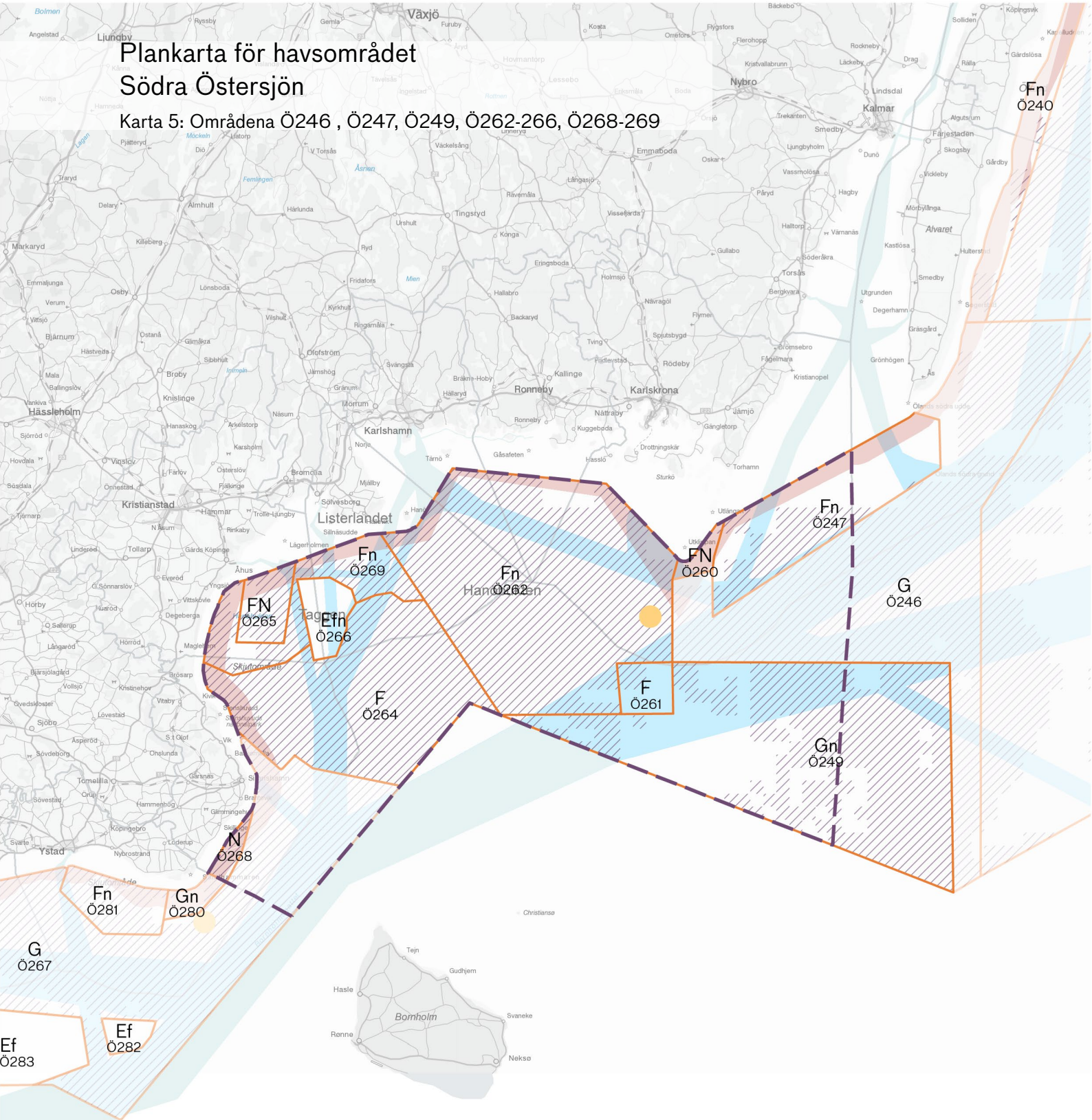
Samexistens som kräver mycket anpassning	Område
I den norra delen av området finns del av riksintresseanspråk för totalförsvaret. Inom området finns även riksintresseanspråk för naturvård samt ett planerat marint naturreservat. Planen bekräftar både riksintresseanspråket för naturvården och riksintresseanspråket för totalförsvaret, men försvarsverksamheten bör inte påverka naturvärdena negativt. Undervattenssprängningar bör till exempel så långt möjligt undvikas i området.	Ö260

Tabell 11. Samexistens som kräver mycket anpassning

43 Havs- och vattenmyndigheten. Rapport 2017:37. *Möjliga klimatreffugier i Östersjön baserat på två olika scenarier*

Plankarta för havsområdet Södra Östersjön

Karta 5: Områdena Ö246, Ö247, Ö249, Ö262-266, Ö268-269

Användningar

- Attraktiva livsmiljöer
- E Energiutvinning
- F Försvar
- N Natur
- G Generell användning
- Sandutvinning
- Sjöfart
- Yrkesfiske

Havsområde

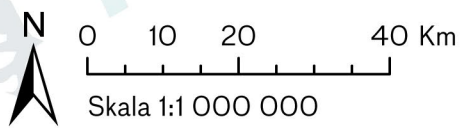
- Södra Östersjön

Särskild hänsyn

- f till totalförsvarets intressen
- n till höga naturvärden

Bakgrundskarta

- Sjöfart utanför havsplan

5.6 Sydvästra Östersjön och Öresund

Öresund är ett av de mest exploaterade havsområdena i Sverige, samtidigt som här finns värdefull natur. Sydvästra Östersjön har goda förutsättningar för havsbaserad vindkraft och är också viktigt för tumlare, säl och fågel. Sjöfarten är betydande i hela området.

Ställningstaganden

De mest trafikerade stråken i Östersjön

Det mest trafikerade sjöfartsstråket i Östersjön går genom Sydvästra Östersjön längs Sveriges sydkust i ett system med trafiksepareringar från Öresund via Falsterbo i Vellinge kommun eller Gedser, mellan Danmark och Tyskland, till Bornholmsgattet. Sjötrafiken går främst vidare mot både svenska och utländska hamnar. Öresund är en av endast tre vägar in till Östersjön för stora fartyg. Användning **sjöfart** finns därför i fartygsstråk genom havsområdet.

I området finns betydande inflygning mot Kastrup flygplats. Utöver Öresundsbron utreds ytterligare en fast förbindelse - mellan Helsingborg och Helsingör.

Utbrett yrkesfiske och utvecklat friluftsliv

Yrkesfisket är utbrett i Södra Östersjön och i Öresund. Yrkesfiske efter torsk bedrivs mest med trålfiske i utsjön, men också med passiva redskap närmare kusten. Pelagiskt yrkesfiske efter sill och skarpsill bedrivs i hela utsjön. Ett övrigt fiske med passiva redskap bedrivs i olika utsträckning längs med kusten och i Öresund där bottentrålning inte är tillåten utan yrkesfisket sker med passiva redskap, bland annat efter torsk. Användning **yrkesfiske** finns därför utbrett i havsområdet, dock inte i tre områden för energiutvinning.

Värdefulla kustlandskap sträcker sig längs västra och södra Skåne. I Öresund finns fritidsfiske och turbofiske. Friluftslivet och fritidssjöfarten är viktiga i havsområdet och havsplanen anger användningen **attraktiva livsmiljöer** längs hela kusten.

Goda förutsättningar för förnybar energiutvinning

Det finns goda förutsättningar för vindkraft i havsområdet, med bra vindförhållanden och kust och utsjöbankar med bra djupförhållanden för bottenbaserade vindkraftverk och med närhet till områden med stor elförbrukning i södra Sverige. I Öresund finns Sveriges största befintliga havsbaserade vindkraftpark, Lillgrund intill Öresundsbron.

Användning **energiutvinning** finns i Sydvästra Östersjön på Kriegers Flak intill Tysklands och Danmarks ekonomiska zoner (Ö285). I området finns

Se plankarta över [Sydvästra Östersjön och Öresund](#).

Planeringen bidrar till planeringsmålet:

- Skapa förutsättningar för god tillgänglighet
- Skapa förutsättningar för hållbar sjöfart

Planeringen bidrar till planeringsmålet:

- Skapa förutsättningar för hållbart yrkesfiske
- Skapa förutsättningar för regional utveckling

ett vindkraftsprojekt som har tillstånd. Även Danmark och Tyskland har planerat för vindkraft här. I havsområdet längre österut i utsjön mot Tysklands och Bornholm finns ytterligare två områden med användning **energiutvinning** (Ö282 och Ö283). I alla tre områdena ges vindkraft företräde framför fiskeintressena. Dessa fiskeintressen utgör en mindre del av fisket i havsplaneområdet och energiutvinning bedöms vara mer lämplig användning.

I Södra Östersjön finns skjutfältet Kabusa i Ystad kommun med influensområde i havet. Detta visas som användning **försvar**. I området anges *särskild hänsyn till höga naturvärden*.

Planeringen bidrar till planeringsmålet:

- Skapa förutsättningar för utvecklad energiöverföring och förnybar elproduktion i havet
- Skapa förutsättningar för försvar och säkerhet

Intressen som ges företräde eller samexistens som kräver mycket anpassning	Område
Inom områdets västra del finns riksintresseanspråk för vindbruk Trelleborg, Skurup och Ystad. Vindbruk bedöms inte vara förenligt med totalförsvarets intressen. Riksintresseanspråk för totalförsvaret ges företräde framför riksintresseanspråk för vindbruk.	Ö267
Vindbruk utgör ett allmänt intresse av väsentlig betydelse i områdena. Det finns även allmänt intresse av väsentlig betydelse för yrkesfisket i områdena, men energiutvinning bedöms vara mest lämplig användning utifrån områdets läge och beskaffenhet samt behovet av förnybar havsbaserad energi i Sverige.	Ö282-283
Genom beslut om tillstånd för uppförande av vindkraftsanläggning vid Kriegers Flak ges riksintresse vindbruk företräde framför riksintresse yrkesfiske i det tillståndsgivna området. En mindre del av området sammanfaller med Natura 2000-område.	Ö285

Tabell 12. Intresse som ges företräde eller samexistens som kräver mycket anpassning

Höga naturvärden

Det finns höga naturvärden i havsområdet och det har inrättats flera naturreservat och Natura 2000-områden. Exempelvis skyddas tumlare och säl i Natura 2000-området som sträcker sig ut i utsjön norr om Kriegers Flak och österut. I södra Öresund utanför Falsterbonäset skyddas fågel och säl. Runt Ven i Öresund finns ett Natura 2000-område för tumlare och viktiga ängar med ålgräs.

Det finns två områden med användning **sandutvinning**; utanför Falsterbo och vid Sandhammaren söder om Ystad. Vid Sandhammaren finns tillstånd för sandutvinning. Sanden används för strandfodring. I sydvästra delen av havsområdet och i Öresund finns potentiella områden för koldioxidlagring.

Planeringen bidrar till planeringsmålet:

- Skapa förutsättningar för marin grön infrastruktur och främjande av ekosystemtjänster
- Skapa beredskap för framtida utvinning och lagring av material.

Samexistens som kräver mycket anpassning	Område
<p>Sandutvinning utgör ett allmänt intresse av väsentlig betydelse i området och bedöms kunna samexistera med naturvärdena genom anpassning.</p> <p>Området är ett Natura 2000-område och verksamheter eller åtgärder får därför endast ske om de är förenliga med 7 kap. 28a-29 §§ miljöbalken.</p>	Ö284
<p>Sandutvinning utgör ett allmänt intresse av väsentlig betydelse i området och bedöms kunna samexistera med naturvärdena genom anpassning.</p> <p>Södra delen av området är ett Natura 2000-område och verksamheter eller åtgärder får endast ske om de är förenliga med 7 kap. 28a-29 §§ miljöbalken.</p> <p>En liten del av riksintresseanspråk för totalförsvaret vid Falsterbonäset, betecknat som övrigt influensområde, går in i det område som havsplanen omfattar. På grund av havsplanens övergripande skala redovisas inte försvarsintresset på plankartan. Riksintresseanspråket för totalförsvaret tillgodoses eftersom försvarsintresset och de användningar som havsplanen anger bedöms kunna samexistera.</p>	Ö286

Tabell 13. Samexistens som kräver mycket anpassning

Plankarta för havsområdet Sydvästra Östersjön och Öresund

Karta 6: Områdena Ö267, Ö280 - Ö296

För inzoomning över Öresund se

[översiktlig plankarta](#)

Användningar

- Attraktiva livsmiljöer
- E Energutvinning
- F Försvar
- N Natur
- G Generell användning
- Sandutvinning
- Sjöfart
- Yrkesfiske

Havsområde

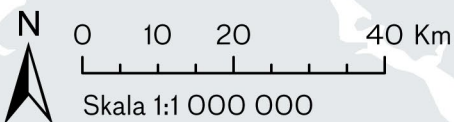
- Sydvästra Östersjön och Öresund

Särskild hänsyn

- f till totalförsvarets intressen
- n till höga naturvärden

Bakgrundskarta

- Sjöfart utanför havsplan

Teman

I det här kapitlet beskrivs de många intressen som finns i havet. De är samlade i åtta teman:

- attraktiva livsmiljöer med friluftsliv, turism, fritidsfiske och kulturmiljö
- energi
- försvar
- lagring och utvinning av material
- natur
- transport och kommunikationer
- vattenbruk och blå bioteknik
- yrkesfiske

För varje tema beskrivs de förutsättningar som är relevanta i havsplaneringen. I kapitlet redogörs det för de riksintressen och allmänna intressen som ligger till grund för bedömningen av den mest lämpliga användningen.

6.1 Attraktiva livsmiljöer

Områden som är attraktiva att besöka, leva och verka i är viktiga för den regionala utvecklingen och utveckling av de maritima näringarna. Med attraktiva livsmiljöer menar havsplanen områden för friluftsliv, turism och kulturmiljöer längs kusten - miljöer som är attraktiva att besöka och leva i. Att vistas i dessa kustområden bidrar till hälsa och välbefinnande, och de är viktiga för besöksnäringen. Värdet består också av bland annat landskapsbild och kulturhistoria.

I detta avsnitt beskrivs gemensamma förutsättningar för attraktiva livsmiljöer. I kommande avsnitt beskrivs först friluftsliv, fritidsfiske och turism och sedan kulturmiljö.

Användningar i havsplanen för temat:

Attraktiva livsmiljöer

Användning **attraktiva livsmiljöer** baseras på riksintresseområden i havet för det rörliga friluftslivet, obruten kust och högexploaterad kust samt riksintresseanspråk för kulturmiljö och friluftsliv där fritidsfiske ingår och som beskrivs nedan.

Riksintressen

Det finns geografiskt avgränsade riksintresseområden angivna i miljöbalken⁴⁴:

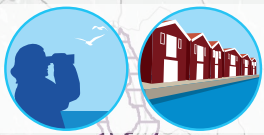
- det rörliga friluftslivet, 4 kap. 2 §
- obruten kust, 4 kap. 3 §
- högexploaterad kust, 4 kap. 4 §

Dessa områden är med hänsyn till sina natur- och kulturvärden i sin helhet av riksintresse. Användning får inte påtagligt skada områdenas natur- och kulturvärden.

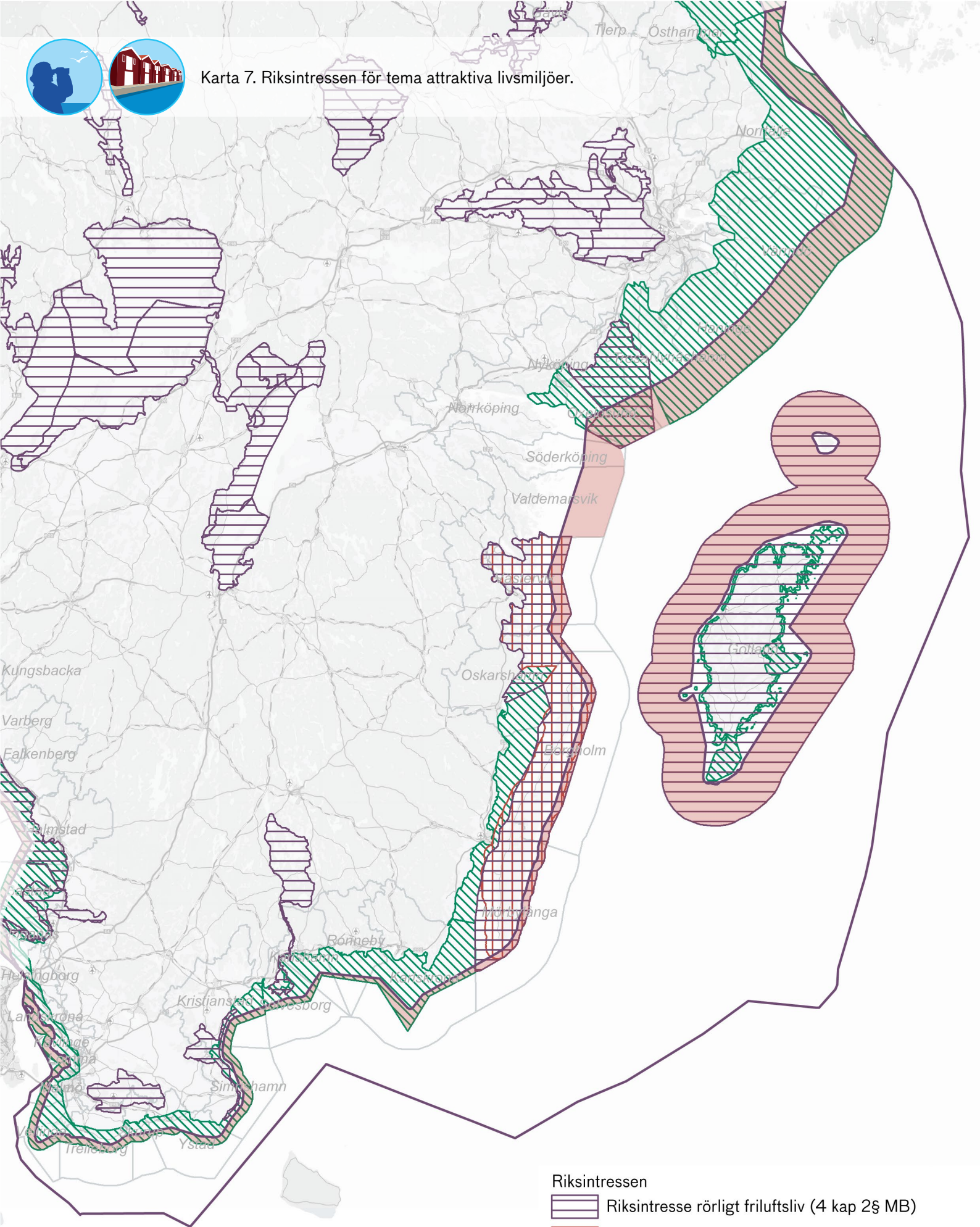

Planeringsmålen som attraktiva livsmiljöer relaterar till är: *Skapa förutsättningar för god havsmiljö och hållbar tillväxt* och *Skapa förutsättningar för regional utveckling*.

44 [Miljöbalken \(1998:808\)](#)

Karta 7. Riksintressen för tema attraktiva livsmiljöer.

- Riksintressen
- Riksintresse rörligt friluftsliv (4 kap 2§ MB)
  - Riksintresse obruten kust (4 kap 3§ MB)
  - Riksintresse högexploaterad kust (4 kap 4§ MB)

- Attraktiva livsmiljöer i havsplanen
- Användning: Attraktiva livsmiljöer

Riksintresseanspråk

Friluftsliv 3 kap. 6 § miljöbalken

Med friluftsliv menas vistelse utomhus i natur- och kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser.

Ett område bedöms vara av riksintresse för friluftslivet om dess natur- och/eller kulturkvaliteter och tillgänglighet för allmänheten gör att det är eller kan bli attraktivt för långväga besökare. Även andra områden kan vara av riksintresse för friluftslivet om de är viktiga för många människors friluftsliv och nyttjas mycket. Det gäller framför allt de tre storstadsregionerna, där behovet av tätortsnära natur särskilt ska beaktas.

Dessutom kan ett område vara av riksintresse för friluftslivet om det har särskilt goda förutsättningar för:

- berikande upplevelser i natur- och/eller kulturmiljöer
- friluftaktiviteter och därmed berikande upplevelser.

Härutöver finns särskilda stödkriterier.

Kulturmiljövård 3 kap. 6 § miljöbalken

I dag finns inga utpekade områden av riksintresse för kulturmiljövård i det område som omfattas av havsplanerna. Riksantikvarieämbetet har börjat utarbeta bedömningsgrunder och en plan för hur riksintresseanspråk i havet ska pekas ut. Längs kusten finns riksintressen som indirekt kan beröras av verksamheter i havet.

Läs mer om riksintressena på [Naturvårdsverkets](#), [Riksantikvarieämbetets](#) och [Havs- och vattenmyndighetens](#) webbplatser.

Allmänna intressen och övriga planeringsförutsättningar

Världsarv bedöms vara så värdefulla från kultur- eller naturmiljösynpunkt att de är en angelägenhet för hela mänskligheten. De pekas ut enligt UNESCO:s världsarvskonvention⁴⁵.

Kulturhistoriska värdekärnor redovisas i en rapport av Riksantikvarieämbetet. Värdekärnorna sammanfaller i väsentliga delar med de områden som omfattas av miljöbalkens geografiska hushållningsbestämmelser. Rapporten är Riksantikvarieämbetets redovisning av ett regeringsuppdrag att beskriva kulturmiljövårdens intressen i förhållande till en utbyggnad av vindkraft i bland annat kust- och havsområden⁴⁶.

Av Sveriges 1,8 miljoner registrerade fornlämningar är cirka 20 000 maritima objekt⁴⁷. De flesta av dessa är fartygslämningar, vrak. Baserat på Riksantikvarieämbetets fornminnesinformationssystem, FMIS, har en analys gjorts av var koncentrationen av vrak och förlisningsuppgifter är högst⁴⁸.

Maritima strategin

Regeringen har i maritima strategin formulerat tre perspektiv där attraktiv kust är ett av de tre⁴⁹. En av de fem utpekade näringarna som är starkast förknippad med attraktiva livsmiljöer är fritid och turism, som innefattar färjetrafik, kryssningsverksamhet, skärgårdsturism, fritidsfiske, handel med fritidsbåtar samt marinor. Områden som är attraktiva att besöka, leva och verka i är viktiga för den regionala utvecklingen och utveckling av de maritima näringarna. Kustområdena behöver vara tillgängliga med tillgång till nödvändig samhällsservice för att ge möjligheter till försörjning, rekreation och natur- och kulturupplevelser. Bevarade och attraktiva natur- och kulturvärden är en viktig del för utvecklingen av en långsiktigt hållbar regional utveckling och maritim turism.

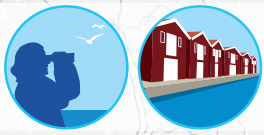
⁴⁵ [Riksantikvarieämbetets frågor och svar om världsarv](#)

⁴⁶ Riksantikvarieämbetet. Rapport 2003:4. *Sveriges kust- och skärgårdslandskap: kulturhistoriska karaktärsdrag och känslighet för vindkraft.*

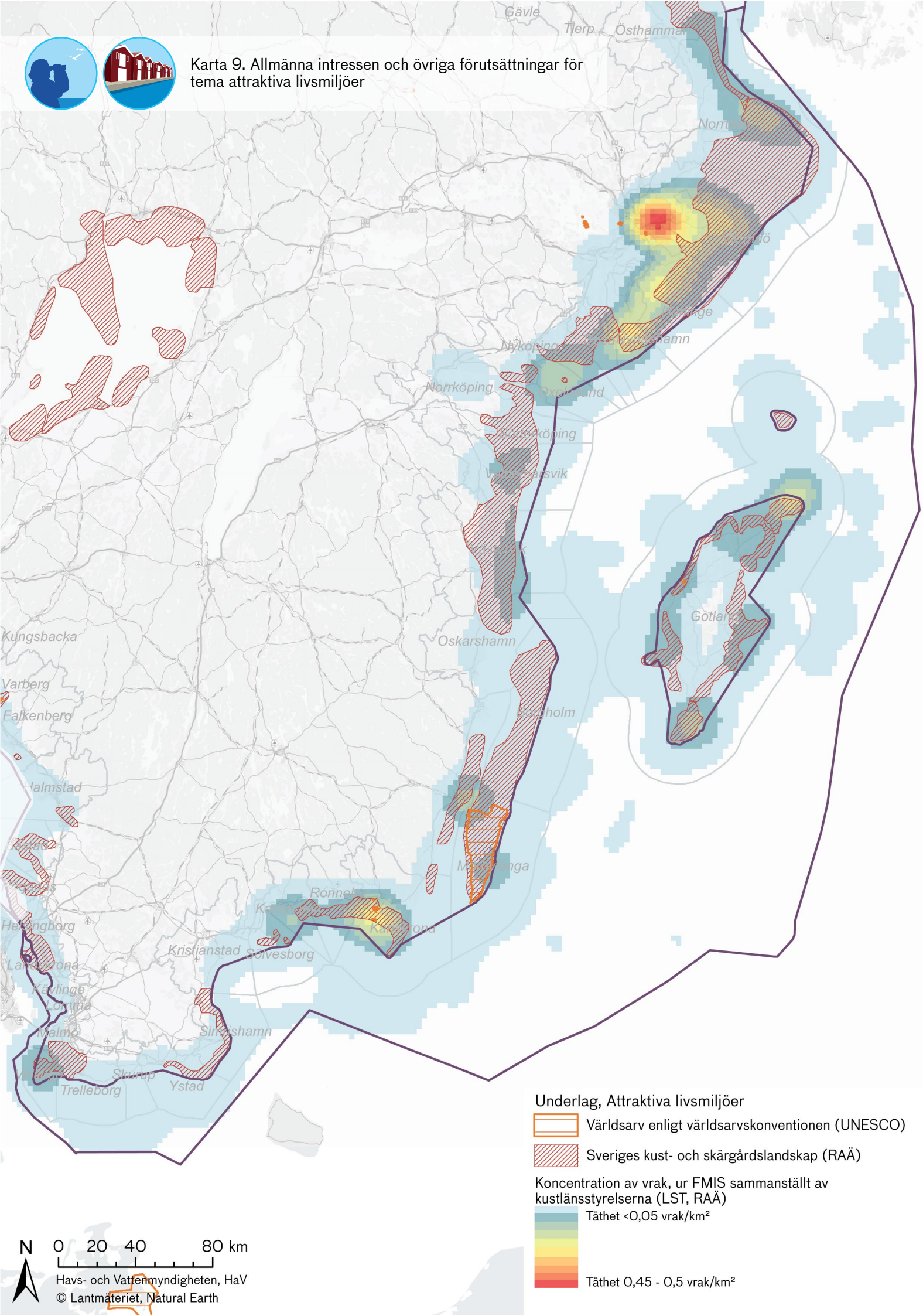
⁴⁷ [Havs- och Vattenmyndigheten Rapport 2015:2. Havsplanering – Nuläge 2014.](#)

⁴⁸ Länsstyrelsen. 2017. *Länsstyrelsernas redovisning av Uppdrag 2017-06- välj värdeområden.*

⁴⁹ [En svensk nationell maritim strategi – för människor, jobb och miljö](#)

Karta 9. Allmänna intressen och övriga förutsättningar för tema attraktiva livsmiljöer

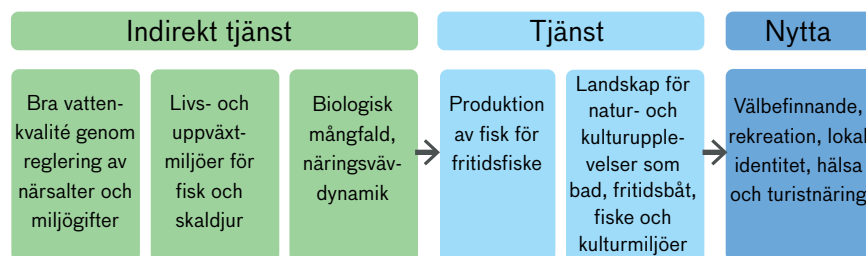

Ekosystemtjänster

Ekosystemtjänster skapar förutsättningar för attraktiva livsmiljöer, dels indirekt genom till exempel rening av vatten, dels direkt i form av landskap att vistas i och upplevelser av ett rikt djurliv och olika natur- och kulturmiljöer. Värden innefattar även natur- och kulturarv för nutida och framtida generationer.

Aktiviteter inom friluftsliv och turism kan påverka olika ekosystemtjänster genom buller, utsläpp av farliga ämnen från fritidsbåtar, eller skräp och ankring som påverkar bottenmiljöer och kulturmiljöer.

Planering av havet och kustzonen kan arbeta för att både minska belastningar och stärka ekosystemtjänster, och därigenom verka för attraktiva livsmiljöer för välbefinnande, livskvalité och hälsa, fritidsaktiviteter, regional utveckling, lokal identitet och sysselsättning.

Figur 13. Viktiga ekosystemtjänster för en attraktiv livsmiljö

Relevanta miljöaspekter

Aktiviteter och verksamheter inom temat kan relateras till olika påverkan på miljön, temaområden inom havsmiljödirektivet och olika miljökvalitetsmål. Relationerna är viktiga vid bedömning av temats miljöpåverkan. Tabellen på nästa sida visar på relationerna.

Aktivitet	Potentiell påverkan eller belastning	Temaområde havsmiljödirektivet (deskriptorer)	Sveriges miljö-kvalitetsmål
Fritidsfiske	Selektiv uttag av arter, marint skräp (förlorade fiskeredskap), undervattensbuller	D1 Biologisk mångfald D10 Marint avfall	Hav i balans samt levande kust och skärgård Ett rikt djur och växtliv
Fritidsbåtar	Undervattensbuller, marint skräp, förorenande ämnen, ankring och bottenpåverkan	D1 Biologisk mångfald D8 Främmande ämnen D10 Marint avfall D11 Tillförsel av energi	Hav i balans samt levande kust och skärgård Ett rikt djur och växtliv Giffri miljö
Kryssningsfartyg	Luftutsläpp som försurande, klimatpåverkande ämnen, förorenande ämnen, tillförsel av näringsämnen (t.ex. latrintömning) undervattensbuller Införsel/omflyttning av främmande, potentiella, invasiva arter	D1 Biologisk mångfald D2 Främmande arter D5 Övergödning D8 Främmande ämnen D11 Tillförsel av energi	Hav i balans samt levande kust och skärgård Ett rikt djur och växtliv Bara naturlig försurning Begränsad klimatpåverkan Ingen övergödning Giffri miljö
Färjetrafik	Luftutsläpp som försurande, klimatpåverkande ämnen, förorenande ämnen, undervattensbuller Stranderosion	D1 Biologisk mångfald D2 Främmande arter D5 Övergödning D8 Främmande ämnen D11 Tillförsel av energi	Hav i balans samt levande kust och skärgård Ett rikt djur och växtliv Bara naturlig försurning Begränsad klimatpåverkan Giffri miljö

Läs mer om förutsättningar i havsplaneringens [nulägesbeskrivning](#), [färdplan](#), den [tematiska rapporten om regional utveckling](#) och rapporten [ekosystemtjänster från svenska hav](#) som du hittar på www.havochvatten.se.

Tabell 14. Relationen mellan attraktiva livsmiljöer och relevanta miljöaspekter

Friluftsliv, fritidsfiske och turism

Friluftsliv, fritidsfiske och turism till havs innefattar landskaps- och naturupplevelser och aktiviteter som båtliv, fågelskådning, bad, kajakpaddling. Det innefattar också besök i kulturmiljöer som fiskelägen, fyrplatser och lotsplatser samt vrakdykning. Dessa miljöer har betydelse för lokal identitet, välbefinnande och livskvalitet. Områdena innefattas ofta i riksintresset för friluftsliv. Natur och marina skyddade områden kan också vara viktiga för friluftslivet, fritidsfisket och turismen.

Turismen bidrar till den växande nationella besöksnäringen i fråga om selsättning, inkomster och en möjlig ökning av internationella besök. Denna utveckling sker främst inom kustzonerna men påverkar, och påverkas av, planeringen till havs.

Friluftsliv och turism i Östersjön

Östersjöns havsplaneområde omfattar storstadsregionerna Stockholm och Malmö, Sveriges största öar Gotland och Öland, unika gränsöverskridande skärgårdsmiljöer och områden av stor betydelse för fritidsboende och friluftsliv.

På land varierar förutsättningarna- från Skånes sandstränder via Gotlands klintkuster av kalksten till Stockholms skärgård med öar och skär av gnejs och granit. I de mer tätbefolkade kustområdena i Skåne och Stockholms län är trycket stort mot de attraktiva kustnära områdena. På Gotland och Öland är fritidssektorn och turismen viktig för den regionala utvecklingen. Längs kusten utanför Stockholm skärgård finns värdefulla områden för friluftslivet.

Öresund är tätbefolkat och ett av de mest exploaterade områdena i Sverige. Där bedrivs tät fritidsbåtstrafik och turbåtsfiske. Längs Sveriges sydkust finns värdefulla naturmiljöer som utgör bas för friluftsliv, besöksnäring och aktiviteter som sport- och vrakdykning. Områdena är viktiga för regional utveckling i fråga om boende, friluftsliv, rekreation och turism.

Gotlandskusten har stora delar orörd och omväxlande natur. Den är en av Gotlands största tillgångar vad gäller friluftsliv, och den nyttjas av både bofasta och turister. Längs kusten finns också många gamla och väl bevarade fiskelägen med ett högt kulturhistoriskt värde. Hoburgs bank, Salvorev och Gotska sandön är Sveriges viktigaste fågelområden i Östersjön, vilka tillsammans med Natura 2000-områden i kustzonen är viktiga mål för friluftsliv, rekreation och fågelskådning.

Fritidsfiske i Östersjön

Fritidsfiske är en betydande friluftaktivitet i Östersjöområdet. Fritidsfiske ger livskvalitet för många människor och bidrar till en attraktiv livsmiljö utmed kusten. Statistik visar att svenskar spenderade ungefär 1,8 miljoner fiskedagar i Egentliga Östersjön och Öresund under 2015⁵⁰.

Med fritidsfiske avses allt fiske som inte sker med stöd av fiskelicens eller personlig fiskelicens. Fritidsfiske kan delas upp i sportfiske och husbehovsfiske beroende på vilken redskapstyp som används samt vad syftet med fisket är. Man fiskar för rekreation eller till konsumtion av fångsten i det egna hushållet. Fångsten får inte säljas.

Det saknas närmare information om hur fiskedagarna fördelar sig mellan havsplaneområdet och området närmast kusten. Det är dock rimligt att anta det mesta fritidsfisket sker kustnära och inte i planområdet. Kvantitetsmässigt är gädda och abborre de viktigaste arterna för fritidsfiske i Östersjön. Andra arter är torsk, sik och plattfisk⁵¹.

En del av fritidsfisket sker genom organiserat turboatsfiske, inte minst i Öresund. Turboatsfisket gör fritidsfisket tillgängligt samtidigt som det ger lokal sysselsättning. Det stora intresset för fritidsfiske i kombination med goda förutsättningar för fiske gör att det finns en betydande utvecklingspotential för besöksnäring med koppling till fritidsfiske.

Samspel mellan land och hav

Samspelet mellan land, kust och hav är viktigt för det sammanhang och den omgivning där havsbaserade aktiviteter bedrivs. Aktiviteter till havs kan förändra landskapsbilden och framkomligheten även på land, och påverka friluftsliv och besöksnäring. Därför är planeringen av havet tydligt kopplad till den kommunala planeringen av kustzonen. Viktiga aspekter som kan påverka eller påverkas av aktiviteter på land och kust är hur många som bor i kustzonen, förekomsten av kommunikationer och hamnar, omfattningen av fritidsbåtstrafik, med mera.

Internationellt samspel

Det bedrivs intensiv fritidsbåtstrafik och fisketursverksamhet mellan Sverige och våra grannländer. Under främst sommaren kan det innebära att det blir trångt och konkurrens om utrymme inom havsplaneområdet.

⁵⁰ SCB. 2016. Fritidsfiskets fångster

⁵¹ Sveriges Lantbruksuniversitet. 2018. PM – Fiskars och kräftdjurs lekhabitat i havsplaneringen.

Framtiden

Närheten till havet gör kustlandskapet attraktivt för boende, rekreation och turism. Besöksnäringen förväntas fortsätta öka och kan därmed skapa förutsättningar för ytterligare utveckling längs kusterna. Det kan även öka trycket på främst storstadsregionernas kustzoner, och därmed påverka och påverkas av utvecklingen i havsplaneområden.

Fortsatt arbete

Länsstyrelserna kommer att fortsätta sitt arbete med att identifiera värden och områden för friluftsliv och turism i kust- och havsmiljöer. Nya underlag och kriterier för bedömning i havsplaneringen kan exempelvis arbetas fram.

Kulturmiljö

I svenska vatten finns ett omfattande kulturarv som består av fartygslämningar, boplatser från äldre stenålder, pålspärrar, hamnanläggningar med mera. Sjöfarten har varit mycket intensiv genom århundradena, vilket har resulterat i ett stort antal skeppsvrak i svenska vatten. Kunskapen om var lämningar finns är dock låg, främst beroende på att det saknas systematiska inventeringar.

Kulturhistoriska värden har betydelse för människors välbefinnande och för identitet och sammanhang i tillvaron. Kulturmiljön har även betydelse för lokal och regional ekonomisk utveckling. Kust- och skärgårdslandskapen har till stor del präglats av de traditionella näringarna fiske, sjöfart, jordbruk, industri och turism som i sin tur uppstått just där på grund av kopplingen till havet. Värdefulla miljöer, landskap och byggnader är här knutna till skärgårdsjordbruket, fiskelägen och badorter, hamnar, befästningar, fyr- och lotsplatser och kustanknuten industri. Ofta kan kulturvärden till havs få sin förklaring och sitt sammanhang av lämningar eller miljöer på land.

Vid verksamhet i havet kan en arkeologisk utredning krävas. Ett beslut om arkeologisk utredning fattas av länsstyrelsen och en ändring av en fornlämning kräver tillstånd av länsstyrelsen.

Tidigt samråd med länsstyrelsen enligt kulturmiljölagen bör ske för att minska risken för påverkan på kulturmiljöer. Till exempel kan det vara svårare att ändra lokalisering av en landanslutning i ett sent skede. När ett vattenområde exploateras kan påverkansområdet på botten vara betydligt större än själva exploateringsområdet.

Fornlämningar är skyddade enligt kulturmiljölagen oavsett om de är kända eller inte, men det saknas många gånger kunskap om och planeringsunderlag för kulturmiljöer i havet. Arkeologisk utredning enligt kulturmiljölagen bör tas med i beräkningen vid planering av verksamheter som kan påverka kulturmiljöer i havet.

Lagen föreskriver att en fartygslämning ska betraktas som fornlämning om den är äldre än från 1850. Länsstyrelsen kan dock bestämma att en yngre fartygslämning ska räknas som fornlämning om den har ett tillräckligt kulturhistoriskt värde.

Kulturmiljöer i Östersjön

I Östersjön är kulturhistoriska lämningar ofta välbevarade, eftersom låg salthalt och låg vattentemperatur gör att det saknas organismer som bryter ner trä.

I havsområdena [Södra Östersjön](#) och [Sydvästra Östersjön och Öresund](#) finns möjlighet att hitta stenålderslämningar ned till cirka 30 meters djup. Här finns fynd av boplatser från äldre stenålder då det var fast landförbindelse

Juridiska förutsättningar

Kulturmiljölagen (1988:950) reglerar tillståndsprocesser för verksamheter som kan påverka fornlämningar.

Riksdagen beslutade den 16 november 2017 att Sverige ska inrätta en **angränsande zon**. Den nya lagen om detta träder i kraft den 1 mars 2018. Även kulturmiljölagen kommer att ändras för att skydda arkeologiska och historiska föremål som påträffas inom den angränsande zonen.

mellan det som i dag är Sverige och kontinenten. Spår finns även av fossila landskap som visar landskapsutvecklingen efter istiden. Lämningarna som bevaras under vatten ger stor möjlighet att öka kunskapen om stenåldern.

Utanför Verkeåns mynning vid Haväng i Hanöbukten finns ett område med stenålderslämningar i den forna nu översvämmade åfåran. Lämningarna består även av välbevarade rester från den tallskog som har funnits i området. Bottenlandskapets speciella karaktär och den vetenskapliga potentialen bedöms vara världsunik⁵².

Samspel mellan land och hav

Att de kulturhistoriska värdena i och vid havet är av olika slag betyder att användningen av havet kan påverka värdena på flera sätt. Dels kan landskapsbild och historiska samband påverkas, dels enskilda lämningar och kulturmiljöer.

Byggnadsverk i närheten av kusten kan förändra synintrycket och därmed upplevelsen av kulturmiljöer på land. Vid lokalisering och utformning av anläggningar i havet, till exempel vindkraftparker, behöver landskapsbild och samband beaktas i ett helhetsperspektiv. Värdefulla kulturmiljöer i kust- och skärgårdslandskap som riskerar att påverkas visuellt av vindkraft redovisas i en rapport av Riksantikvarieämbetet⁵³.

Lämningar kan skadas vid anläggningsarbete och vid rörlig verksamhet som sjöfart och fiske, till exempel genom erosion, ankring och bottentråkning. Både yrkes- och fritidsfiske bedrivs runt lämningar utifrån den revbildande effekt som uppstår och attraherar fisk till området. Andra potentiellt skadliga verksamheter är muddring, dumpning, utvinning eller lagring av material, eller friluftsliv i form av dykning. Landanslutning för verksamheter i havet, till exempel kablar för energianläggningar, kan påverka kulturmiljöer både på havsbotten och på land.

Vid verksamhet i havet behöver bedömning av påverkan på kulturmiljöer ske för varje enskilt projekt och i ett tidigt skede.

Internationellt samspel

Länderna runt Östersjön samarbetar i EU-projektet [BalticRIM](#) i syfte att integrera havets kulturarv i havsplaneringen.

Framtiden

Anspråk från olika sektorer att använda havet och teknikutveckling kan innebära större påverkan på kulturmiljöer i framtiden. Miljögifter och

⁵² Länsstyrelsen. 2017. *Länsstyrelsernas redovisning av Uppdrag 2017-06- välj värdeområden*

⁵³ Riksantikvarieämbetet. Rapport 2003:4. *Sveriges kust- och skärgårdslandskap: kulturhistoriska karaktärsdrag och känslighet för vindkraft.*

bland annat vattnets kemiska sammansättning och innehåll av mikroorganismer kan påverka kulturarvet i havet. Klimatförändringen kan påverka hastigheten i naturliga processer som strandförskjutning och bottenrörelser, och medföra påverkan från invasiva arter och trätände organismer.

Fortsatt arbete

Kustlänsstyrelserna har börjat förbättra planeringsunderlagen för havsplanering beträffande kulturmiljöintressen i havet och längs kusten. Underlagen behöver samordnas mellan länen och även utvecklas, bland annat utifrån betydelse i den fysiska planeringen. Kustlänsstyrelserna är även delaktiga i Riksantikvarieämbetets arbete med att ta fram riksintresseanspråk för kulturmiljöer i havet. Nya underlag kan påverka vägledningen i den fortsatta havsplaneringen. För lämningar under vatten kan det behövas vägledning om särskild hänsyn, baserat på samordnade och utvecklade planeringsunderlag.

6.2 Energi

Energisektorn är under ständig utveckling. Politiska mål på miljö- och klimatområdet driver en omställning mot ett förnybart energisystem. I dagsläget är det vindkraft som är det energislag som byggs ut snabbast i Sverige och havsbaserad vindkraft kommer sannolikt utgöra ett allt viktigare tillskott till energiförsörjningen i framtiden. När vindkraften bidrar med en större del av Sveriges elproduktion ställs högre krav på kraftinfrastrukturen. Elnät sammankopplas både inom landet och internationellt för att bli mer robusta. Ny elproduktion till havs och nya anslutningar till andra länders elnät ökar behovet av nya kraftkablar till havs.

Användningar i havsplanen för temat:

E

Energiutvinning

De områden i plankartan där **energiutvinning** anges som användning, är antingen områden som omfattas av riksintresseanspråk för energiproduktion (vindbruk) eller områden som anses vara av väsentligt allmänt intresse för energiproduktion.

Riksintresseanspråk

Anläggningar för energiproduktion, 3 kap. 8 § miljöbalken

Riksintresseanspråken för anläggningar för energiproduktion, i form av vindbruk till havs, har tagits fram utifrån kriterier som årsmedelvind, djup och områdesstorlek. Områdena motsvarar i stor utsträckning befintliga och planerade vindkraftsprojekt. Områdena ska skyddas från åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av sådana anläggningar. Inga riksintresseanspråk har pekats ut för havsbaserad energidistribution eller transmission.

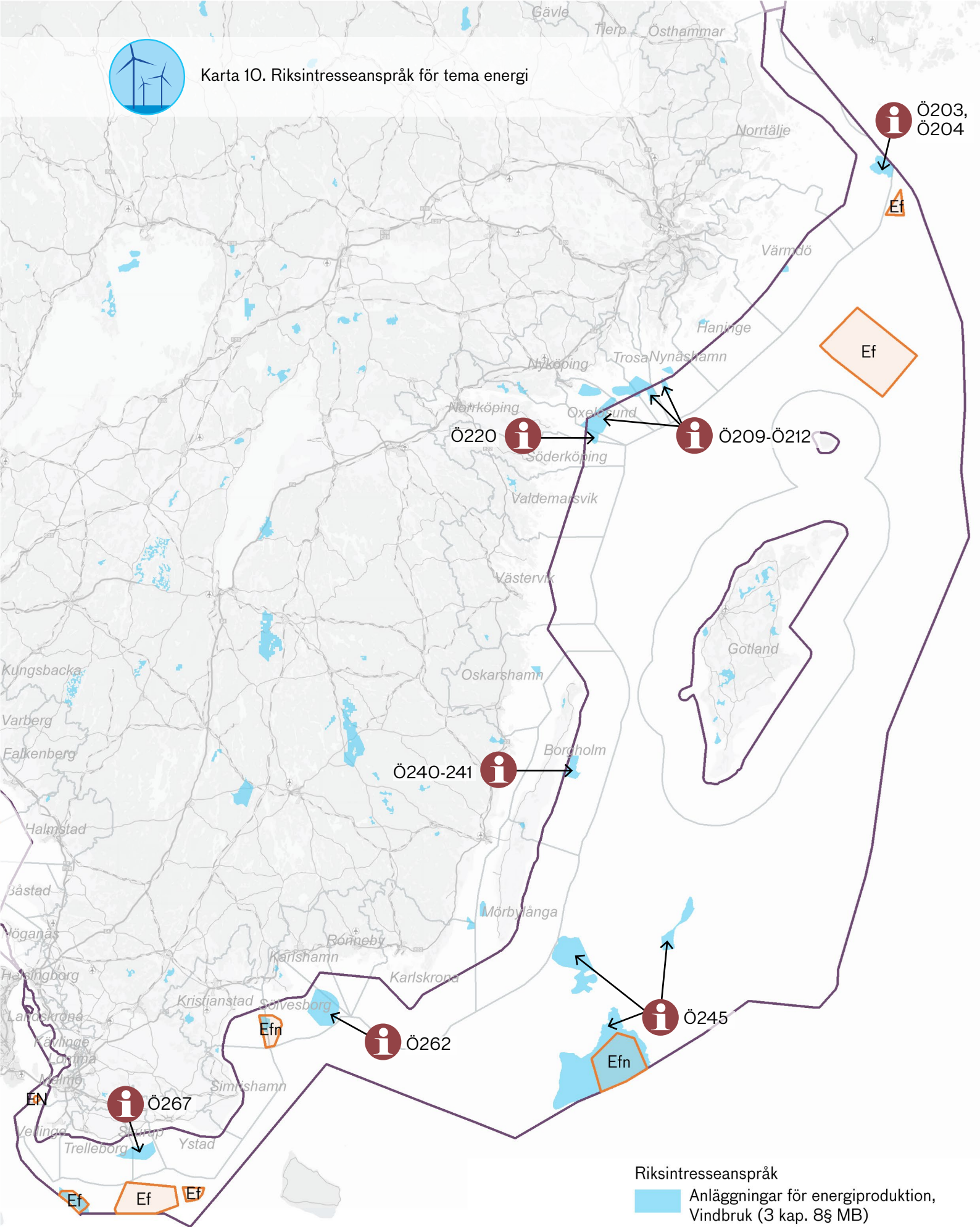
Planeringsmålet som relaterar till energi är: Skapa förutsättningar för utvecklad energiöverföring och förnybar elproduktion i havet.

Läs mer om riksintresseanspråken på [Energimyndighetens webbplats](#).

Karta 10. Riksintresseanspråk för tema energi

Riksintresseanspråk

 Anläggningar för energiproduktion, Vindbruk (3 kap. 8§ MB)

Energi i havsplanen

 Användning Energiutvinning, E

 Där riksintresseanspråk inte tillgodoses (klickbar länk)

Allmänna intressen och övriga planeringsförutsättningar

Intresseområden för vindbruk

För att möta behoven av 100 procent förnybar elproduktion år 2040 bedömer Energimyndigheten att det årligen kommer behöva produceras ytterligare runt 100-120 TWh totalt i Sverige. Planeringsbehovet av områden som har förutsättningar att bidra med förnybar elproduktion i havet bedöms uppgå till motsvarande 50 TWh av den totala produktionen⁵⁴.

Havsplaneringsprocessen visar att de områden som Energimyndigheten har pekat ut som riksintresseanspråk för vindbruk inte kommer att räcka till för att nå det målet, bland annat på grund av konkurrerande intressen. Därför har ytterligare intresseområden för energiutvinning arbetats fram i havsplaneringsprocessen.

Allmänna intressen av väsentlig betydelse för vindbruk baseras generellt på följande typer av underlag:

1. Projekt

Projekt i olika skeden. En sammanställning gjord av vindlov.se från oktober 2017 har använts.

2. Vindbruk i kommunala översiktsplaner

Områden som en kommun har pekat ut för vindbruk genom översiktsplanering enligt plan- och bygglagen. En sammanställning gjord av länsstyrelserna har använts. Varje område har bedömts enskilt, och alla områden som redovisas i kommunala översiktsplaner har inte bedömts vara av allmänt intresse av väsentlig betydelse.⁵⁵

3. Andra områden identifierade i havsplaneringsprocessen

Områdena har pekats ut bland annat utifrån

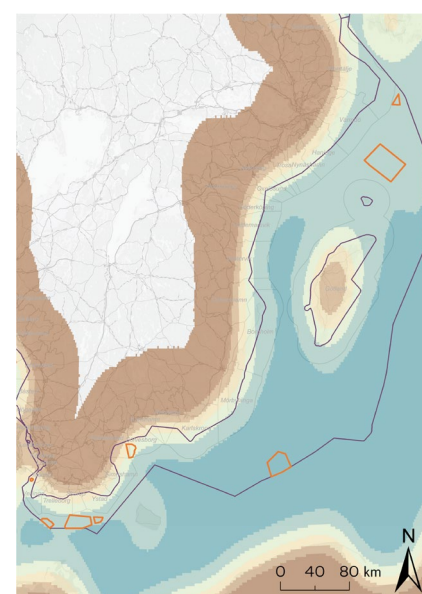
- djup (ner till 40 m för fasta botteninstallationer, på djupare vatten för flytande vindkraftverk)
- stabil, platt och homogen botten
- medelvind (minst cirka 9 m/s årlig medelvindhastighet)
- avstånd från land, närhet till anslutning till elnät på land och närhet till områden med hög förbrukning.

Energimyndighetens LCOE-data⁵⁶ för vindkraft har använts vid beräkningarna. LCOE står för Levelized Cost of Energy, produktionskostnad. Områdena har identifierats av Havs- och vattenmyndigheten tillsammans med andra aktörer i havsplaneringsprocessen.

⁵⁴ Statens energimyndighet. *Energimyndighetens genomgång av energiområden i havsplaneringen, 2017-10-06*

⁵⁵ Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Geografisk information om energi i kommunala planer, 2013-07-03

⁵⁶ Statens energimyndighet. ER 2017:3. *Havsbaseerad vindkraft - En analys av samhälls-ekonomi och marknadspotential.*

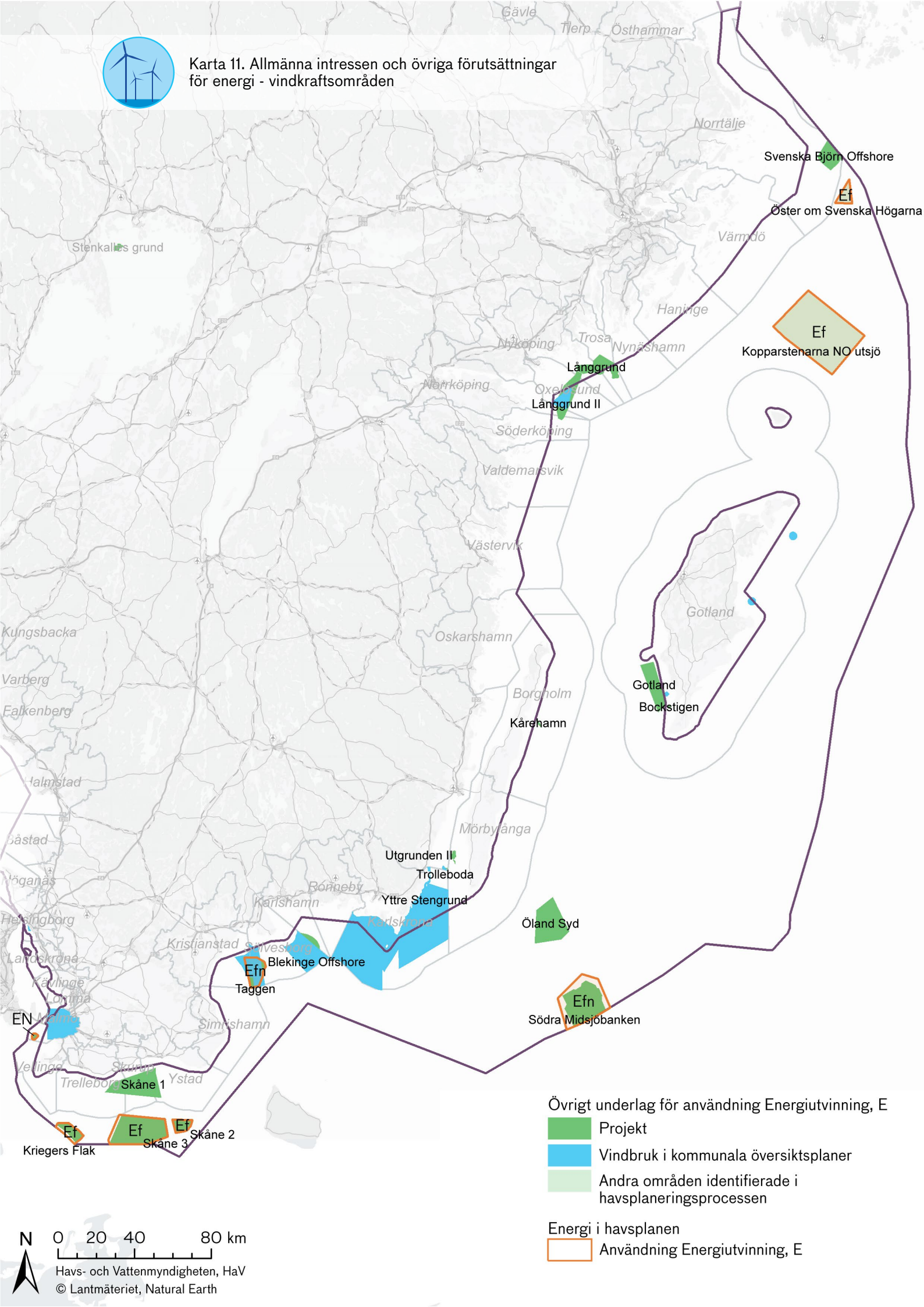
Figur 14. Produktionskostnad för vindkraft till havs (LCOE). Huvudscenari 2025 med 6 % genomsnittlig vägd kapitalkostnad.

Kostnad i Euro/MWh	
0 - 60	61 - 80
81 - 100	101 - 120
121 - 140	141 - 160

Energi i havsplanen
Användning
Energiutvinning, E

Karta 11. Allmänna intressen och övriga förutsättningar för energi - vindkraftsområden

Kraftkablar

Det svenska elsystemet karaktäriseras av hög produktion i norr och stor förbrukning i söder, och den obalansen förväntas öka om ytterligare kärnkraft avvecklas. Det höjer kravet på kablar och andra resurser i transmissions-systemet som möjliggör transport av el från vattenkraftstationerna i norr till konsumenterna i söder.

Systemet är i stort sett landbaserat, men den utvidgade planeringsramen för vindkraft till havs ställer nya höga krav på ett flexibelt transmissionssystem, som ska kunna hantera en stor andel växlande energi från vindkraft.

Havsplanen ger en övergripande vägledning om att kabeldragning ska beaktas där det är lämpligt. Specifika områden för energitransmission och distribution redovisas inte i plankartan i denna version av havsplanen. Energimyndigheten och Svenska Kraftnät menar att det inte är lämpligt då planeringshorisonten överstiger tio år och osäkerheterna är för stora. Områden för kabeldragning bör identifieras så tidigt som möjligt för att minska konflikter med andra anspråk.

Rörledningar

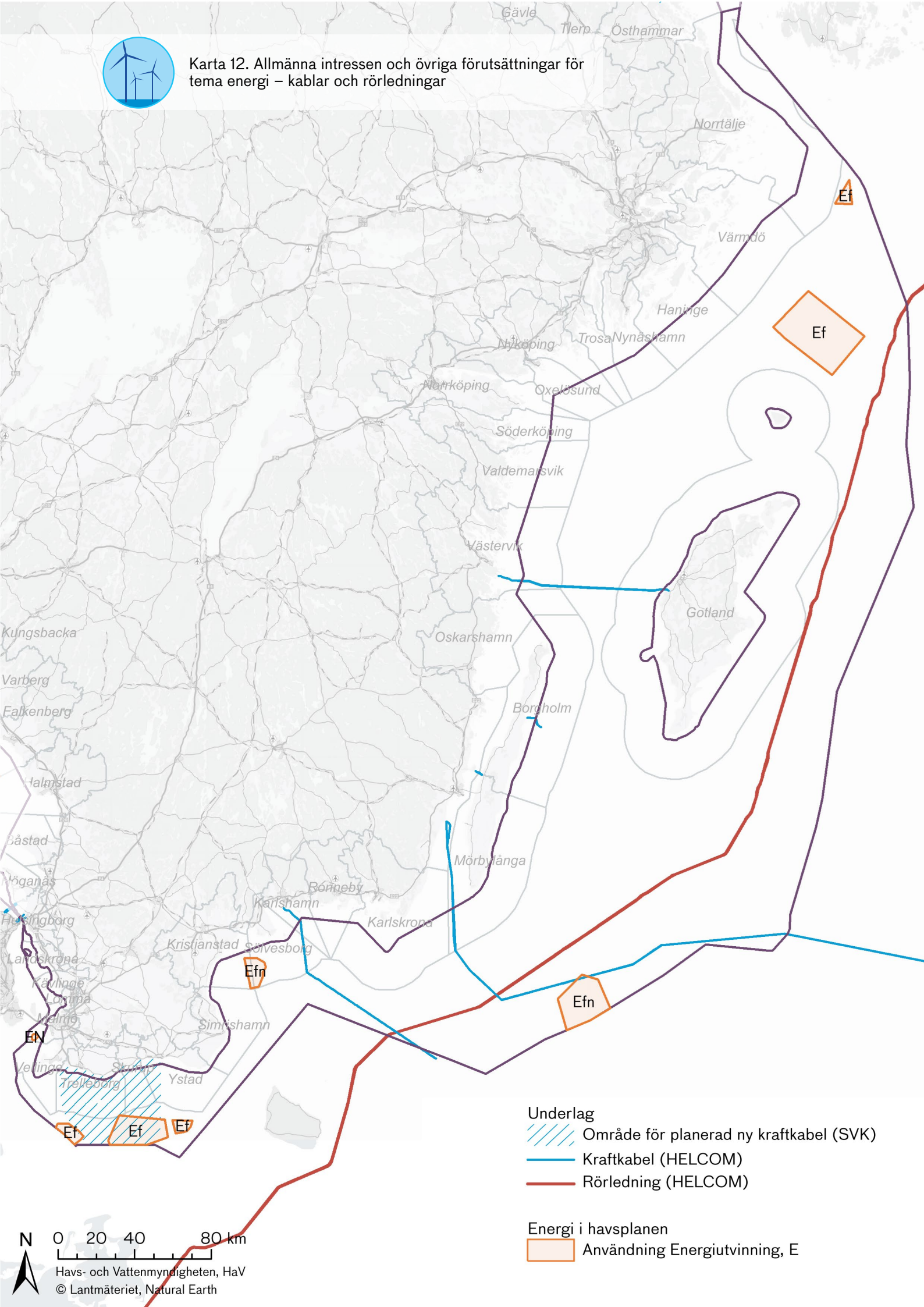
Två parallella ledningar för transport av naturgas sträcker sig mellan Ryssland och Tyskland och passerar genom Sveriges ekonomiska zon (Nord Stream-ledningen). En ansökan om tillstånd för utläggning av ytterligare ledningar med liknande sträckning (Nord Stream 2) är under beredning (i januari 2018). En annan naturgasledning sträcker sig mellan Danmark och Sverige i Öresund och en ny planeras mellan Polen och Danmark, eventuellt genom Sveriges ekonomiska zon.

Juridiska förutsättningar

För att anlägga en vindkraftpark till havs inom territorialhavet krävs tillstånd enligt bland annat 9 och 11 kapitlet miljöbalken. Ansökan prövas av mark- och miljödomstolen. I ekonomisk zon krävs tillstånd enligt [lagen \(1992:1140\) om Sveriges ekonomiska zon](#) och ansökan prövas av regeringen. Dessutom krävs tillstånd enligt [lagen \(1966:314\) om kontinentalsockeln](#) för undersökningar av havsbotten och utläggning av ledningar vid vindkraftsetablering i den ekonomiska zonen (EZ). För utläggning av ledningar och kablar inom territoriet krävs tillstånd enligt andra nationella lagar. När en verksamhet eller åtgärd kan påverka miljön i ett Natura 2000-område på ett betydande sätt krävs också ett särskilt Natura 2000-tillstånd enligt 7 kapitlet miljöbalken. Kravet på ett sådant tillstånd gäller både i territorialhavet och i ekonomisk zon och prövas av mark- och miljödomstolen om tillståndsansökan i övrigt ska avgöras av domstolen och av länsstyrelsen när tillståndsansökan avser en anläggning i ekonomisk zon.

Karta 12. Allmänna intressen och övriga förutsättningar för tema energi – kablar och rörledningar

Underlag

- Område för planerad ny kraftkabel (SVK)
- Kraftkabel (HELCOM)
- Rörledning (HELCOM)

Energi i havsplanen

- Användning Energiutvinning, E

N 0 20 40 80 km

Havs- och Vattenmyndigheten, HaV
© Lantmäteriet, Natural Earth

Samspel mellan land och hav

Planeringen har tagit generell hänsyn till att vindkraftverk ska finnas nära de delar av landet som har en stor energikonsumtion, det vill säga från Gävleborgs län och söderut (elområde 3 och 4). Eftersom kabeldragning är kostsam är det också en fördel om vindkraft anläggs nära kusten. Likaså bör befintlig infrastruktur på land vara möjlig att utnyttja i så stor omfattning som möjligt, till exempel i områden nära dagens kärnkraftverk. Påverkan på landskapsbilden behandlas i avsnitt [6.1 attraktiva livsmiljöer](#).

Internationellt samspel

På Södra Midsjöbanken som delvis ligger i Polens ekonomiska zon, delvis i Sveriges, finns en pågående (december 2017) prövning av anläggning för vindkraft. Polen har utfärdat lokaliseringstillstånd för energiutvinning på sin sida, vilket görs i ett tidigt stadium för fortsatt utredning. Planeringen i respektive land kan påverka olika nationella intressen, så länderna bör samverka i gränsöverskridande frågor.

Vid Kriegers Flak finns tillstånd för vindkraft i Danmark, Tyskland och Sverige. I svensk ekonomisk zon är det vindkraftsprojektören som är ansvarig för anslutning till land.

I området mellan Kriegers flak och Bornholm föreslår havsplanen två områden för energiutvinning. De behöver samordnas med Danmark och Tyskland.

Samordning kan även behöva ske med den danska havsplaneringen kring vindkraft i Öresundsregionen.

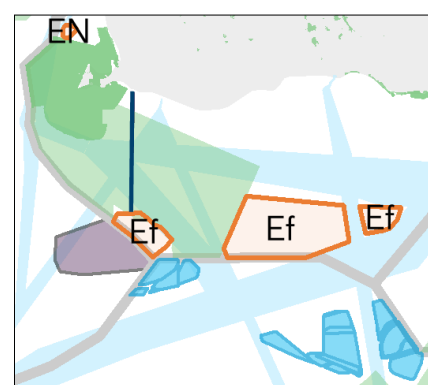
Svenska Kraftnät och en tysk systemoperatören har slutit ett samarbetsavtal om detaljerna kring en planerad svensk-tysk elförbindelse. Förbindelsen som heter Hansa Power Bridge ska sträcka sig 300 km från Güstrow i nordöstra Tyskland till Hurva i Skåne och ha en kapacitet på 700 MW.

Tyskland har genom sin planeringsmyndighet framfört ett behov av att Sverige inkluderar anslutningspunkter för sammankoppling av den planerade elförbindelse Hansa Power Bridge mellan Sverige och Tyskland. Enligt Svenska Kraftnät är det inte ändamålsenligt att i dagsläget anvisa någon specifik plats i havsplanen för anslutning mellan länderna.

Ett ökat utbyte och handel ligger i linje med EU:s mål för energisystemutvecklingen. Kopplingarna till det europeiska nätet är inte underdimensionerade idag, men det finns ett tryck på att få till fler förbindelser för att ytterligare stärka stabiliteten i systemet. Eftersom elmarknaden utvecklas och stora förändringar kan uppstå relativt hastigt utreds elsystemets överföringsbehov både internt och mot grannländerna löpande. Detta gör att ytterligare utlandsförbindelser i Sverige, utöver de som nämnts här, kan komma att behövas.

Figur 15. Södra Midsjöbanken - Vindkraftsområde

Figur 16. Kriegers Flak och söder om Skåne - Vindkraftsområde

Framtiden

Troliga förändringar till 2030 och 2050 bedöms vara att lönsamheten för havsbaserad energiutvinning ökar och att utbyggnaden sätter fart. Samtidigt som den pågående energiomställningen medför högre mål för vindkraften, även till havs.

Under planeringsprocessen har det framkommit att flera områden som annars vore lämpliga för vindkraft inte är mest lämplig användning på grund av totalförsvarets intressen. Dessa områden kan i framtiden, med nya förutsättningar och ny teknik, eventuellt komma att omvärderas och anses lämpliga för energiutvinning.

Nya tekniker såsom vågkraft och flytande vindkraftverk är under utveckling. Det behövs utrymmen till havs för pilotprojekt och testplattformar. Teknikutvecklingen inom energiområdet påverkar de olika kraftslagets betydelse för energisystemet.

Analyser av havsbaserad vindkraft har tagits fram av Energimyndigheten, och det kommer att komma analyser av vågkraft. Kostnadseffektiviteten för havsbaserad energiutvinning förväntas öka till år 2050⁵⁷.

Maritima strategin

Regeringen har i den maritima strategin pekat ut *Havet som naturresurs* som en av de fem näringar som strategin omfattar och där bland annat energi från våg, vatten och vind ingår. En utbyggnad av energiförsörjningen i havsområdena för med sig utvecklingsmöjligheter för andra näringar, såsom tjänste- och anläggningsföretag, tillverkare av utrustning och företag som tillhandahåller service och underhåll. Den viktigaste förutsättningen för företag inom serviceområdet är utvecklingen inom övriga maritima näringar.

Havet är en potentiell energiresurs även som producent av biomassa för olika användningsområden. Utvinning eller odling av biomassa för biogasproduktion kan också kombineras med vattenrening.

Ekosystemtjänster

Energiutvinning i havsplanen omfattar främst havsbaserad vindkraft, vilken inte är beroende av ekosystemtjänster. Däremot kan vindkraft indirekt minska belastning på klimatreglerande ekosystemtjänster genom att ersätta klimatbelastande energi med förnybar och fossilfri energi.

Energiutvinning kan innebära en belastning på ekosystemen och deras tjänster, såsom försämring av livsmiljöer och konkurrens om utrymme. Exempelvis kan vindkraftverkens ledningar, kablar och buller skada livsmiljöerna. Landskapsbilden kan påverkas, och därmed även kulturmiljöer, friluftsliv och turism.

⁵⁷ Statens energimyndighet. ER 2017:3. Havsbaserad vindkraft - En analys av samhällsekonomi och marknadspotential.

Möjliga fördelar:

- mindre belastning från klimatgaser och behov av klimatreglerande tjänster
- ökad biologisk mångfald till havs genom konstgjorda rev och minskad lokal påverkan från trålning.

Relevanta miljöaspekter

Aktiviteter och verksamheter inom temat kan relateras till olika påverkan på miljön, temaområden inom havsmiljödirektivet och olika miljökvalitetsmål. Relationerna, som visas i tabellen nedan, är viktiga vid bedömning av temats miljöpåverkan.

Läs mer om förutsättningar i havsplaneringens [nulägesbeskrivning](#), [färdplan](#), tematiska rapport om [energi](#), och rapporten [ekosystemtjänster från svenska hav](#), som du hittar på www.havochvatten.se.

Aktivitet	Typ av potentiell påverkan/belastning	Temaområde inom havsmiljödirektivet (deskriptorer)	Miljökvalitetsmål
Vindkraft	Fysiska skador/förlust Biologisk störning Undervattensbuller	D1 Biologisk mångfald D6 Havsbottens integritet D11 Tillförsel av energi	Hav i balans samt levande kust och skärgård Begränsad klimatpåverkan Ett rikt djur och växtliv
Kraft från vågor, strömmar, tidvatten och salthaltsgradienter	Fysiska skador/förlust och störning Undervattensbuller	D1 Biologisk mångfald D6 Havsbottens integritet D7 Hydrologiska villkor D11 Tillförsel av energi	Hav i balans samt levande kust och skärgård Begränsad klimatpåverkan Ett rikt djur och växtliv,
Rörledning/kablar	Fysiska skador (havsbotten), elektromagnetiska fält	D6 Havsbottens integritet D11 Tillförsel av energi	Hav i balans samt levande kust och skärgård Ett rikt djur och växtliv

Tabell 15. Relationen mellan energiutvinning och relevanta miljöaspekter

6.3 Försvar

Sveriges totalförsvar består av militär verksamhet (militärt försvar) och civil verksamhet (civilt försvar).

Försvarsmaktens uppgift är att upprätthålla och utveckla ett militärt försvar med förmåga till väpnad strid. Försvarsmakten ska kunna försvara Sverige och främja svensk säkerhet genom insatser nationellt och internationellt, upptäcka och avvisa kränkningar av det svenska territoriet och värna Sveriges suveräna rättigheter och nationella intressen utanför det svenska territoriet.

Det civila försvaret ska värna civilbefolkningen, säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna och bidra till Försvarsmaktens förmåga vid ett väpnat angrepp eller krig i omvärlden. Flera statliga myndigheter och andra aktörer har ansvar inom det civila försvaret. De senaste åren har planeringen av det civila försvaret återupptagits.

Försvarsmaktens marina sektor bedriver signalspaning och övervakning. Båda delarna har en teknisk funktion men övervakning är även fysisk. Till skillnad från armén så bedrivs den marina verksamheten ständigt skarpt på grund av övervakning. Det betyder att det som gäller i kris eller krig även gäller i andra tider. För att upprätthålla och utveckla förmågan till väpnad strid på, över och under vattenytan finns marina övnings- och skjutfält runt Sveriges kust.

Användningar i havsplanen för temat:

F

Försvar

Användning **försvar** och *särskild hänsyn till totalförsvarets intressen* baseras på riksintresseanspråk för totalförsvaret eller områden som anses vara av väsentligt allmänt intresse för totalförsvaret.

Riksintresseanspråk

Totalförsvarets anläggningar, 3 kap. 9 § miljöbalken

Områden som är av riksintresse på grund av att de behövs för totalförsvarets anläggningar ska skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna.

Totalförsvarets civila del

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, har ansvar att identifiera riksintressen för totalförsvarets civila del. Arbete med att utveckla underlag pågår. Områden som relaterar till havsplanering kommer att bilda underlag i kommande planeringscykler.

Totalförsvarets militära del

Försvarsmakten pekar ut riksintresseanspråk och deras influensområden

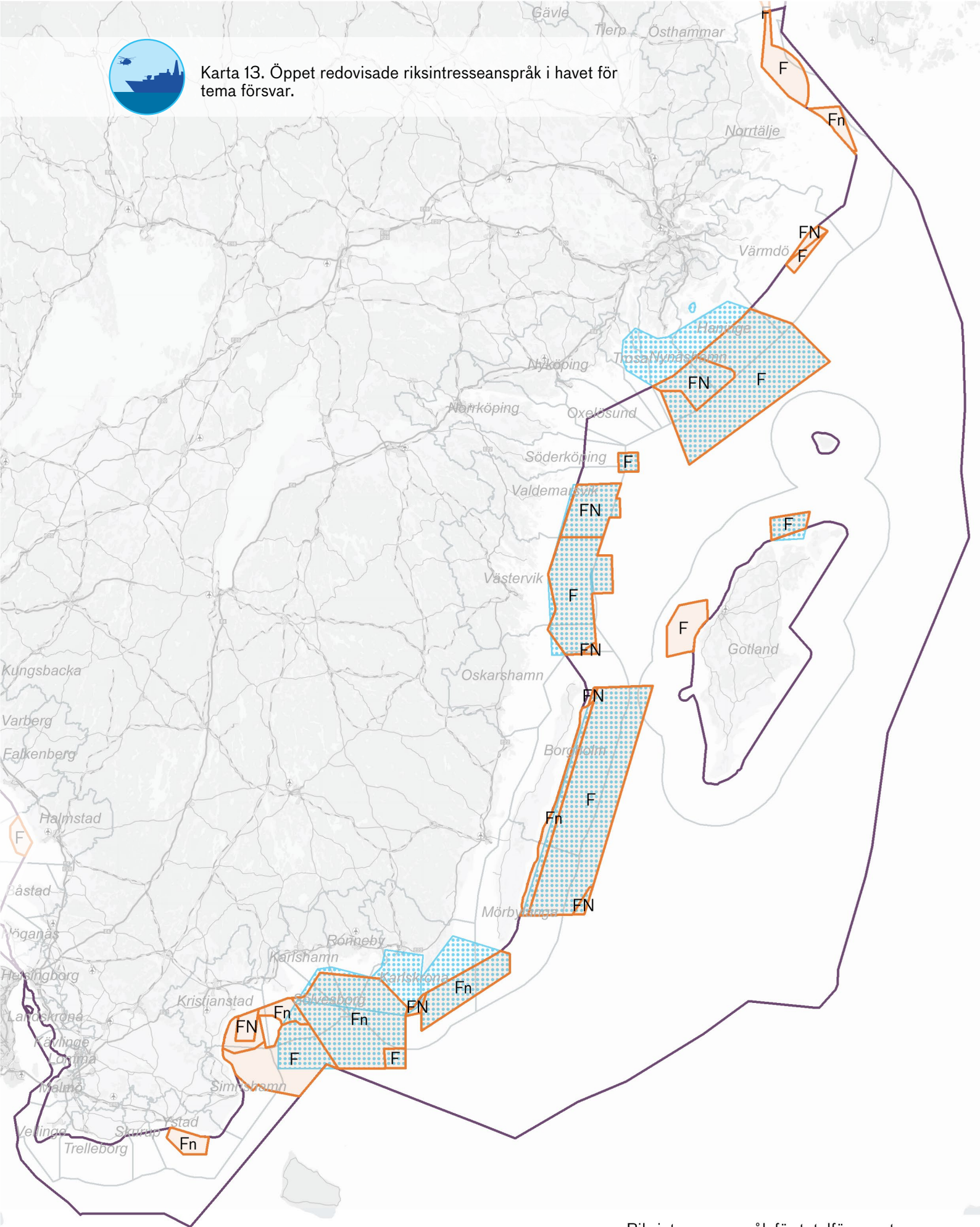

Planeringsmålet som relaterar till försvar är: Skapa förutsättningar för försvar och säkerhet.

Karta 13. Öppet redovisade riksintresseanspråk i havet för tema försvar.

Riksintresseanspråk för totalförsvaret
 Sjövningsområde (3 kap. 9§ MB)

Försvar i havsplanen
 Användning Försvar, F

och andra områden av betydelse för totalförsvarets militära del. Inom de områden som har utpekats som riksintresse av Försvarmakten finns övnings- och skjutområden, tekniska anläggningar och militära flygplatser. Värdebeskrivningar finns på Försvarmaktens webbplats. Försvarmaktens riksintressen utgörs dels av riksintressen som kan redovisas öppet, dels av riksintressen som av sekretesskäl inte kan redovisas öppet. Även de områden som med hänsyn till försvarssekretess inte kan redovisas öppet beaktas i havsplaneringen.

Utöver gällande riksintresseanspråk finns det andra områden som Försvarmakten anser är av stort allmänt intresse. Sådana områden kan omfattas av sekretess.

Beskrivning av riksintressekategorier inom totalförsvarets militära del och influensområden

Riksintresse sjöövningsområde

I ett sjöövningsområde bedrivs verksamhet både i havet och i luften. Temporär avlysning förekommer. Fasta anläggningar riskerar att skada riksintresset.

Riksintresse med influensområde; omgivningspåverkan

Riksintresseområden (övnings- och skjutfält eller flygplatser) som har ett influensområde kopplat till sig i form av buller- och riskområde. Temporär avlysning förekommer.

Område med särskilt behov av hinderfrihet (influensområde)

Influensområde för militära skjutfält där själva funktionen militär verksamhet i form av exempelvis målflyg och annan samövning mellan mark och luft utgör riksintresset. Inom ett sådant område kan höga objekt medföra skada på den verksamhet som Försvarmakten bedriver.

Influensområdet kan även gälla kustnära väderradar. Inom väderradarns influensområde kan höga objekt störa. Närmast väderradarn är det förbjudet att uppföra vindkraftverk. I området runt omkring kan en bedömning av påverkan göras i enskilda fall.

Stoppområde för höga objekt (influensområde)

Influensområde för militära flygplatser, där själva funktionen militär flygverksamhet utgör riksintresset. Inom dessa områden kan inga nya höga objekt uppföras, med hänsyn till gällande regler kring verksamhetssäkerhet och Försvarmaktens taktiska uppträdande i luftrummet. Det inverkar på havsplaneringen genom att fasta installationer högre än 20 meter över havet inte kan förekomma inom området.

MSA-område (influensområde)

MSA-område (Minimum Safe Altitude, militär definition) är ett influensområde för luftrum och innebär skydd av all flygtrafik vid start och landning. Ett sådant område utgör den yta inom vilket det finns fastställda höjder för högsta tillåtna objekt som kan tillkomma i området runt en flygplats. Den militära MSA-ytan är 46 kilometer, den civila MSA-ytan är 55 kilometer. Höga fasta installationer som är högre än den fastställda MSA-höjden kan inte förekomma.

Övrigt influensområde

Influensområden för riksintressen som inte kan redovisas öppet. Här görs enskilda prövningar i varje ärende, för såväl höga objekt som annan etablering för att bedöma om risk för konflikt uppstår. Fasta installationer bör undvikas.

Läs mer om riksintresseanspråken på [Försvarmaktens](#) webbplats.

Påverkan av fasta installationer

Inom en del områden riskerar etablering av vindkraftverk och andra höga objekt att medföra betydande negativ påverkan på militära intressen och utpekade riksintressen för totalförsvarets militära del. Den närmare påverkan kan i vissa fall inte beskrivas öppet med hänsyn till att informationen omfattas av försvarssekretess. Generellt kan beskrivas att vindkraftverk medför skada på militära intressen bland annat i form av:

- påverkan på tekniska system och möjligheten att nyttja dessa för att genomföra bevakning av Sveriges territorium,
- begränsningar i möjligheten att utbilda och öva de förmågor som är en förutsättning för att Försvarsmakten ska nå operativ effekt,
- begränsningar i möjligheten till skydd av landets territorium vid en eventuell framtida konflikt i strategiskt viktiga områden.

Etablering av vindkraftverk och andra höga objekt kan inom en del områden innebära konflikt med riksintressen för totalförsvarets militära del. Anläggningar för energiutvinning kan vara förenliga med de militära intressena, men exakt utbredning av parker och placering av enskilda vindkraftverk behöver bedömas i varje enskilt fall för att utreda den exakta effekten på de militära intressena.

Samspel mellan land och hav

Försvarsmaktens intresseområden i havet är kopplade till landbaserade områden för försvarsverksamhet och hänsyn tas till inflygningsområden med mera.

Internationellt samspel

Försvarsfrågor inom havsplaneringen behandlas nationellt och ingår inte i samverkan med andra länder. Eventuell påverkan på totalförsvarets intressen beaktas när gränsöverskridande planeringsfrågor inom andra sektorer hanteras.

Framtiden

Riksdagen fattade i juni 2015 beslut om att Sveriges militära operativa förmåga ska öka. En ökad förmåga uppnås bland annat genom ökad övningsverksamhet i havsområdena. Det väntas innebära att Försvarsmakten ökar sitt nyttjande av havsanknutna utpekade riksintresseområden.

Det försvarspolitiska läget har förändrats under senare år och även läget för civilt försvar, vilket betyder att handlingsfriheten är viktig. En viktig fråga är att hålla farleder fria, både huvudfarleder och alternativa farleder.

Utvecklingen går mot rörliga tekniska anläggningar, vilket innebär att det blir svårare att förutse var försvarsverksamheten kan störas. Tekniken blir mer störningskänslig och störning från fasta installationer i havet bedöms öka.

Juridiska förutsättningar

Försvarsverksamhet inom territorialhavet ska följa de allmänna hänsynsreglerna i kapitel 2 miljöbalken. I allmänhet behöver verksamheten även tillståndsprövas enligt miljöbalken. Det kan vara fråga om skjutfält som är tillstånds- eller anmälningspliktig miljöfarlig verksamhet. Sprängning i vattenområde kan även betraktas som anmälnings- eller tillståndspliktig vattenverksamhet.

Enligt 3 kapitlet 10 § miljöbalken ska, vid avvägning mellan två oförenliga riksintressen, företräde ges till försvarsintresset om ett område eller del av området behövs för en anläggning för totalförsvaret.

Ekosystemtjänster

Aktiviteter inom försvar medför fysisk påverkan på livsmiljöer, buller och spridning av miljögifter, vilket ökar belastning på reglerande ekosystemtjänster. Försvarsaktiviteter kan även påverka andra intressens möjligheter att nyttja ekosystemtjänster, till exempel tillgång till natur- och kulturmiljöer, friluftsliv, turism och fiske.

Relevanta miljöaspekter

Aktiviteter och verksamheter inom temat kan relateras till olika påverkan på miljön, temaområden inom havsmiljödirektivet och olika miljökvalitetsmål. Relationerna, som visas i tabellen nedan, är viktiga vid bedömning av temats miljöpåverkan.

Läs mer om förutsättningar i havsplaneringens [nulägesbeskrivning](#), [färdplan](#), tematiska rapport om [försvar och säkerhet](#), och rapporten [ekosystemtjänster från svenska hav](#), som du hittar på www.havochvatten.se.

Aktivitet	Typ av potentiell påverkan/belastning	Temaområde havsmiljödirektivet (deskriptorer)	Miljökvalitetsmål
Skjutfält/övningsområden	Undervattenbuller och påverkan vattenmiljöer	D1 Biologisk mångfald D8 Främmande ämnen D10 Marint avfall D11 Tillförsel av energi	Hav i balans samt levande kust och skärgård Ett rikt djur och växtliv Giffri miljö
Dumpad ammunition	Tillförsel av farliga ämnen	D1 Biologisk mångfald D8 Främmande ämnen	Hav i balans samt levande kust och skärgård Ett rikt djur och växtliv Giffri miljö

Tabell 16. Relationen mellan försvar och relevanta miljöaspekter

6.4 Lagring och utvinning av material

Lagring och utvinning av material omfattar koldioxidlagring och sandutvinning. Koldioxidlagring innebär att koldioxid från luftutsläpp avskiljs och lagras i geologiska formationer djupt ner under havsbotten. Sandutvinning innebär att ekonomiskt intressanta fraktioner av sand och grus utvinns ur havsbotten för att användas främst i produktionen av byggnadsmaterial, för utfyllnad eller för strandfodring.

Idag sker ingen koldioxidlagring i Sverige. Potentialen för framtida lagring utreds.

Sandutvinning sker endast i begränsad omfattning. Potentialen för framtida hållbar utvinning av marin sand och grus har utretts och ett antal intressanta områden redovisas som mest lämplig användning i havsplanerna för Östersjön och Bottniska viken⁵⁸.

Det finns inget svenskt intresse för eller laglig möjlighet att få tillstånd till utvinning av fossila bränslen i svenskt sjöterritorium eller ekonomisk zon. År 2009 avslog regeringen en begäran om förlängning av undersökningstillstånd för prospektering av olja i sydöstra Östersjön⁵⁹. Sverige har inte heller införlivat de delar av EU:s offshoredirektiv⁶⁰ som rör tillstånd för gas- och oljeutvinning.

Aktiviteter inom utvinning och lagring av material kan medföra fysisk påverkan på livsmiljöer för arter och habitat.

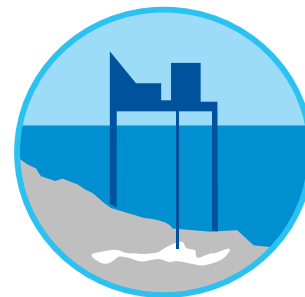
⁵⁸ [Sveriges geologiska undersökning. Rapport 2017:05. Förutsättningar för utvinning av marin sand och grus i Sverige.](#)

⁵⁹ [Högsta förvaltningsdomstolen, 2009-3771 Regeringsrätten dom 2009-11-04 Mål nr 3771-3772-09 Stockholm](#)

⁶⁰ [Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/30/EU](#)

Koldioxidlagring

Enligt beräkningar finns en betydande kapacitet för koldioxidlagring i Sverige och inom svensk ekonomisk zon. Det behövs emellertid mer data och forskning innan några områden för lagring kan föreslås i havsplanen. En beredskap för eventuell framtida koldioxidlagring skapas eftersom det är möjligt att peka ut sådana områden inom havsplanen i ett senare skede.

Allmänna intressen och övriga planeringsförutsättningar

Områden för geologisk lagring av koldioxid, 4 kap. 9 § miljöbalken I framtiden kan koldioxidlagring komma att bli aktuellt i områden där förutsättningarna tillåter. Sveriges geologiska undersökning har i en rapport pekat ut områden för vidare utredning av lämpligheten för koldioxidlagring⁶¹. Rapporten visar att det kan finnas en betydande potential för lagring i södra Sverige. De flesta och största möjliga lagringsplatserna har hittats i Östersjön. Formationerna, som tillsammans sträcker sig under havsbotten från öster om Gotland genom södra Östersjön och upp genom Öresund, har en sammanlagd skattad lagringskapacitet om 3400 megaton koldioxid. Den lagringsenhet som Sveriges geologiska undersökning hittills har bedömt vara mest lämplig kallas Faludden och är belägen sydost om Gotland.

Planeringsmålet som relaterar till koldioxidlagring är: *Skapa beredskap för eventuell framtida utvinning av mineraler och för koldioxidlagring*

Juridiska förutsättningar

Geologisk lagring av mer än 100 000 ton koldioxid får endast ske i Sveriges ekonomiska zon och i de områden som inte ingår i fastigheter i svenskt territorialhav från en nautisk mil utanför baslinjen enligt [förordningen om geologisk lagring av koldioxid \(2014:21\)](#), det vill säga motsvarande havsplaneområdet.

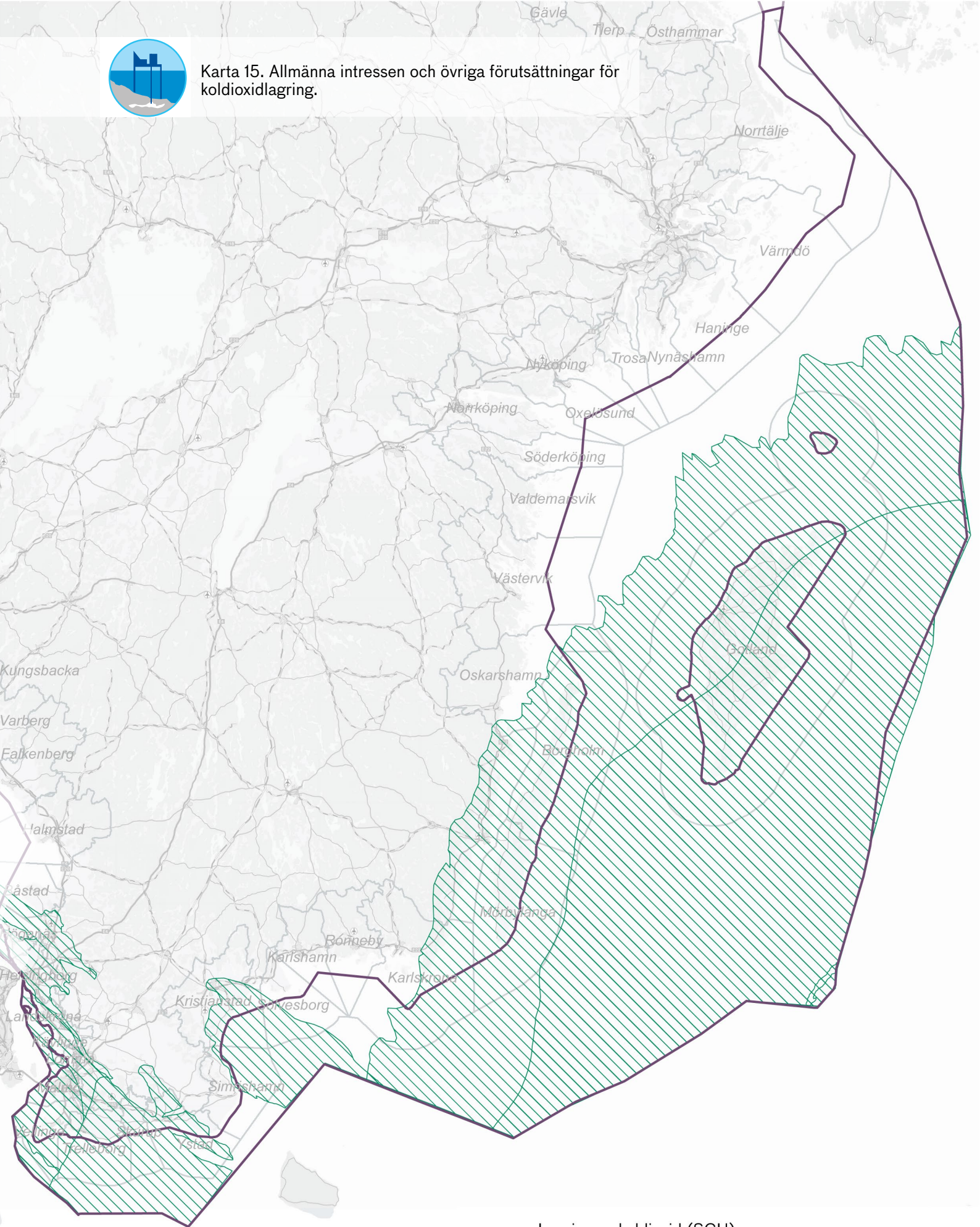
För att få tillstånd krävs en tillståndsprövning enligt miljöbalken av mark- och miljödomstol samt tillstånd av regeringen enligt lagen om kontinentalsockeln.

⁶¹ [Sveriges geologiska undersökning. Rapport 2016:20. Koldioxidlagring i Sverige – sammanställning och resultat från NORDICCSGU.](#)

Karta 15. Allmänna intressen och övriga förutsättningar för koldioxidlagring.

Lagring av koldioxid (SGU)

 Interesseområde för lagring av koldioxid

Kust och grannländer

De nordiska länderna har sammanlagt en hög teoretisk lagringskapacitet, motsvarande lagring av mer än 500 års utsläpp av nuvarande nivåer⁶². Forskning och datainsamling om lagring av koldioxid sker i stor utsträckning genom internationella samarbeten.

Framtiden

Den tekniska utvecklingen bedöms vara avgörande för vilken roll koldioxidlagring kommer att ha i framtiden och för Sveriges ambitioner att minimera klimatförändringarna. Möjligheten till koldioxidlagring kommer att återspeglas i framtida havsplaner.

Läs mer om förutsättningar i havsplaneringens [nulägesbeskrivning](#), [färdplan](#) och rapporten [ekosystemtjänster från svenska hav](#) som du hittar på www.havochvatten.se.

⁶² [Sveriges geologiska undersökning. Rapport 2016:20. Koldioxidlagring i Sverige – sammanställning och resultat från NORDICCSGU.](#)

Sandutvinning

Utvinning av sand och grus kan vara av stor betydelse för produktion av byggnadsmaterial och för strandfodring. När dessa geologiska resurser utvinns på land kan det innebära negativa konsekvenser för dricksvattenförsörjningen.

Användningar i havsplanen för temat:

Sandutvinning

De områden i plankartan där sandutvinning anges som användning baseras på områden som anses vara av väsentligt allmänt intresse för utvinning av sand.

Planeringsmålet är att *Skapa beredskap för eventuell framtida utvinning av mineraler och för koldioxidlagring.*

Riksintresseanspråk

Inga riksintresseanspråk har pekats ut för utvinning av marin sand och grus av Sveriges geologiska undersökning som är ansvarig myndighet.

Allmänna intressen och övriga planeringsförutsättningar

Enligt 3 kap. 7 § första stycket miljöbalken ska mark- och vattenområden som innehåller värdefulla ämnen eller material så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra utvinningen av dessa.

Nio olika områden har föreslagits som intressanta för utvinning av marin sand och grus i det regeringsuppdrag som Sveriges geologiska undersökning genomförde tillsammans med Havs- och vattenmyndigheten år 2017⁶³. Sex av dessa områden finns inom havsplan Östersjön.

Juridiska förutsättningar

Beroende på omfattning ger regeringen eller Sveriges geologiska undersökning (SGU) tillstånd till sand-, grus-, och stentäkt inom allmänt vatten på kontinentalsockeln enligt [kontinentalsockelförordningen \(1966:315\)](#). SGU utövar även tillsyn av efterlevnaden av föreskrifter och villkor för tillstånd enligt [lagen om kontinentalsockeln \(1966:314\)](#).

Fyra av de nio områdena bedöms vara mest lämpliga ur ett hållbarhetsperspektiv. Bedömningen är gjord utifrån geologiska och ekologiska kriterier. Tre av dessa mest lämpliga områden finns i Östersjön varav ett, Sandflyttan utanför Falsterbo numera ligger inom naturskyddat område, Natura 2000.

I Sveriges geologiska undersökningens redovisning till regeringen anges exempel på förutsättningar som ska vara uppfyllda för att täktverksamhet ska kunna påbörjas. Innan en täktverksamhet kan komma till stånd behöver ett område utvärderas noggrant, bland annat när det gäller fysiska, arkeologiska och biologiska aspekter. För att säkerställa att inte negativa effekter uppstår av en eventuell täktverksamhet är det nödvändigt att den kontinuerligt utvärderas med hjälp av lämpliga kontrollprogram. I redovisningen finns även förslag till riktlinjer för hur täktverksamhet ska utföras.

När det gäller sandtäkt i ett Natura 2000-område får verksamheter eller åtgärder ske endast om de är förenliga med 7 kap. 28a-29 §§ miljöbalken.

⁶³ [Sveriges geologiska undersökning. Rapport 2017:05. Förutsättningar för utvinning av marin sand och grus i Sverige.](#)

Karta 16. Allmänna intressen och övriga förutsättningar för sandutvinning.

Intresseområden sandutvinning (SGU)

 Mest lämpliga områden

 Andra möjliga områden

Sandutvinning i havsplanen

 Sandutvinning

N 0 20 40 80 km

Havs- och Vattenmyndigheten, HaV
© Lantmäteriet, Natural Earth

Samspel mellan land och hav

Sand och grus förflyttas genom naturliga processer och det finns ofta en stark koppling mellan stränder och den sand eller grus som återfinns på djupare vatten utanför kusten. Sand som försvinner från kusten genom erosion orsakad av stormar, strömmar eller hydrografiska förändringar hamnar i depåer på djupt vatten eller rör sig fram och tillbaka i området. Därför kan sandutvinning nära kusten i vissa fall minska mängden sand vid stranden och således även påverka ett områdes värde för boende och rekreation.

Internationellt samspel

Sandutvinning sker i flera av Sveriges grannländer. Framför allt dansk sandutvinning i södra Kattegatt och Öresund sker i nära anslutning till svenskt vatten.

Framtiden

Från flera håll ökar intresset att undersöka möjligheterna att tillgoda sig sand, grus och sten från kontinentalsockeln för byggnation, infrastruktur och strandfodring. Behovet av strandfodring kan öka med kustexploatering och klimatförändringar. Denna problematik har hittills varit särskilt tydlig i sydöstra Skåne. Sand- och grusutvinning på land kommer allt oftare i konflikt med dricksvattenförsörjningen, och import av marin sand innebär en miljöpåverkan som är svår att kontrollera.

De områden som anges lämpliga för sandutvinning i havsplanen är inte tydligt avgränsade. Vilka delar av områdena som kan möjliggöra hållbar utvinning måste utredas vidare, med utgångspunkt i det material som tagits fram av Sveriges geologiska undersökning och Havs- och vattenmyndigheten⁶⁴.

Relevanta miljöaspekter

Aktiviteter och verksamheter inom temat kan relateras till olika påverkan på miljön, temaområden inom havsmiljödirektivet och olika miljökvalitetsmål. Relationerna, som visas i tabellen nedan, är viktiga vid bedömning av temats miljöpåverkan.

Aktivitet	Potentiell påverkan eller belastning	Temaområde havsmiljödirektivet (deskriptorer)	Sveriges miljö kvalitetsmål
Täkter: Sand, grus och skal	Fysiska skador/förlust och störning	D1 Biologisk mångfald D6 Havsbottens integritet D7 Hydrografiska villkor	Hav i balans samt levande kust och skärgård Ett rikt djur och växtliv

Tabell 17. Relationen mellan utvinning och relevanta miljöaspekter

64 [Sveriges geologiska undersökning. Rapport 2017:05. Förutsättningar för utvinning av marin sand och grus i Sverige.](#)

Läs mer om förutsättningar i havsplaneringens [nulägesbeskrivning](#), [färdplan](#) och rapporten [ekosystemtjänster från svenska hav](#) som du hittar på www.havochvatten.se.

6.5 Natur

Havet är en oumbärlig resurs för människan och samhället. De marina ekosystemen erbjuder ett rikt utbud av varor och tjänster som människan är beroende av, så kallade ekosystemtjänster. Exempel är livsmedel, syre samt kulturella upplevelser som bidrar till människors välbefinnande. Livskraftiga ekosystem är därför grunden för ett hållbart användande av havets resurser.

Havets ekosystem är komplext och har fått nedsatt resiliens, motståndskraft, på grund av mänsklig påverkan. Det innebär att den långsiktiga förmågan hos systemet att hantera förändringar och fortsätta att utvecklas har minskat. Mobilitet hos organismer och i det marina systemet medför att påverkan på en plats kan sprida sig och få effekter på andra platser. Hur ekosystemet påverkas beror på den samlade effekten av olika typer av belastningar.

Skydd av marina miljöer är ett av verktygen för att nå god miljöstatus i havet och kan genom stöd från havsplaneringen bidra till att nå mål för hela havsmiljön. Genom havsplaneringen kan värdefulla områden för marina organismer och fåglar, så kallad grön infrastruktur, säkras. Det bidrar också till förstärkta spridningskorridorer vilket skapar förutsättningar för att nå etappmålet om ett ekologiskt representativt och väl sammanhängande nätverk av skyddade områden.

Användningar i havsplanen för temat:

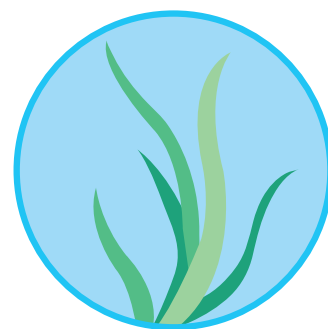
N

Natur

De områden i plankartan där natur anges som användning är antingen:

- skyddade enligt Natura 2000-lagstiftningen,
- områden där marint områdesskydd planeras,
- områden som omfattas av annat marint områdesskydd,
- områden som omfattas av riksintresseanspråk för naturvården.

Särskild hänsyn till höga naturvärden – n relaterar också till temat. Särskild hänsyn till höga naturvärden baseras på områden som är av allmänt intresse av väsentlig betydelse för natur samt lek- och uppväxtområden som är riksintresseanspråk för yrkesfisket.

Planeringsmålet som relaterar till natur är: *Skapa förutsättningar för marin grön infrastruktur och främjande av ekosystemtjänster.*

Riksintressen

Natura 2000-områden, 4 kap. 8 § miljöbalken

Natura 2000 är ett nätverk av värdefulla naturområden med arter eller naturtyper som är särskilt skyddsvärda ur ett europeiskt perspektiv. Nätverket är till för att öka möjligheterna att bevara Europas växt- och djurliv för framtida generationer. Beslutade Natura 2000-områden är en viktig grund för att bevara ett representativt urval av naturmiljöer i Sverige. I ett Natura 2000-område ska naturtyper utvecklas på ett bra sätt och arter ska växa till livskraftiga bestånd. Det är förbjudet att utan tillstånd bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område.

Natura 2000-områden är ett av underlagen för användning **natur**.

Riksintresseanspråk

Naturvård, 3 kap. 6 § miljöbalken

Riksintresseanspråk för naturvård till havs har tagits fram utifrån kriterier som ostördhet och antal unika, hotade eller sårbara naturtyper eller arter.

Områden som utses som riksintressen för naturvården har få motsvarigheter i regionen, i landet eller internationellt på grund av särskilt höga naturvärden. De utpekade områdena ska tillsammans väl representera huvud dragen i svensk natur. Områdena ska skyddas från åtgärder som påtagligt kan skada deras värden.

Områden med riksintresseanspråk för naturvården är ett av underlagen för användning **natur**.

Yrkesfiske, 3 kap. 5 § miljöbalken

Riksintresseanspråk för yrkesfisket är definierade och avgränsade utifrån områdenas betydelse för specifika fiskarter. Förutom fångstområden omfattas även lek- och uppväxtområden samt vandringsstråk. I havsplaneområde Östersjön finns sju riksintresseanspråk för yrkesfisket som avser lek- och uppväxtområden.

Områden med riksintresseanspråk för yrkesfisket som avser lek- och uppväxtområden är ett av underlagen för *särskild hänsyn till höga naturvärden*.

Läs mer om riksintresseområden på [Naturvårdsverkets](#) och [Havs- och vattenmyndighetens](#) webbplatser.

Allmänna intressen och övriga planeringsförutsättningar

Marina skyddade områden enligt 7 kap. miljöbalken

Marina skyddade områden inkluderar bland annat naturreservat, nationalparker och biotopskydd.

Områden med marina skyddade områden är ett av underlagen för användning **natur**.

Övriga underlag och bedömning av områden med särskild hänsyn till höga naturvärden, n

Mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt ska så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan skada naturmiljön enligt 3 kap. 3 § miljöbalken.

Användning **natur** utgörs av områden som redan omfattas av ett marint områdesskydd i form av exempelvis Natura 2000, som är av riksintresse för naturvård enligt 3 kap 6 § miljöbalken och/eller som är planerat för marint områdesskydd. Användning **natur** omfattar således inte alla värdefulla eller känsliga naturområden som bör värnas i enlighet med miljöbalken, ekosystemansatsen och målet om en hållbar utveckling. Havsplanerna behöver på ett tydligt sätt redogöra även för dessa övriga värdefulla och känsliga områdena. Vägledning om *särskild hänsyn till höga naturvärden* används för att visa att alla användningar på den aktuella platsen behöver beakta de höga naturvärdena. *Särskild hänsyn till höga naturvärden* anges för områden som har höga eller särskilt känsliga naturvärden i jämförelse med sin omgivning.

Havsplanerna specificerar inte vilka åtgärder som kan vara lämpliga för att uppfylla den särskilda hänsynen. Lämpliga åtgärder kan vid behov specificeras av regeringen eller av andra myndigheter både vid tillståndsprövning och vid annan förvaltning.

Trots tidigare och pågående insatser inom marin kartering råder idag en påtaglig osäkerhet om naturvärden i havet. Vissa områden kan med lätthet pekats ut som värdefulla eller känsliga men en transparent och enhetlig process krävs för att identifiering av sådana områden ska vara heltäckande och rättvisande. Därför har identifieringen av områden med *särskild hänsyn till höga naturvärden* genomförts utifrån en rikstäckande analys baserad på utvalda kriterier.

Identifieringen av områden med *särskild hänsyn till höga naturvärden* bygger på en stor mängd underlagsinformation. Processen och kriterierna bör dock justeras och förbättras i takt med att metoder och kunskapsläge förbättras.

Följande underlag har använts för att identifiera områden med *särskild hänsyn till höga naturvärden*:

- *Yrkesfiskets riksintresseanspråk avseende lek- och uppväxtområden.*
- *Länsstyrelsen.* Kustlänsstyrelsernas underlag om särskilt höga naturvärden i havet⁶⁵.
- *Gröna kartan 2.* Underlaget är en aggregering av naturvärden och visar viktiga områden för botten djur, fisk, marina däggdjur och sjöfågel. Gröna kartan 2 visar om ett område är viktigt för minst tre av de fyra kategorierna⁶⁶.
- *Gröna kartan 3.* Underlaget är en aggregering av 32 olika ekosystemkomponenter och visar vilka områden som har högst samlade värden. Bland de 32 komponenterna ingår bottenmiljöer, fisk, marina däggdjur och sjöfågel. Gröna kartan 3 identifierar om ett område har värden som är markant högre än sin omgivning⁶⁷.
- *Symphony kumulativ miljöpåverkan.* Underlaget visar fördelningen av kumulativ, sammanlagd, miljöpåverkan i Sveriges hav. Underlaget identifierar de områden som utgör de 10 procent mest påverkade områdena i havsplanen⁶⁸.
- *Symphony ursprunglighet.* Underlaget visar fördelningen av kumulativ, sammanlagd, miljöpåverkan i Sveriges hav där särskilt låg miljöpåverkan indikerar ursprunglighet förutsatt att området samtidigt har höga ekologiska värden. Underlaget identifierar de områden som utgör de 10 procent minst påverkade områdena i havsplanen om området samtidigt är identifierat enligt Gröna kartan 3⁶⁹.
- *Osäkerhetskartan.* Underlaget visar osäkerheten i de miljödata som ingår i Gröna kartan 3 och Symphony. Kategorin *bra modell* indikerar låg osäkerhet medan kategorin *svag modell/extrapolering* indikerar hög osäkerhet⁷⁰.
- *HELCOM/OSPAR områdesskydd.* Av regionala havsmiljökonventioner utpekade förslag till marint områdesskydd (MPA)⁷¹.

Symphony är en bedömningsmetod som beräknar samlad miljöpåverkan ur ett rumsligt perspektiv. För varje område i havsplanen ges ett skattat värde som beskriver hur mycket människor påverkar den marina miljön. Metoden bygger på tre huvudkomponenter: kartor över belastningar, kartor över ekosystemkomponenter, samt en tabell över hur känslig varje ekosystemkomponent är för varje belastning.

Läs mer i *Symphony - Integrerat planeringsstöd för statlig havsplanering utifrån en ekosystemansats*.

65 Länsstyrelsen. 2017. *Länsstyrelsernas redovisning av Uppdrag 2017-06 välj värdeområden*.

66 Havs- och vattenmyndigheten. Rapport 2018:X. *Symphony - Integrerat planeringsstöd för statlig havsplanering utifrån en ekosystemansats*.

67 Sveriges Geologiska Undersökning. *Gröna Kartan baserat på Symphony ekosystemkomponenter*. 2017-11-20. Opublicerat.

68 Havs- och vattenmyndigheten. Rapport 2018:X. *Symphony - Integrerat planeringsstöd för statlig havsplanering utifrån en ekosystemansats*.

69 Havs- och vattenmyndigheten. Rapport 2018:X. *Symphony - Integrerat planeringsstöd för statlig havsplanering utifrån en ekosystemansats*.

70 Havs- och vattenmyndigheten. Rapport 2018:X. *Symphony - Integrerat planeringsstöd för statlig havsplanering utifrån en ekosystemansats*.

71 HELCOM Maps & Data website och OSPAR website 2018.

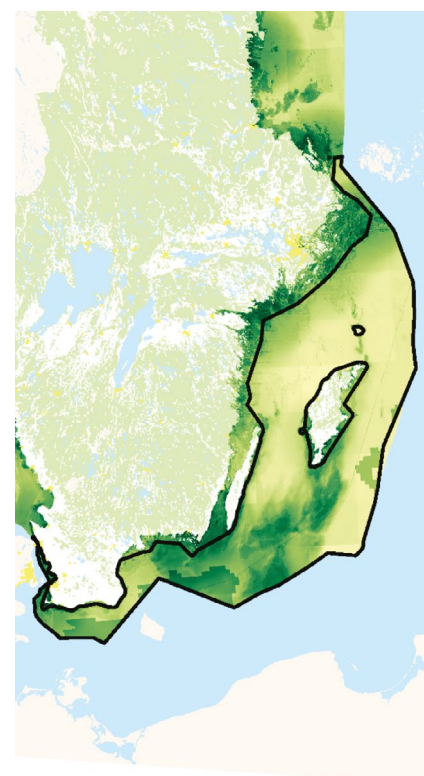
- *Förslag till klimattillflykter, så kallade klimatrefugier.* Underlaget ger förslag på områden som bör skyddas för att bevara nyckelarter i ett framtida Östersjön. Klimatförändringar väntas ge stora förändringar i bland annat salthalt och temperatur⁷².
- *Bedömning av god miljöstatus i havet.* Underlaget ger en indikation på vilka organismgrupper som inte uppfyller god ekologisk status enligt *havsmiljöförordningen* i olika områden. Arbetsmaterialet från Havs- och vattenmyndighetens samråd om inledande bedömning har använts⁷³.

Område betecknas med *särskild hänsyn till höga naturvärden - n* om ett eller flera av följande gäller:

- A. Området är *riksintresseanspråk* för yrkesfiske avseende lek- och uppväxtområden.
- B. Området har flerfaldigt bekräftade naturvärden eller hänsynsbehov. Kriteriet uppfylls om minst två av följande underlag har identifierat området: *Länsstyrelsen*, *Gröna kartan 2*, *Gröna kartan 3*, *Symphony kumulativ miljöpåverkan*, *Symphony ursprunglighet*, *HELCOM/OSPAR områdesskydd*.
- C. Området har säkra naturvärden eller hänsynsbehov. Kriteriet uppfylls om Länsstyrelsens underlag på egen hand är särskilt väl underbyggt med data eller om någon av underlagen *Gröna kartan 3* och *Symphony kumulativ miljöpåverkan* har identifierat området, samtidigt som osäkerheten är låg enligt *osäkerhetskartan*. Detta medför att värden som har identifierats utifrån underlag med låg osäkerhet (alltså hög säkerhet) på egen hand kan resultera i *särskild hänsyn till höga naturvärden* medan mindre säkra underlag behöver bekräftas flerfaldigt (enligt punkt ovan).
- D. Området har särskilt hög ursprunglighet. Kriteriet uppfylls om underlaget *Symphony ursprunglighet* identifierar ett område samtidigt som osäkerheten är låg enligt *osäkerhetskartan*. Detta innebär att områden som är bland de 10 procent minst påverkade områdena i havet uppfyller kriteriet om det samtidigt kan konstateras att osäkerheten i underlaget är låg.
- E. Området har hänsynsbehov på grund av framtida hot. Kriteriet uppfylls om området har föreslagits som framtida klimattillflykt, det vill säga klimatrefugium.

⁷² Havs- och vattenmyndigheten. Rapport 2017:37. *Möjliga klimatrefugier i Östersjön baserat på två olika scenarier.*

⁷³ Havs- och vattenmyndigheten Rapport 2017:32. *Samråd om inledande bedömning 2018, genomförande av havsmiljöförordningen.*

Figur 18: Kartbild från Gröna kartan som visar aggregerade naturvärden

Figur 19: Kartbild från Symphony som visar sammanlagd miljöpåverkan

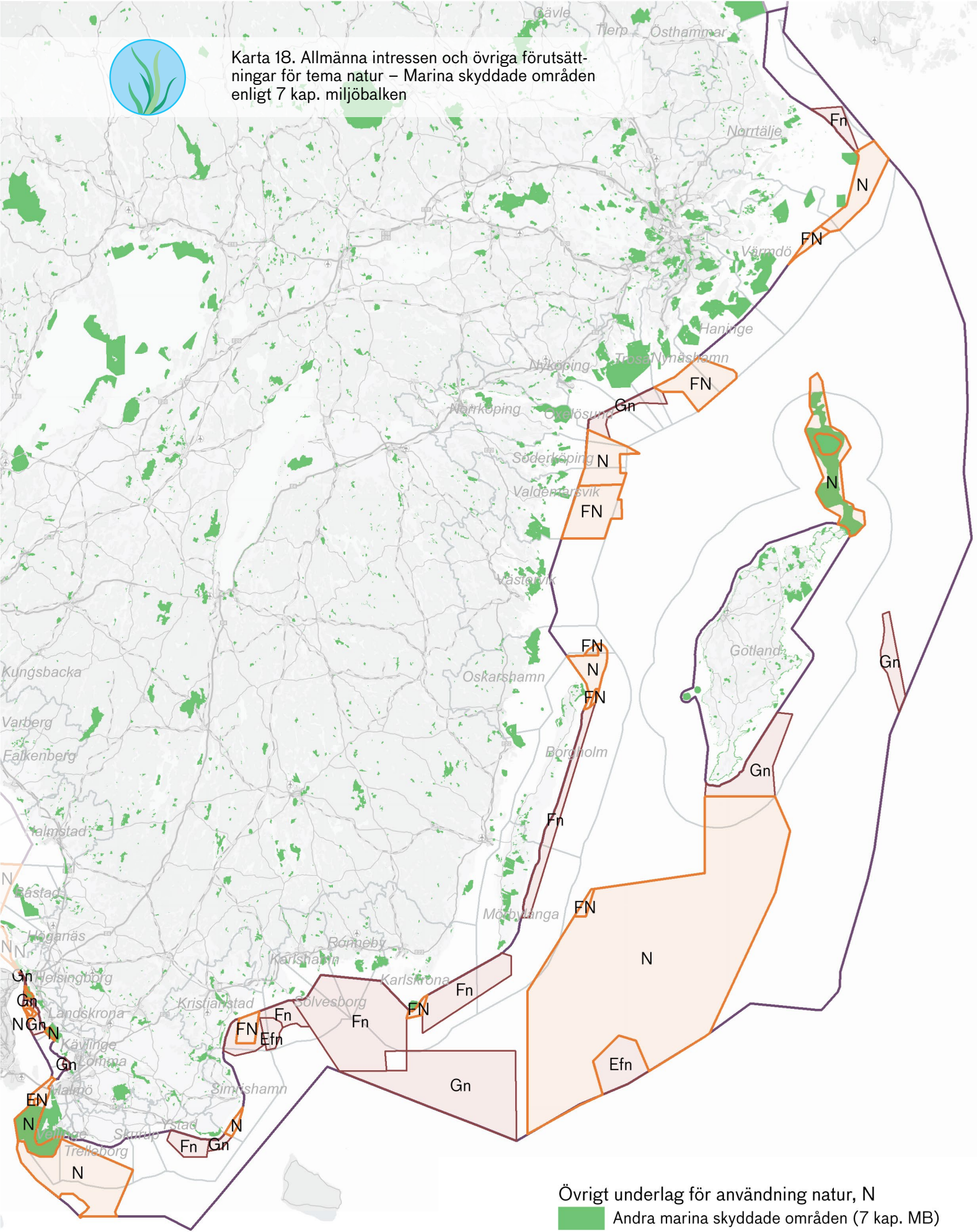
Alla områden med grön infrastruktur har inte fått hänsynsbeteckningen *särskild hänsyn till höga naturvärden*, utan endast de som har behov av särskild hänsyn. Områden med *särskild hänsyn till höga naturvärden* representerar således inte en kartering av grön infrastruktur utan är ett resultat av avvägningar mellan intressen och områdenas behov av särskild hänsyn, baserat på befintlig kunskap om deras marina naturvärden.

Övervakning och undersökningar till havs

Det pågår övervakning och undersökningar i havsområdena, såväl vad gäller oceanografiska förhållanden som maringeologi, djup, vattnets fysikaliska och kemiska egenskaper och biologisk mångfald, inklusive fiskbestånd. Det finns särskilda områden och lokaler i havsplaneområdet där det sker övervakning av sediment i fråga om metaller och organiska miljögifter. Övervakningen är lokal och rör små områden. Områden för miljöövervakning redovisas därför inte i havsplanen.

Karta 18. Allmänna intressen och övriga förutsättningar för tema natur – Marina skyddade områden enligt 7 kap. miljöbalken

Övrigt underlag för användning natur, N

 Andra marina skyddade områden (7 kap. MB)

Natur i havsplanen

 Användning Natur, N

 Särskild hänsyn, n

N 0 20 40 80 km

Havs- och Vattenmyndigheten, HaV

© Lantmäteriet, Natural Earth

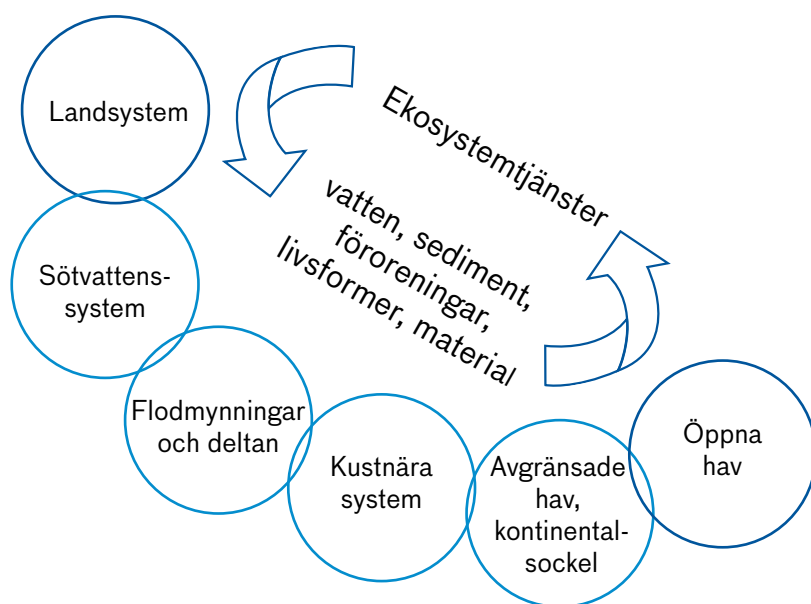

Samspel mellan land och hav

Det finns tydliga kopplingar mellan land och hav. Aktiviteter på land påverkar naturmiljön i havet. Det sker bland annat genom avrinning och utsläpp av både näringsämnen och föroreningar.

I de underlag för belastningar som använts för att analysera den samlade miljöpåverkan ingår data för påverkan från land till exempel näringsämnen, metaller och syntetiska ämnen.

Figur 20: Allt hänger samman från källa till hav. Havsplaneringen är en del i ett större sammanhang. Planeringen måste ta hänsyn både till hur den påverkar och påverkas av omvärlden i ett större systemperspektiv.

Internationellt samspel

Förvaltning och planering av havet kräver samarbete mellan grannländer. I den svenska havsplaneringen har avstämningar gjorts gentemot grannländer om deras planering och nätverk av skyddade områden.

Särskild hänsyn till höga naturvärden och god miljöstatus

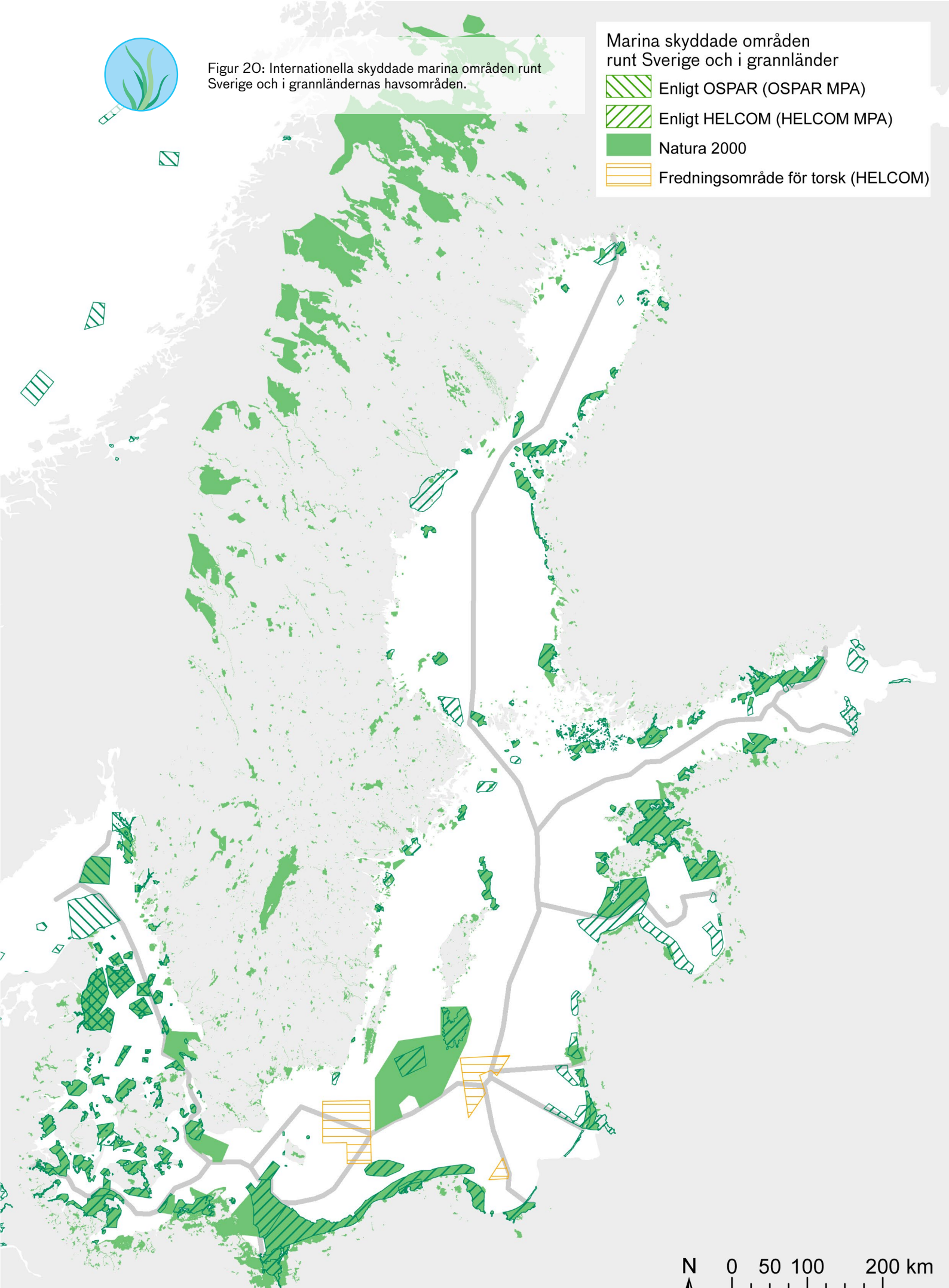
Urvalet av områden med *särskild hänsyn till höga naturvärden* har tagit hänsyn till kända arters miljöstatus. I *förslag till inledande bedömning av havsmiljön* redovisas att vadande fåglar, gråsäl, vikare, bottenfödosökande fåglar och kustfisk inte når god miljöstatus i vare sig Västerhavet eller Östersjön.

I Östersjön når inte heller knubbsäl, tumlare, bottenlevande arter som till exempel torsk, eller fiskar och livsmiljöer i den fria vattenmassan som till exempel sill, god miljöstatus. Att god miljöstatus inte uppnås gör det än viktigare att peka ut områden med *särskild hänsyn till höga naturvärden*.

Figur 20: Internationella skyddade marina områden runt Sverige och i grannländernas havsområden.

- Marina skyddade områden runt Sverige och i grannländer
- Enligt OSPAR (OSPAR MPA)
  - Enligt HELCOM (HELCOM MPA)
  - Natura 2000
  - Fredningsområde för torsk (HELCOM)

Framtiden

Förvaltningen av marina skyddade områden är inne i en aktiv fas. En nationell handlingsplan för marint områdesskydd har tagits fram och tre regionala planer för områdesskydd är under utveckling.

Länsstyrelsen är ansvarig för att ta fram bevarandeplaner för Natura 2000-områden. I bevarandeplanerna beskrivs bland annat vilka arter och livsmiljöer som ska skyddas. Användningen av havet i och i närheten av befintliga och planerade skyddade områden får inte skada utpekade skyddsvärden. Bevarandeplaner håller på att tas fram för nyligen inrättade Natura 2000-områden.

Samtidigt visar analysen av tillståndet i havsmiljön att många miljöer och arter inte har god miljöstatus. Sverige har en skyldighet att se till att havsmiljön ska uppnå god miljöstatus till 2020, alltså om två år, enligt havsmiljöförordningen⁷⁴ som grundar sig i havsmiljödirektivet⁷⁵.

Därutöver finns mer långsiktiga mål inom FN:s Agenda 2030. FN:s globala hållbarhetsmål 14 om hav och marina resurser innehåller krav på skydd och restaurering av kust- och havsområden. Målet är att bevara biologisk mångfald och fiskeresurser, men även att stärka motståndskraften mot klimatförändringar.

Maritima strategin

Regeringens vision för utveckling av de maritima näringarna förutsätter en miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbar tillväxt. Utgångspunkten är att miljö- och kulturvärden relaterade till havs- och kustområden bevaras eller återställs för att bidra till utvecklingen av näringarna.

En stark tillväxt inom de maritima näringarna, ökade anspråk på havs- och kustområden liksom en ökad användning av marina resurser innebär utmaningar för samhället. Det handlar exempelvis om behovet av att åstadkomma ett hållbart nyttjande av land och hav, att bidra till klimat- och miljömål och att säkerställa möjligheter till rekreation och bibehålla kulturvärden i havs- och kustområden.

Förvaltningen av havet och dess resurser lägger grunden för att havet fortsatt ska kunna leverera varor, tjänster och andra värden. En god miljöstatus enligt havsmiljödirektivet ska därför nås. Föroreningar behöver åtgärdas vid alla källor, både på land och vid maritima verksamheter. Det kustnära områdesskyddet ska säkra tillgången till naturområden för rekreation och turism.

⁷⁴ [Havsmiljöförordningen \(2010:1341\)](#)

⁷⁵ [Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/56/EG](#)

Ekosystemtjänster

Naturområden och naturvärden innefattar grundläggande strukturella och funktionella ekosystemtjänster, exempelvis livsmiljöer, såsom lek- och uppväxtområden för fisk, näringsvävar och biologisk mångfald. Dessa stödjande tjänster skapar förutsättningar för direkta tjänster som exempelvis fisk- och skaldjur för kommersiellt fiske och fritidsfiske, samt naturmiljöer för friluftsliv och rekreation som är betydande för välbefinnande och hälsa. Naturmiljöer kan i sin tur bidra till regional utveckling inom exempelvis hållbar turismnäring.

Natur innefattar även funktioner som reglering av miljögifter, föroreningar och närsalter och bidrar därmed även till en förbättrad vattenkvalitet. Att säkerställa dessa ekosystemtjänster främjar såväl återuppbyggnad av kommersiella fiskebestånd som biologisk mångfald. Det kan i sin tur bidra till en ökad återhämtningsförmåga vid eventuella störningar, exempelvis föroreningar, och klimatförändringar.

Natur omfattar således tjänster vilka till stor del är förutsättningar för en långsiktigt hållbar förvaltning av havet och för att säkerställa ett långsiktigt hållbart nyttjande av marina resurser.

Fortsatt arbete

Sverige utvecklar en havsmiljöförvaltning som tar sitt avstamp i havsmiljöförordningen. Havsplaneringen har en roll att spela i detta sammanhang och ska bidra till att god miljöstatus nås och upprätthålls. Utpekandet av områden med särskild hänsyn till höga naturvärden är ett nytt tillskott i havsmiljöförvaltningen.

Som ett led i det fortsatta genomförandet av havsmiljöförordningen kommer Havs- och vattenmyndigheten under 2018 besluta om en inledande bedömning om tillståndet i det svenska havet, det vill säga hur havet mår, hur det används och vilka belastningar som påverkar. Myndigheten kommer även under 2018 att genomföra nödvändiga ändringar av myndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön.

Havs- och vattenmyndigheten har fått i uppdrag av regeringen att under 2018 identifiera områden som kan utgöra marina skyddade områden med ett starkt skydd utan lokal mänsklig påverkan samt ta fram förslag till process för det fortsatta arbetet med sådana områden⁷⁶. I arbetet ska myndigheten särskilt beakta handlingsplanen för marint områdesskydd samt ett regeringsuppdrag om bevarandeåtgärder vad avser fiske i marina skyddade områden⁷⁷, läs mer i avsnitt [6.8 Yrkesfiske](#).

⁷⁶ [Miljö- och energidepartementet, 2017-12-21. Regleringsbrev för budgetåret 2018 avseende Havs- och vattenmyndigheten](#)

⁷⁷ [Miljö- och energidepartementet, 2017-10-19. Uppdrag om bevarandevärden vad avser fiske i skyddade områden](#)

Läs mer om förutsättningar i havsplaneringens [nulägesbeskrivning](#), [färdplan](#), [tematiska rapport om natur](#), och rapporten [ekosystemtjänster från svenska hav](#) som du hittar på www.havochvatten.se.

Havs- och vattenmyndigheten har också fått i uppdrag av regeringen att under 2018 föreslå nödvändiga kompletteringar och justeringar i nätverket av Helcom och Oskar Marine Protected Areas (MPAs). Arbetet ska fokusera på områden som idag är helt eller delvis skyddade.

Regionala handlingsplaner för grön infrastruktur är en viktig åtgärd i regeringens proposition *Svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster*⁷⁸. Länsstyrelserna ska ta fram handlingsplanerna för sina län till 2018. Ett ramverk för marin naturvärdesbedömning, kallat MOSAIC⁷⁹, har utvecklats, varit ute på remiss och testats av flera län. I den fortsatta havsplaneringsprocessen kommer MOSAIC-underlag och regionala handlingsplaner för grön infrastruktur som omfattar havsområden att tas med som underlag.

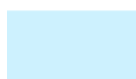
⁷⁸ [En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster \(prop. 2013/14:141\)](#).

⁷⁹ [Havs- och vattenmyndigheten. Förslag om ramverk för naturvärdesbedömning i marin miljö – MOSAIC, 2017-06-20](#)

6.6 Transport och kommunikationer

Transport och kommunikationer avser de fyra trafikslagen väg, järnväg, luftfart och sjöfart och kommunikationskablar för tele- och datatrafik. Sjöfarten är en global sektor av mycket stor betydelse för Sverige, som berör över 90 procent av vår export och import mätt i volym⁸⁰. Fartygen rör sig främst i ett omfattande nätverk av farleder och fartygsstråk i Sveriges hav och större sjöar. Sjöfarten har ett stort behov av ytmässig flexibilitet för säkra och effektiva transporter, medan endast ett fåtal vägar och järnvägar har anspråk i havet via broar och färjeförbindelser. Luftfarten har anspråk på luftrummet över vissa delar av havet, då inga byggnader över 300 meter får uppföras i inflygningsområdena (MSA-område, Minimum Sector Altitude, civil definition).

Användningar i havsplanen för temat:

Sjöfart

Utredningsområde sjöfart

De områden i plankartan där sjöfart anges som användning är antingen områden som omfattas av riksintresseanspråk för kommunikation sjöfart eller områden som anses vara av väsentligt allmänt intresse för kommunikation.

Riksintresseanspråk

Anläggningar för kommunikationer, 3 kap. 8 § miljöbalken

Befintliga och planerade anläggningar för sjöfart, hamn, väg, järnväg och flyg är riksintresseanspråk för trafikslagets anläggningar.

Inga riksintresseanspråk har pekats ut för havsbaserad data- och telekommunikation.

Planeringsmålen som relaterar till transport och kommunikation är: *Skapa förutsättningar för hållbar sjöfart* och *Skapa förutsättningar för god tillgänglighet*.

Läs mer om intresseanspråken på [Trafikverkets](#) och [Post- och Telestyrelsens](#) webbplatser.

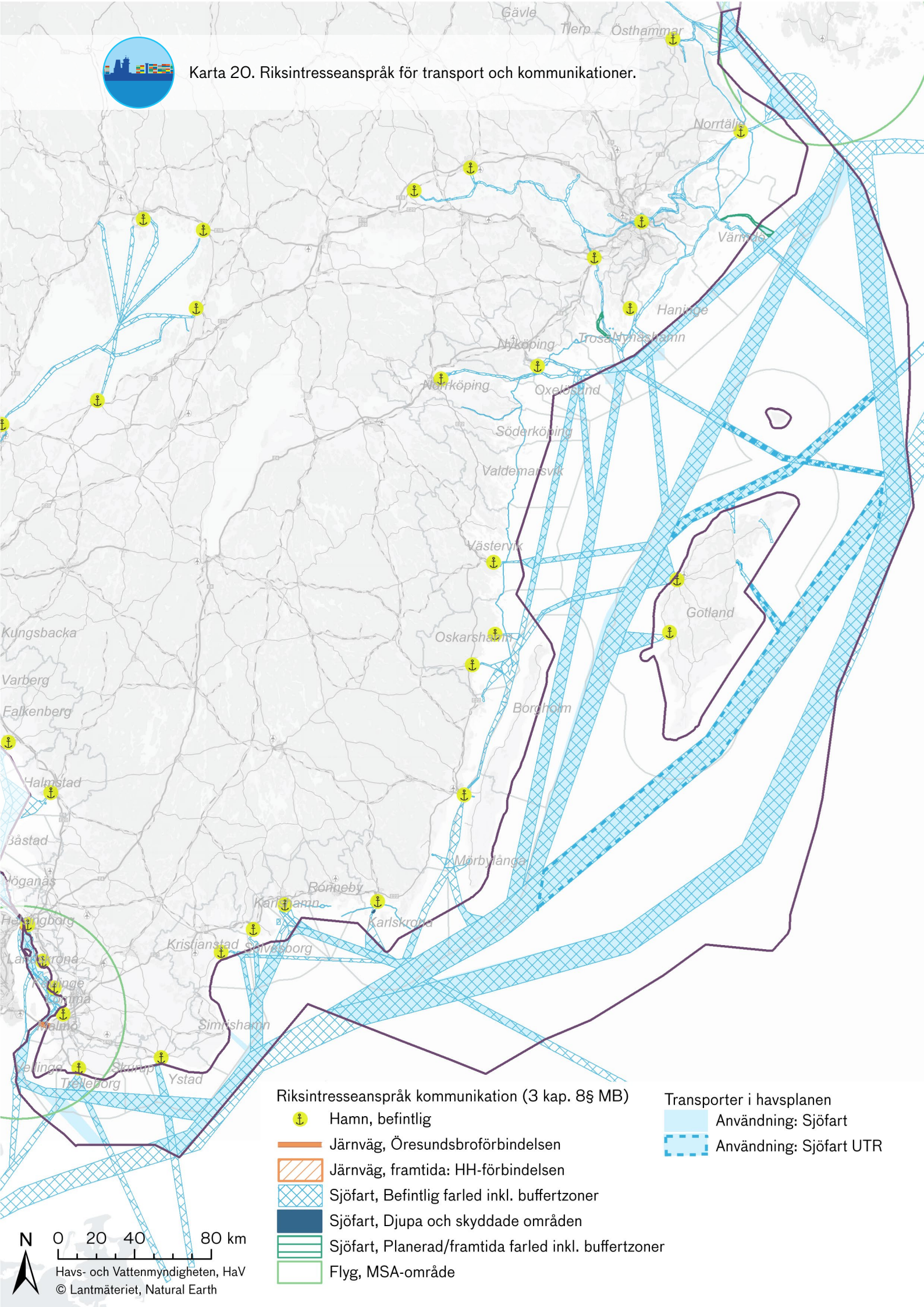
Läs mer om begrepp i Sjöfartsverkets [Ordlista och begreppsdiagram - Farleder och hamnar](#)

⁸⁰ Trafikverket. 2013. *Kunskaps- och planeringsunderlag för en nulägesbeskrivning av havet*.

Karta 20. Riksintresseanspråk för transport och kommunikationer.

Riksintresseanspråk kommunikation (3 kap. 8§ MB)

- Hamn, befintlig
- Järnväg, Öresundsbroförbindelsen
- Järnväg, framtida: HH-förbindelsen
- Sjöfart, Befintlig farled inkl. buffertzoner
- Sjöfart, Djupa och skyddade områden
- Sjöfart, Planerad/framtida farled inkl. buffertzoner
- Flyg, MSA-område

Transporter i havsplanen

- Användning: Sjöfart
- Användning: Sjöfart UTR

Allmänna intressen och övriga planeringsförutsättningar

Andra lämpliga områden för sjöfart

Under havsplaneringsprocessen har trafikmyndigheterna tagit fram underlag för andra särskilt lämpliga områden för sjöfart utöver riksintresseanspråken som har legat till grund för användning sjöfart.

Om ruttsystem

Ruttsystem syftar till att minska olycksriskerna. Begreppet ruttsystem omfattar bland annat trafiksepareringssystem (TSS), enkel- och dubbelriktade leder, rekommenderade leder, djupvattenleder och förbudsområden.

FN:s internationella sjöfartsorganisation, International Maritime Organization (IMO), är det internationella organ som får inrätta och anta bestämmelser om ruttsystem för den internationella sjöfarten. Ruttsystem är rekommenderade men kan göras obligatoriska genom beslut av IMO. Dessa förändringar förhandlas med alla medlemsländer i IMO av Transportstyrelsen, som på uppdrag av regeringen för Sveriges talan vid förhandlingarna.

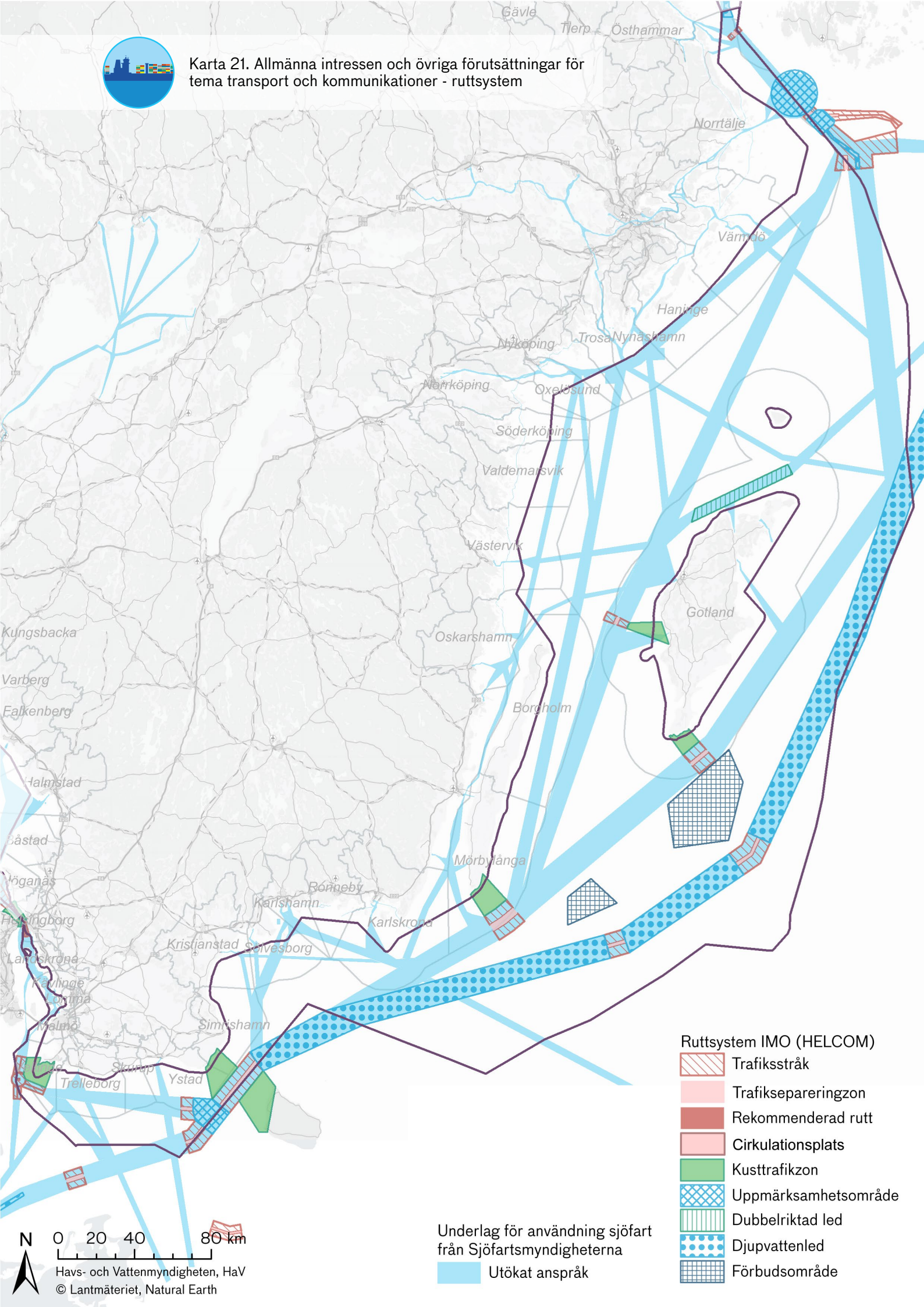
Juridiska förutsättningar

I territorialhavet har Sverige suveränitet, vilket innebär obegränsad rätt att reglera olika verksamheter, med undantag av andra staters rätt till oskadlig genomfart med fartyg. Sverige har rätt att reglera trafiken inom territorialhavet genom att bestämma farleder och inrätta trafiksepareringssystem. Denna rätt måste dock utövas med hänsyn till bland annat IMO:s rekommendationer.

Andra länders fartyg har rätt att färdas inom Sveriges ekonomiska zon. Inom ekonomisk zon har kuststaten begränsad möjlighet att lagstifta för att till exempel skydda den marina miljön, på grund av IMO-normer. Förändringar av internationella farleder av miljöskäl är ändå möjlig om de förankras med grannländerna och beslutas av IMO.

Karta 21. Allmänna intressen och övriga förutsättningar för tema transport och kommunikationer - ruttsystem

Ruttsystem IMO (HELCOM)

- Trafiksstråk
- Trafiksepareringzon
- Rekommenderad rutt
- Cirkulationsplats
- Kusttrafikzon
- Uppmärksamhetsområde
- Dubbelriktad led
- Djupvattenled
- Förbudsområde

Underlag för användning sjöfart från Sjöfartsmyndigheterna

 Utökad anspråk

Kablar för data- och telekommunikation

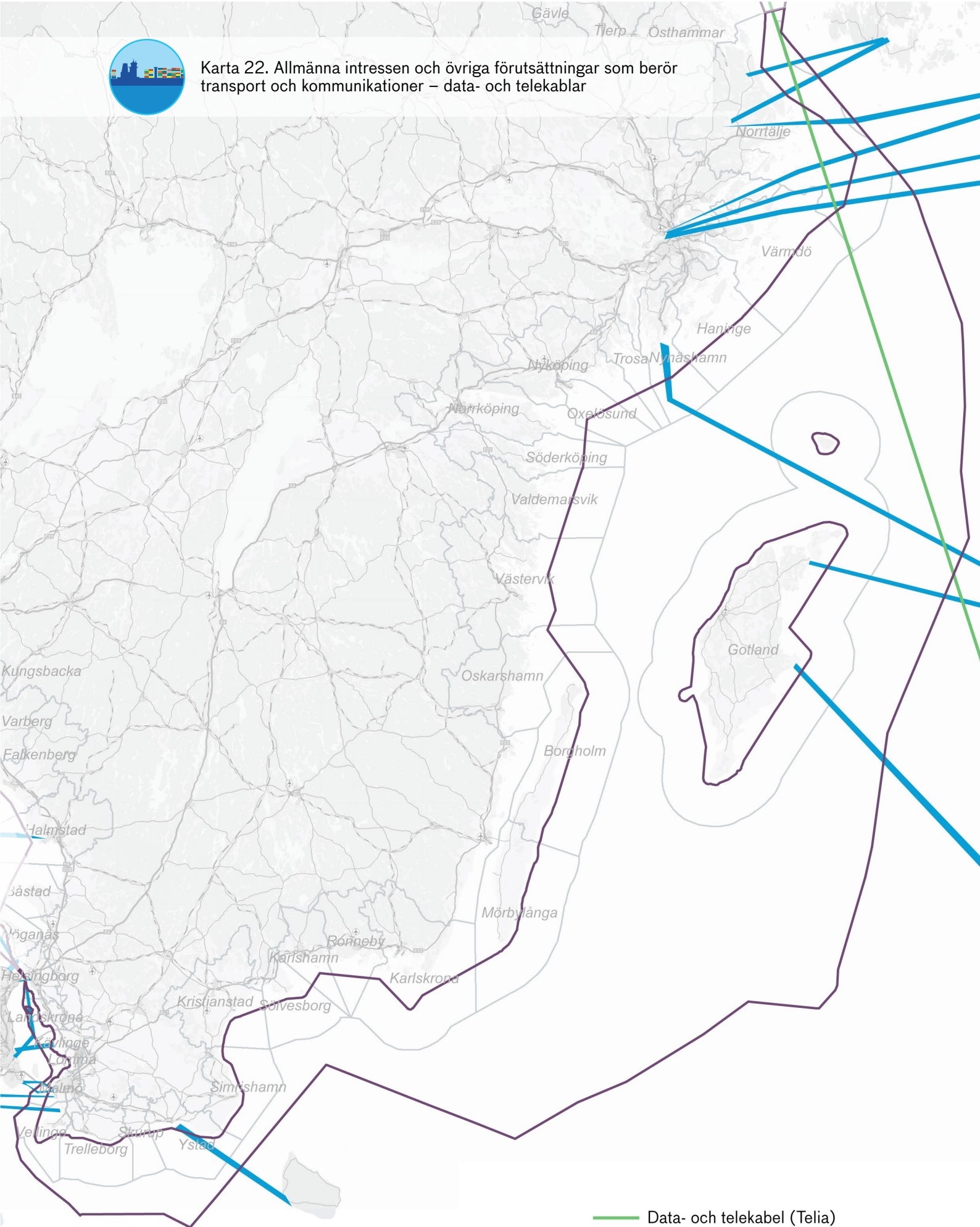
Samhällets beroende av internet ökar hela tiden liksom behovet av kommunikation mellan Sverige och andra länder. Merparten av denna kommunikation med andra länder sker genom kablar i havet.

Även om överföringskapaciteten i kablarna ökar, behövs fler kablar för att skapa utrymme och säkerhet i näten.

Karta 22. Allmänna intressen och övriga förutsättningar som berör transport och kommunikationer – data- och telekablar

- Data- och telekabel (Telia)
- Data- och telekabel (PTS)

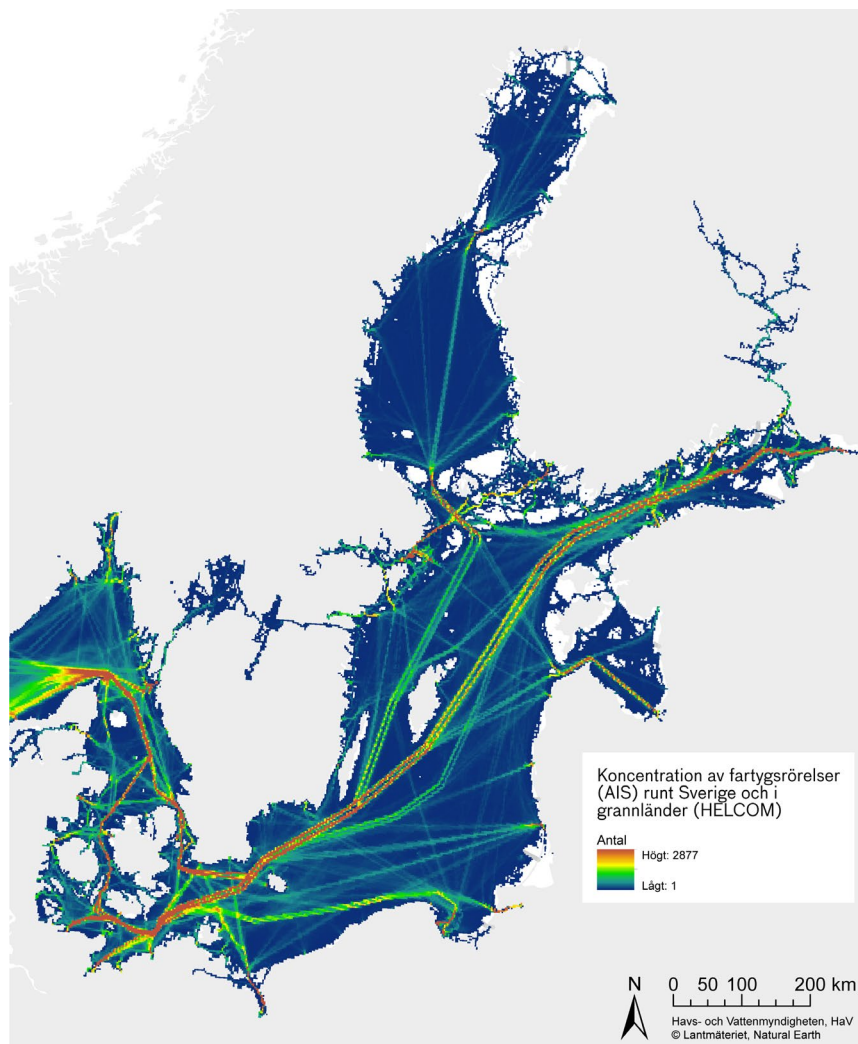

Samspel mellan land och hav

Planeringen har tagit hänsyn till delar av landet som har anslutna eller planerade trafiknoder, till exempel vägar och järnvägar via broar eller färjeförbindelser. Dessutom innefattar riksintresseområdena för sjöfart in- och utlopp till och från hamnar. Sveriges ambition att öka närsjöfart samt kust- och inlandssjöfart kan innebära ökad användning av fartygsstråk nära och utmed kusten på sikt, vilket beaktas i planen genom tillräckliga områden för sjöfart.

Internationellt samspel

Fartygsstråk och trafiksepareringar är i stora delar gemensamma för Sverige och Danmark, men även stora internationella fartygsstråk går genom svenskt vatten från Gotland till Skåne. Under planeringen har dialog förts med grannländer om sjöfartsområden. Specifika önskemål har kommit från Polen, Lettland och Tyskland om koordinering av sjöfartsrutterna, och från Finland om fasta förbindelser mellan våra länder samt Åland. De frågorna kommer att behandlas vidare under havsplaneringsprocessen och diskuteras i samverkan med Sveriges trafikmyndigheter.

Figur 22: Koncentration av fartygsrörelser (AIS) runt Sverige och i grannländer.

Framtiden

Den yta som behövs för kommunikationer på och över havet förväntas inte förändras inom överskådlig framtid, men bevarande av befintliga ytor är av stor vikt för att säkra framkomlighet och tillgänglighet. Förändrade handelsmönster och krav på nya förbindelser kan dock på sikt förändra ytbehoven.

Ny teknik såsom automatiserade fartyg och fartyg med andra utformningar och bränslen är under utveckling, men svåra att planera för i dagsläget. Däremot kan det finnas behov att peka ut områden för pilotprojekt och testanläggningar. Mängden gods som transporteras till havs bedöms öka till 2030 och 2050⁸¹.

En övergång till fler fartyg som använder flytande naturgas (LNG), metanol eller andra alternativa bränslen kan bidra till ett minskat beroende av olja. Det kan innebära att vissa hamnar behöver byggas om eller att trafikintensiteten till bunkerhamnar med LNG intensifieras.

Maritima strategin

Regeringen har i strategin pekat ut *transport* innefattande rederier, hamn- och logistikföretag som en av de fem näringarna som strategin omfattar. För att bidra till ett mer utvecklat transportsystem och ytterst för att svensk industri ska kunna vidmakthålla och utveckla sin konkurrenskraft, är det av vikt att svenska hamnar och svensk sjöfart är konkurrenskraftiga. Sjöfarten är, sett till mängden gods som transporteras i relation till dess miljöpåverkan, ett miljöeffektivt sätt att transportera gods. En överföring av gods från land- till sjötransporter bidrar till att minska såväl miljöbelastningen från transportsektorn, som trängseln på land.

Ekosystemtjänster

Transport och kommunikationer kan påverka ekosystemtjänster. Kablar och ledningar kan medföra fysiska skador och slitage på marina miljöer och kulturlämningar. Även djur- och fågelliv kan påverkas. Sjöfart kan medföra buller, vattenflödes- och sedimentpåverkan såsom stranderosion och utsläpp av farliga ämnen och klimatgaser. Det ökar behovet av reglering, till exempel av luftföroreningar och försurande ämnen som kväveoxider.

81 [Havs- och vattenmyndigheten. Rapport 2016:24. Sjöfart – rapport från havsplaneringens tematiska arbete från oktober 2015 till mars 2016.](#)

Läs mer om förutsättningar i havsplaneringens [nulägesbeskrivning](#), [färdplan](#), [tematiska rapport om sjöfart](#), och rapporten [ekosystemtjänster från svenska hav](#) som du hittar på www.havochvatten.se.

Relevanta miljöaspekter

Aktiviteter och verksamheter inom temat kan relateras till olika påverkan på miljön, temaområden inom havsmiljödirektivet och olika miljökvalitetsmål. Relationerna, som visas i tabellen nedan, är viktiga vid bedömning av temats miljöpåverkan.

Aktivitet	Potentiell påverkan eller belastning	Temaområde havsmiljödirektivet (deskriptorer)	Sveriges miljökvalitetsmål
Maritima transporter	Undervattensbuller, Luftutsläpp såsom försurande, klimatpåverkande ämnen, förorenande ämnen Införsel/omflyttning av främmande, potentiella, invasiva arter Stranderosion	D1 Biologisk mångfald D2 Främmande arter D5 Övergödning D8 Främmande ämnen D11 Tillförsel av energi	Hav i balans samt levande kust och skärgård Ett rikt djur och växtliv Bara naturlig försurning Begränsad klimatpåverkan Ingen övergödning, Giffri miljö
Farleder - muddring och deponering av muddermassor	Fysiska skador, Biologisk störning, Spridning av förorenande ämnen	D1 Biologisk mångfald D6 Havsbottens integritet D7 Hydrologiska villkor	Hav i balans samt levande kust och skärgård Ett rikt djur och växtliv

Tabell 18. Relationen mellan transport och kommunikation och relevanta miljöaspekter

6.7 Vattenbruk och blå bioteknik

Vattenbruk och blå bioteknik är exempel på verksamheter inom det som kallas blå ekonomi. Vattenbruk är odling av alla slags djur och växter i vatten så som fisk, kräftor, musslor och alger. Blå bioteknik handlar om att utforska och utnyttja olika marina organismer för att utveckla nya produkter. I Östersjön bedrivs vattenbruket idag enbart nära kusten och inte inom havsplaneområdet. Det pågår forskning och teknikutveckling både vad gäller användning av olika arter och odlingsmetoder.

I dagsläget finns ingen samlad kartläggning av möjliga geografiska utvecklingsområden för vattenbruk i planområdet. I den nationella strategin för vattenbruk är ett av målen att en majoritet av Sveriges kommuner identifierar och inkluderar lämpliga platser för vattenbruk i sina översiktsplaner. Sådana nya underlag tillsammans med utvecklad odlingsteknik kan bli planeringsförutsättningar för vattenbruk i planområdet på sikt. I detta skede skapar havsplanen en beredskap för vattenbruk, men anvisar inga specifikt avgränsade områden avsedda för vattenbruk i havsplaneområdet.

För Östersjön är det särskilt intressant med vattenbruk som även bidrar till förbättrad havsmiljö genom till exempel näringsupptag då havsområdet är övergött. Blåmusslor och alger är exempel på arter som kan vara aktuella. Blåmusslor kan dessutom utgöra bas för produktion av djurföda.

Allmänna intressen och övriga planeringsförutsättningar

Enligt 3 kap. 5 § första stycket miljöbalken ska vattenområden som har betydelse för vattenbruk så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan försvåra näringsens bedrivande.

I Östersjön finns ett begränsat vattenbruk. Odlingen sker i kustvattnet och är bland annat odling av blåmusslor för näringsupptag. Aktiviteter i havsplaneområdet kan påverka vattenkvaliteten och därmed den vattenbruksproduktion som sker närmare kusten.

Samspel mellan land och hav

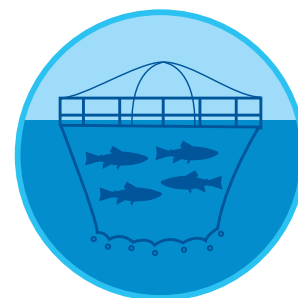
Den havsbaserade odlingen kräver infrastruktur på land.

Internationella samspel

Det internationella samspelet avser framförallt marknadsutveckling för odlad fisk, tillgång till fiskfoder och i vilken mån den gemensamma havsmiljön tål utökad fiskodling i Östersjön och Bottniska viken.

Framtiden

Medvetna konsumenter som efterfrågar innovativa, miljöanpassade och nyttiga alternativ gör att det finns betydande utvecklingspotential för odling av marina livsmedel.

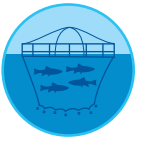

Planeringsmålet som relaterar till vattenbruk och blå bioteknik är:
Skapa beredskap för framtida etablering av hållbart vattenbruk.

Juridiska förutsättningar

Det krävs tillstånd från länsstyrelsen för att anlägga och driva en fiskodling enligt [2 kapitlet 16 § förordningen om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen \(1994:1716\)](#). Med fiskodling avses även odling av vattenlevande blötdjur och vattenlevande kräftdjur, jämför [4 § fiskelagen \(1993:787\)](#).

En fiskodling (inte skaldjur) kan också vara anmälnings- eller tillståndspliktig som miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. miljöbalken. Ärendet prövas enligt [miljöprövningsförordningen \(2013:251\)](#) av länsstyrelsen eller är anmälningspliktig till berörd kommun beroende på hur mycket foder som förbrukas i odlingen.

Algodling är en bransch under tidig utveckling i Sverige. Både för att skapa biogas och för marina livsmedel.

Det finns stort intresse för odling av musslor i Östersjön för näringsupptag, det vill säga för att minska övergödningen.

Maritima strategin

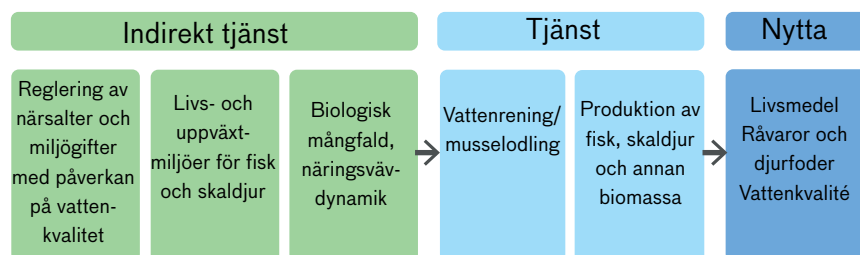
Regeringen har i strategin pekat ut *Havet som naturresurs* där bland annat livsmedel, substrat för biobränslen och mineral ingår, som en av de fem näringarna som strategin omfattar. Vattenbruket har vuxit starkt globalt sett och bedöms ha en tillväxtpotential i Sverige. Förutsättningar för vattenbruk är dock begränsade med hänsyn till vattenkvalitetsstatus och då främst gällande övergödning och ökad belastning av närsalter. Odling av fisk och skaldjur bör därmed ske med minsta möjliga belastning.

Odlingen av mikro- och makroalger har stor potential att producera hög-värdesprodukter som oljor, vitaminer och speciella proteiner och ersätta produkter som i dag kommer från ett ohållbart fiske. Därför kan vattenbruk bidra till utveckling av näringsliv och företag, livsmedelproduktion och sysselsättning på regional nivå.

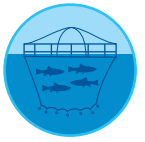
Ekosystemtjänster

Genom vattenbruk tillhandahålls fisk, skaldjur och alger. Odlingen är bland annat beroende av att det finns ekosystemtjänster i form av biologisk mångfald och god vattenkvalitet.

Vattenbruk påverkar ekosystemtjänster genom utsläpp av näringsämnen, övergödning, genetisk påverkan och utsläpp av farliga ämnen. Odling av alger och musslor och deras upptag av näringsämnen kan dock bidra till att minska övergödningen och därmed ha positiva effekter på ekosystem.

Figur 23. Viktiga ekosystemtjänster för vattenbruket.

Relevanta miljöaspekter

Aktiviteter och verksamheter inom temat kan relateras till olika påverkan på miljön, temaområden inom havsmiljödirektivet och olika miljökvalitetsmål. Relationerna, som visas i tabellen nedan, är viktiga vid bedömning av temats miljöpåverkan.

Aktivitet	Potentiell påverkan eller belastning	Temaområde havsmiljödirektivet (deskriptorer)	Sveriges miljökvalitetsmål
Odling fisk, skaldjur och alger	Påverkan genom ökad reglerande förmåga, närsaltsreduktion och minskad övergödning.	Tillförsel av näringsämnen och organiskt material	Hav i balans samt levande kust och skärgård
		Tillförsel av förorenade ämnen	Levande sjöar och vattendrag
		Biologisk störning	Giftfri miljö

Tabell 19. Relationen mellan vattenbruk och relevanta miljöaspekter

Läs mer om förutsättningar i havsplaneringens i havsplaneringens [nulägesbeskrivning](#), [färdplan](#), [tematiska rapport om regional utveckling](#) och rapporten [ekosystemtjänster från svenska hav](#) som du hittar på www.havochvatten.se.

6.8 Yrkesfiske

Fisket i Östersjöns planområde har en lång tradition och utgör en stor andel av det svenska yrkesfisket både värdemässigt och sett till fångstmängd. Fisket bedrivs av fiskeföretag hemmahörande på både väst- och östkusten. Det ger sysselsättning och förser marknaden med efterfrågade fisk- och skaldjursprodukter. Det bidrar också till kustsamhällellens identitet och livskraft genom såväl fisket i sig som dess betydelse för näringar på land, såsom hamnverksamhet och fiskberedning. Även besöksnäringen gynnas av ett levande lokalt yrkesfiske.

De ekonomiskt och kvantitetsmässigt viktigaste arterna i Östersjön är skarpsill, sill eller strömming och torsk. Andra arter i det kommersiella fisket, men av betydligt mindre betydelse, är skrubbskädda och piggar. Det förekommer också ett kustnära ålfiske. Fisket bedrivs både passivt med till exempel nät och aktivt med trål. I Öresund bedrivs endast fiske med passiva redskap. De största fångsterna av sill och skarpsill kommer från ett område söder om Gotland, mellan Polen och Sverige, medan torsk till största delen fångas i Hanöbuktsområdet.

Torsk används som livsmedel, medan sill och skarpsill till största del går till industrin för framställning av fiskmjöl och fiskfoder. Viktiga landningshamnar är Västervik och Byxelkrok i Småland, Ronehamn på Gotland, Nordersund och Karlskrona i Blekinge och Simrishamn och Trelleborg i Skåne. Stora kvantiteter landas även i Danmark.⁸²

Småskaligt fiske bedrivs normalt inom mer begränsade områden på grund av fartygens kapacitet och fiskeinriktning, medan annat fiske är mer dynamiskt och rör sig över större områden, även områden utanför svenskt territorialhav eller ekonomisk zon. Var fiske bedrivs varierar mellan säsongerna, men beror också på hur fiskemöjligheterna utvecklas över tid, det vill säga hur fiskbestånden och regleringen av dessa utvecklas.

En grundförutsättning för yrkesfisket är tillgång till goda fiskbestånd. Goda fiskbestånd är i sin tur beroende av olika livsmiljöer under fiskens livsstadier. Särskilt kustområden är lek- och uppväxtområden för många marina organismer, men lek- och uppväxtområden förekommer även längre ut. Det krävs skydd av framförallt viktiga lek-, uppväxt och fiskvandringssområden i förhållande till exploateringstryck i omgivningen för att säkra livskraftiga fiskbestånd. Förutom skydd av fiskens livsmiljöer behöver ett fortsatt yrkesfiske utrymme att använda resursen i områden där resursen befinner sig och ta sig till och från fiskeplatser till fiskehamnar.

Planeringsmålet som relaterar till yrkesfiske är: *Skapa förutsättningar för ett hållbart yrkesfiske.*

82 Havs- och vattenmyndigheten. 2017. Fiskedata.

Användningar i havsplanen för temat:

Yrkesfiske

De områden i plankartan där yrkesfiske anges som användning är antingen områden som omfattas av riksintresseanspråk för yrkesfisket som fångstområden, eller områden som anses vara av allmänt intresse av väsentlig betydelse för yrkesfisket. Lek- och uppväxtområden som är riksintresseanspråk för yrkesfisket omfattas istället i planen av *särskild hänsyn till höga naturvärden*.

Endast riksintresseanspråk som ingår i områden med fångster som motsvarar 75 procent av värdet av landningar från svenska fartyg under perioden 2003-2015 ingår i användning yrkesfiske. Riksintresseanspråk med låga eller inga ekonomiska landningsvärden under perioden 2003-2015 redovisas således inte som användning i havsplanen.

De riksintresseområden eller delar därav som inte tillgodoses redovisas i [kapitel 5 Havsområden](#). Havs- och vattenmyndigheten ska genomföra en mer detaljerad analys av de riksintresseområdena under 2018.

Riksintresseanspråk

Yrkesfiske, 3 kap. 5 § miljöbalken

Riksintresseanspråk för yrkesfiske avser områden i havet, insjöar, älvar samt hemma- och landningshamnar. Riksintresseområdena meddelades av dåvarande Fiskeriverket 2006. För havet avser riksintresseanspråken fångstområden eller lek- och uppväxtområden och vandringsstråk för fisk.

Riksintresseanspråk fångstområden definieras huvudsakligen utifrån fångstvärde per ytenhet, alltså ett ekonomiskt kriterium. De enskilda riksintresseområdena utgår från specifika fiskarter. Områdena benämns riksintresseanspråk yrkesfiske (fångstområde). I Östersjön finns sammanhängande riksintresseområden som sträcker sig mellan utsjön och kusten.

Riksintresseanspråk lek- och uppväxtområden och vandringsstråk är definierade och avgränsade utifrån områdenas betydelse för specifika fiskarter. I havsplaneområde Östersjön finns sju riksintresseanspråk för yrkesfiske som avser lek- och uppväxtområden.

Områden av riksintresse ska skyddas från åtgärder som påtagligt kan skada intresset.

Juridiska förutsättningar

Det yrkesmässiga fisket regleras inom ramen för EU:s gemensamma fiskeripolitik med kompletterande nationell svensk fiskelagstiftning.

Geografiskt reglerar fiskeripolitiken det yrkesmässiga fisket ut till den yttre gränsen för den ekonomiska zonen, men gäller EU-fartyg även utanför EU-vatten enligt [Europa-parlamentets och rådets förordning \(EU\) nr 1380/2013](#). Medlemsländerna kan ha vissa egna regler innanför territorialgränsen och därutöver vissa regler för landets fiskare i alla EU-vatten. För fiske som inte är yrkesmässigt finns de flesta bestämmelserna i nationell lagstiftning, som i Sverige är [fiskelagen \(1993:787\)](#).

EU:s medlemsstater har fritt tillträde till EU:s vatten in till 12 nautiska mil från baslinjerna utanför andra medlemsstaters kuster. När det gäller svenska vatten i Östersjön har Danmark och Finland dessutom tillträde intill 4 nautiska mil. Enligt de tillträdesavtal som Sverige har med Danmark och Finland får den fiskande staten bedriva fiske enligt sina egna regler, det vill säga flaggstatens regler. Inom Öresund är fisket gemensamt för svenska och danska fiskare. Hur fisket får bedrivas där anges i 2 kapitlet 2 § Fiskeriverkets föreskrifter ([FIFS 2004:36](#)).

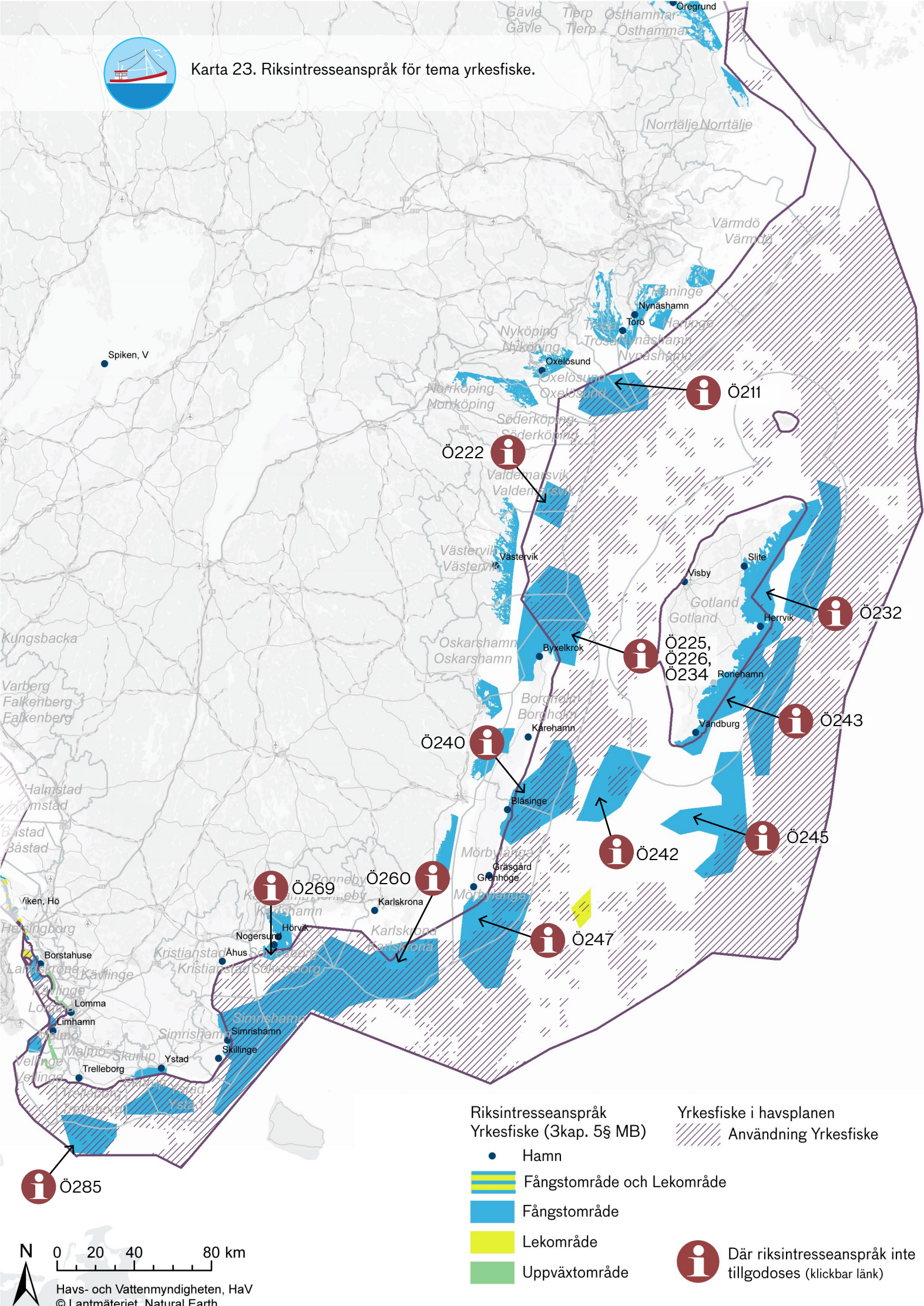
Avgränsningen är densamma som gäller för den så kallade trålgränsen. Trålgränsen innebär att trålfiske är förbjudet innanför trålgränsen med undantag av trålfiskeområden.

Läs mer om riksintresseanspråken på [Havs- och vattenmyndighetens webbplats](#).

Karta 23. Riksintresseanspråk för tema yrkesfiske.

Riksintresseanspråk
Yrkesfiske (3kap. 5§ MB)

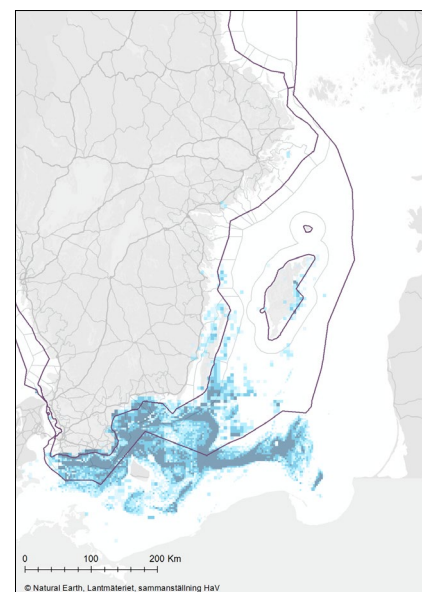
Yrkesfiske i havsplanen
Användning Yrkesfiske

- Hamn
- Fångstområde och Lekområde
- Fångstområde
- Lekområde
- Uppväxtområde
- Där riksintresseanspråk inte tillgodoses (klickbar länk)

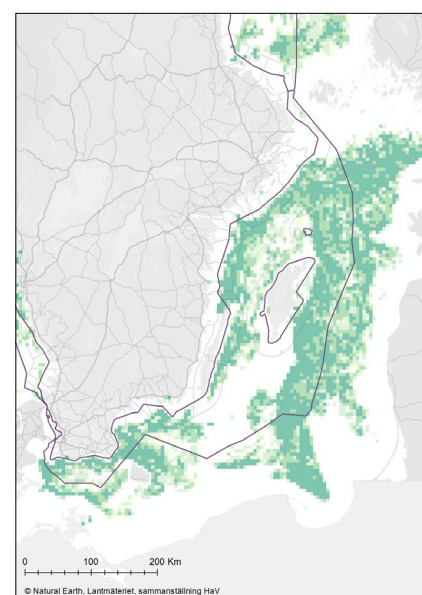

Allmänna intressen och övriga planeringsförutsättningar

Allmänt intresse av väsentlig betydelse för yrkesfiske baseras på de största landningsvärden för tolv olika definierade fiskerier under åren 2003-2015. För varje fiskeri har 75 procent av fångstvärdet tagits med när summan av värdet för respektive fiskeri har beräknats⁸³. De delar av de identifierade områdena som inte utgör riksintresseanspråk bedöms som allmänt intresse av väsentlig betydelse.

Figur 24. Ekonomiskt landningsvärde av fiske efter torsk (trål eller passiva redskap) i Östersjön under perioden 2003-2015. Ljusblått visar låga värden och mörkblått de högsta värdena.

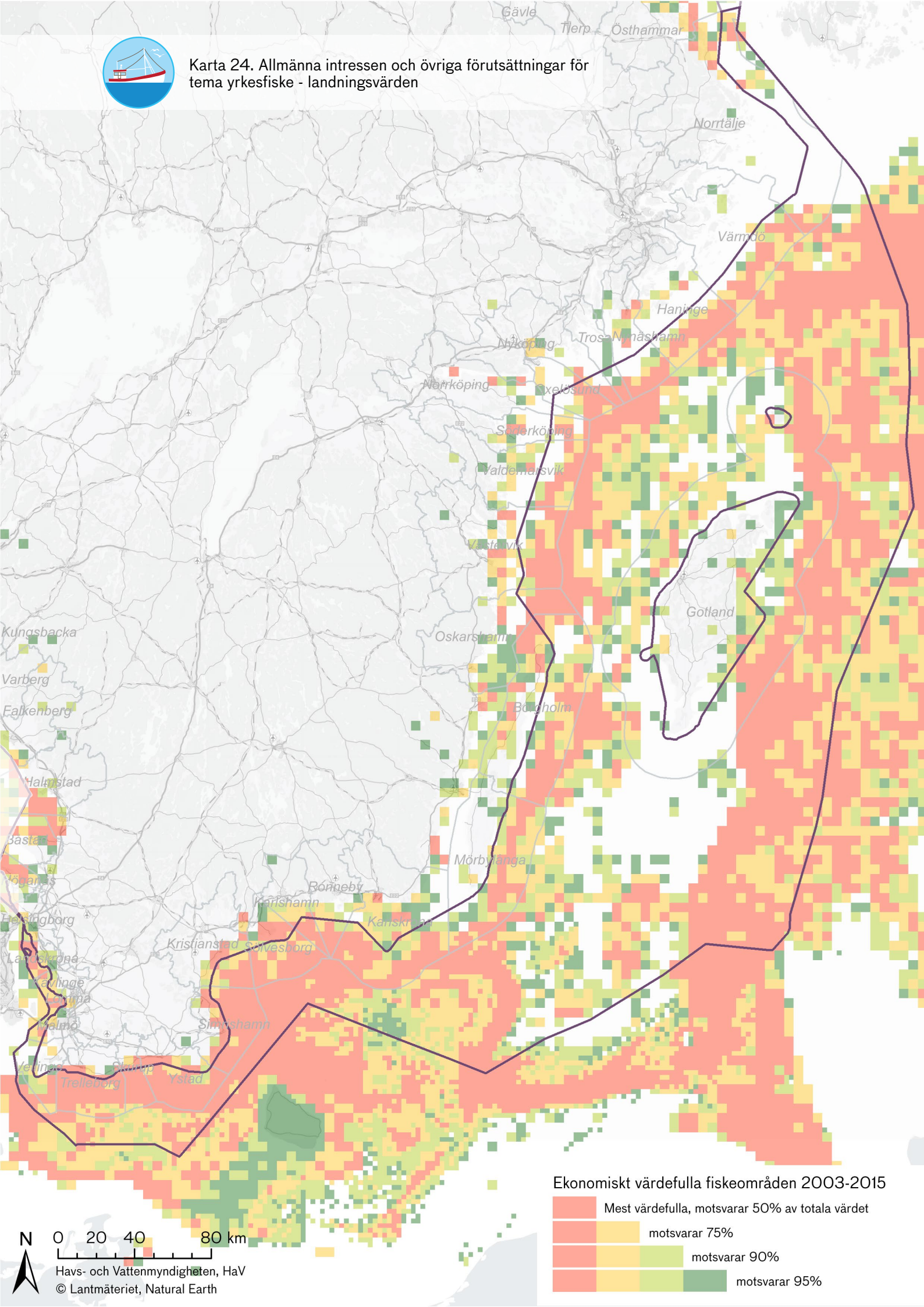

Figur 25. Ekonomiskt landningsvärde av pelagiskt fiske i Östersjön under perioden 2003-2015. Ljusgrönt visar låga värden och mörkgrönt de högsta värdena.

⁸³ Sveriges lantbruksuniversitet. 2018. *Sammanställning och analys av yrkesfiskets utbredning*.

Karta 24. Allmänna intressen och övriga förutsättningar för tema yrkesfiske - landningsvärden

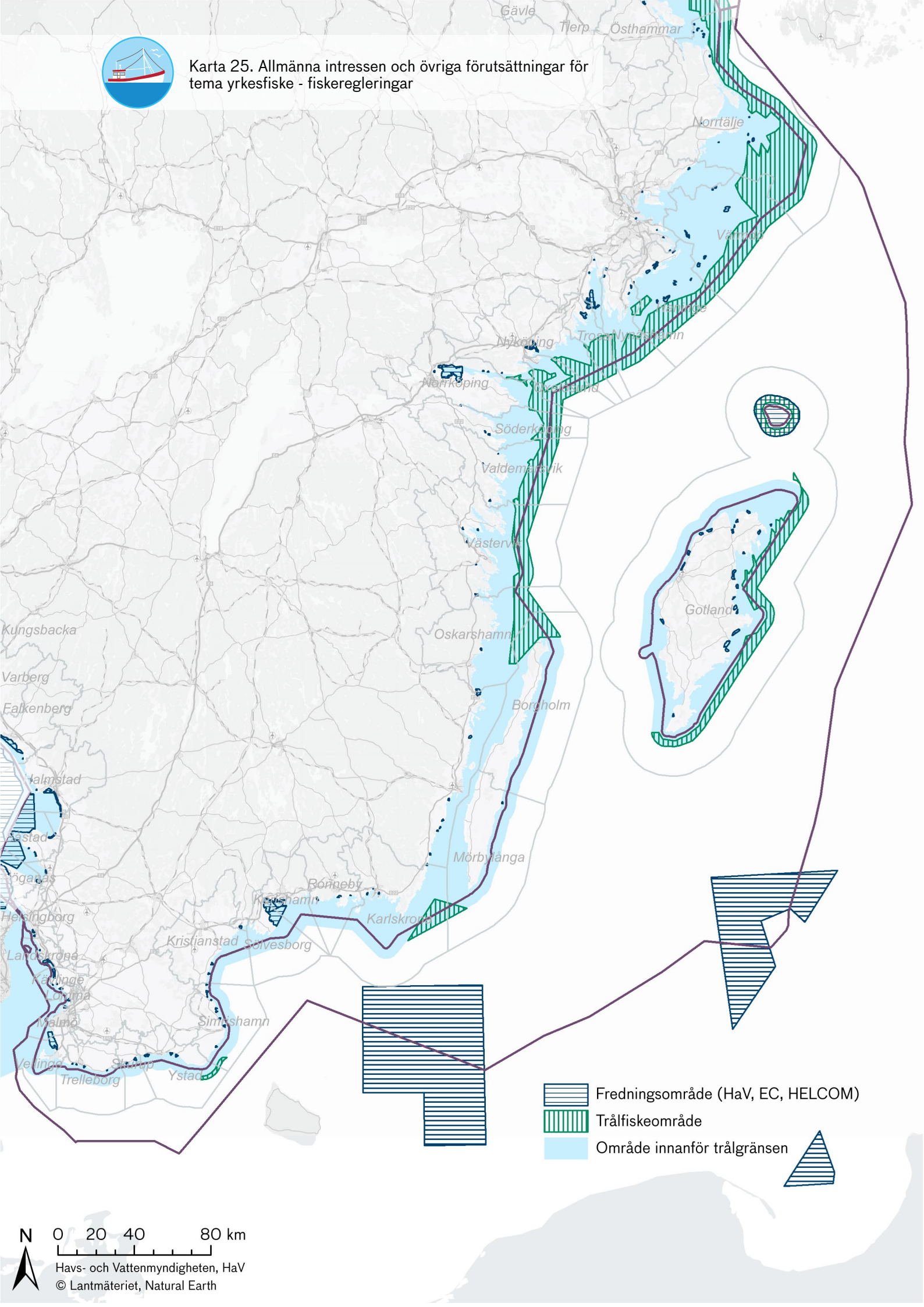

Ekonomiskt värdefulla fiskeområden 2003-2015

- Mest värdefulla, motsvarar 50% av totala värdet
- motsvarar 75%
- motsvarar 90%
- motsvarar 95%

Karta 25. Allmänna intressen och övriga förutsättningar för tema yrkesfiske - fiskeregleringar

- Fredningsområde (HaV, EC, HELCOM)
- Trålfiskeområde
- Område innanför trålgränsen

Samspel mellan land och hav

Samspelet mellan land och hav handlar bland annat om landnings- och hemmahamnar och annan nödvändig infrastruktur för yrkesfisket och att fisket bidrar till den lokala ekonomin. En stor del av det svenska yrkesfisket i Östersjön bedrivs av företag som hör hemma på den svenska västkusten, men som delar av året fiskar i Östersjön och är i hamnar runt Östersjöns kust. Men det finns även lokala företag med bas i Östersjöhamnar.

Yrkesfiske är viktigt som kulturbärare på många platser utmed kusten. Planen tar hänsyn till dessa aspekter genom att ge rumsliga förutsättningar för fisket i havsplaneområdet. Olika typer av fiske har beaktats i planarbetet, såväl storskaligt som småskaligt yrkesfiske.

Internationella samspel

Fisket förvaltas gemensamt inom ramen för den gemensamma fiskeripolitiken. Bland annat fiskar danska fiskare i svenskt territorialhav och ekonomisk zon och övriga EU-länder runt Östersjön i svensk ekonomisk zon. Reglering av fiske utanför trålgränsen, men inom svenskt territorialhav, kräver överenskommelser med Danmark och Finland samt beslut inom EU. Svenskfångad fisk landas också i andra länder, på samma sätt som fångster från utländska fartyg landas i Sverige.

Framtiden

God yrkeskunskap och medvetna konsumenter som efterfrågar innovativa, miljöanpassade och nyttiga alternativ gör att det finns betydande utvecklingspotential för yrkesfisket.

Liksom i andra branscher pågår sedan länge en rationalisering och effektivisering i yrkesfisket vilket inneburit färre yrkesfiskare och fiskefartyg. Samtidigt finns det samhällsmål om att det småskaliga kustfisket främjas. Andra faktorer som kan förändra verksamheten är ändrade konsumtionsmönster samt teknikutveckling och anpassning för att minska fiskets påverkan på exempelvis bottenmiljöer.

Vid sidan av rådande dynamik kan klimatförändringar ytterligare medföra att yrkesfisket behöver ändra fiskemönster och fiskeområden eftersom olika fiskarters utbredningsområden förändras. Det ställer krav på att havsplanen inrymmer yrkesfiskets framtida flexibilitet och dynamik.

Maritima strategin

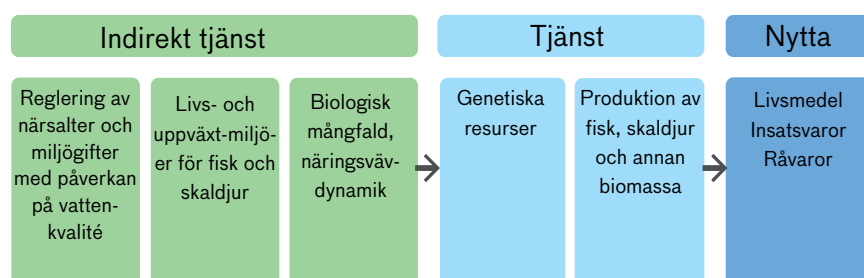
Regeringen har i strategin pekat ut *Havet som naturresurs* där bland annat livsmedel ingår som en av de fem näringarna som strategin omfattar. En prioriterad fråga för regeringen är att stärka fiskbestånden och långsiktigt bibehålla dem på en säker nivå. Detta är viktigt, dels för att nå en hållbar förvaltning av alla bestånd, dels för att öka förutsättningarna för en ökad avkastning inom fisket. Långsiktigt förutsägbara förutsättningar och en balans mellan fiskeflotta och fiskemöjligheter är centralt för fortsatt utveckling

inom fiskerinäringen. För fiske med mindre fartyg med begränsad räckvidd behövs det goda logistikmöjligheter och en lokal mottagning av fiskråvaran.

Ekosystemtjänster

Yrkesfisket och utvinning av marina livsmedel är beroende av ett flertal ekosystemtjänster, både direkt som av fisk och skaldjur. Exempel på förutsättningar är goda livs- och uppväxtmiljöer för olika arter och näringsvävsdynamik. Fisket påverkar också ekosystemtjänster. Exempel på påverkan är förändringar i födovävar orsakat av fångst, påverkan på marina kulturmiljöer och påverkan på livsmiljöer genom bland annat skador, slitage, skräp och förlorade fiskeredskap.

Figur 26. Viktiga ekosystemtjänster för yrkesfisket.

Ett hållbart nyttjande av ekosystemtjänster kan skapa förutsättning för regional näringslivsutveckling. Detta dels utifrån livsmedelsförsörjning och råvaror, dels lokal identitet och kulturella värden. Det kan i sin tur innebära andra ekosystemtjänster som är viktiga för samhället och näringar som turism.

Relevanta miljöaspekter

Aktiviteter och verksamheter inom temat kan relateras till olika påverkan på miljön, temaområden inom havsmiljödirektivet och olika miljökvalitetsmål. Relationerna, som visas i tabellen nedan, är viktiga vid bedömning av temats miljöpåverkan.

Aktivitet	Potentiell påverkan eller belastning	Temaområde havsmiljödirektivet (deskriptorer)	Sveriges miljökvalitetsmål
Bentisk trålning (botten-trålning)	<p>Selektiv uttag av arter, fysiska skador (havsbottnen), bifångster av fisk, fågel och däggdjur</p> <p>Fartyg; buller, utsläpp av farliga ämnen och luftutsläpp och klimatgaser</p>	<p>D1 Biologisk mångfald</p> <p>D3 Fisk och skalldjur</p> <p>D4 Marina näringssvavar</p> <p>D6 Havsbottens integritet</p>	<p>Hav i balans samt levande kust och skärgård</p> <p>Ett rikt djur och växtliv</p>
Pelagisk trålning (trålning i den fria vattenmassan)	<p>Selektiv uttag av arter, bifångster av fisk, fågel och däggdjur</p> <p>Fartyg; buller, utsläpp av farliga ämnen och luftutsläpp och klimatgaser</p>	<p>D1 Biologisk mångfald</p> <p>D3 Fisk och skalldjur</p> <p>D4 Marina näringssvavar</p>	<p>Hav i balans samt levande kust och skärgård</p> <p>Ett rikt djur och växtliv</p>
Övrigt fiske	<p>Selektiv uttag av arter, bifångster av fisk, fågel och däggdjur, marint skräp (spökgarn)</p> <p>Fartyg; buller, utsläpp av farliga ämnen och luftutsläpp och klimatgaser</p>	<p>D1 Biologisk mångfald,</p> <p>D3 Fisk och skalldjur</p> <p>D4 Marina näringssvavar</p> <p>D10 Marint avfall</p>	<p>Hav i balans samt levande kust och skärgård,</p> <p>Ett rikt djur och växtliv</p>

Tabell 20. Relationen mellan yrkesfiske och relevanta miljöaspekter

Fortsatt arbete

Översyn av riksintresse yrkesfiske kommer inledas under 2018 av Havs- och vattenmyndigheten.

För att stärka skyddet i marina skyddade områden har regeringen gett Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att föreslå fiskeregleringar i både nya och redan etablerade skyddade områden. Målet är att värdefulla miljöer ska bevaras. Myndigheten ska också utreda bottentrålningens effekter inom skyddade områden och inom trålgränsen, och vid behov föreslå åtgärder. En mängd olika regleringar kan bli aktuella, till exempel områden med totalt fiskestopp eller förbud mot användning av vissa fiskeredskap. En eventuell reglering kan ändra fiskemönster och de planeringsmässiga förutsättningarna för användning yrkesfiske i havsplanen. Myndigheten ska även se över och modernisera regelverket för det kustnära fisket. Uppdraget ska redovisas till Miljö- och energidepartementet under 2018⁸⁴.

Läs mer om förutsättningar i havsplaneringens [nulägesbeskrivning](#), [färdplan](#), [tematiska rapport om yrkesfiske](#) och rapporten [ekosystemtjänster från svenska hav](#) som du hittar på www.havochvatten.se.

⁸⁴ [Miljö- och energidepartementet, 2017-10-19, Uppdrag om bevarandevärden vad avser fiske i skyddade områden](#)

Genomförande och tillämpning

Havsplanen är statens samlade vägledning till myndigheter och kommuner vid planläggning och prövning av anspråk på användning av områden i havet. I tillämpningen av planen ska berörda kommuner, myndigheter och andra aktörer beakta planens ställningstaganden i sin planering, beslut och andra förvaltningsåtgärder.

7

Så ska planen användas

Havsplanens vägledning riktar sig till:

- **kommuner och regionplaneorgan** som planerar användningen av havet eller områden som berörs av havet.
- **myndigheter och kommuner** som planerar, beslutar och utvecklar eller genomför, förvaltningsåtgärder som rör havet.
- **näringsidkare** inom havsrelaterade verksamheter, genom att bidra med förutsägbarhet och underlätta företagande.

Havsplanen utgör statens samlade uppfattning om hur havet i ett visst område ska användas.

För att planens syfte om en långsiktigt hållbar utveckling ska uppnås krävs i vissa fall att havsförvaltningen med tillhörande regelverk utvecklas. Det kan exempelvis handla om åtgärder i form av reglering eller annat som underlättar samexistens mellan olika intressen i havet. När det gäller åtgärder inom yrkesfisket eller sjöfarten krävs i många fall överenskommelser eller beslut inom EU eller den internationella sjöfartsorganisationen (IMO).

Havsplanens roll vid tillståndsprövning

Vid olika tillståndsprövningar och andra ärenden enligt miljöbalken⁸⁵ kommer havsplanerna att vara ett vägledande underlag. Varje myndighet eller kommun som tillämpar miljöbalken ska alltså, vid prövning av en verksamhet eller åtgärd inom havsplaneområdet, se till att havsplanerna är tillgängliga i målet eller ärendet. Vid frågor som rör ny eller ändrad användning av ett havsområde ska 3 och 4 kapitlen miljöbalken tillämpas. Vid tolkningen av vad som utgör mest lämplig användning enligt dessa bestämmelser kommer havsplanerna att vara vägledande.

Även vid tillståndsprövningar enligt andra lagar, exempelvis lagen om Sveriges ekonomiska zon⁸⁶, kontinentalsockellagen⁸⁷ samt lagen om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän farled och allmän hamn⁸⁸, kommer havsplanerna att vara ett vägledande underlag. Bestämmelserna i 3 och 4 kap miljöbalken ska tillämpas även vid prövningar i mål och ärenden enligt dessa lagar.

⁸⁵ [Miljöbalken \(1998:808\)](#)

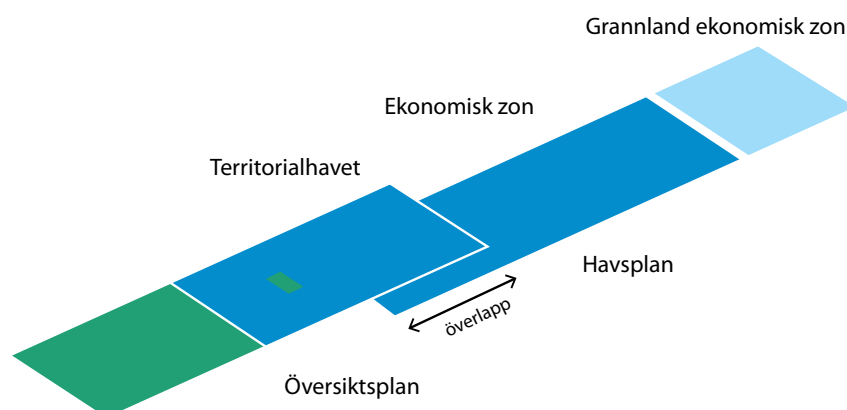
⁸⁶ [Lag \(1992:1140\) om Sveriges ekonomiska zon](#)

⁸⁷ [Lag \(1966:314\) om kontinentalsockeln](#)

⁸⁸ [Lag \(1983:293\) om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän farled och allmän hamn](#)

Havsplanens roll i kommunal översiktsplanering

Kommunen ska enligt plan- och bygglagen⁸⁹ ta fram en översiktsplan för hela kommunytan, inklusive territorialhavet. Den statliga havsplanen har sin grund i miljöbalken och sträcker sig ut till och med ekonomisk zon. Översiktsplanen och havsplanen överlappar i en del av territorialhavet. I området där planerna överlappar verkar båda planerna, i det yttersta havsområdet verkar endast havsplanen och i kustområdet verkar endast översiktsplanen.

Figur 27. Kommunens översiktsplan och statens havsplan överlappar i en del av territorialhavet. Där verkar båda planerna.

Sverige har 65 kustkommuner vars havsyta delvis överlappar en kommande havsplan. Utöver dessa har omkring 15 kommuner havskust, men överlappar inte någon havsplan.

Både den statliga havsplanen och kommunens översiktsplan ska integrera näringspolitiska mål, sociala mål och miljömål, men havsplanen och kommunernas översiktsplan har olika detaljeringsgrad och skala. Havsplanens strategiska nivå och grova avgränsningar för olika intressen kan preciseras mer detaljerat i den kommunala översiktsplanen. Havsplanens grova skala kan även medföra att något som är utpekad i en översiktsplan inte grafiskt kan återges i havsplanen.

Samrådet om förslag till havsplan är ett tillfälle för kommunen att uppmärksamma Havs- och vattenmyndigheten på redan gjorda och eventuellt kommande ställningstaganden i det överlappande havsplaneområdet, så att en gemensam uppfattning om skalskillnadernas konsekvenser kan växa fram under havsplaneringens skeden: samråd och granskning.

89 3 kapitlet 1 § [Plan- och bygglag \(2010:900\)](#)

Status för kommunernas planering av havet

Få kommuner har idag antagna översiktsplaner som omfattar hela territori-
alhavet och som redovisar genomarbetade kommunala ställningstaganden.
Orsaker till detta kan vara havets traditionellt fria nyttjande och avsaknaden
av fastigheter i utsjövatten. Under 2016 och 2017 har många kustkommuner
antingen inlett förarbete för planering av havsområdet eller inlett arbete
med översiktsplanering enligt plan- och bygglagen. Den statliga havsplane-
ringen har medfört en stark ökning av kommunal kust- och havsplanering.

Vägledning för kommunal planering

Havsplanen ska ge den vägledning som behövs för att uppfylla kraven på
god mark- och vattenanvändning, enligt 4 § havsplaneringsförordningen⁹⁰.
Havsplanen är vägledande för den kommunala planeringen.

Samordning mellan havsplan och översiktsplan och frågor som ännu inte är besvarade

Få kommuner har i dag en fysisk planering som omfattar utsjön. Nu gäl-
lande översiktsplaner kan därför i marginell omfattning vara grund för den
statliga havsplaneringen, och detta avspeglar sig i detta samrådsförslag till
havsplan - bara ett fåtal kommunala anspråk redovisas i planen. När kust-
kommunerna efter hand antar planer över havsområdena kommer det att
visa sig vilka kommunala ställningstaganden som lämpligen kan återspeglas
i kommande havsplaner.

En annan fråga är på vilka sätt havsplanen blir vägledande för den kom-
munala planeringen:

- Vilka ställningstaganden kan göras med översiktsplanens högre detalje-
ringsgrad utan att komma i konflikt med havsplanen?
- Hur ska samverkansprocessen mellan kommun, länsstyrelse och Havs-
och vattenmyndigheten se ut?

Samtliga tre dialogsteg i havsplaneringsarbetet syftar bland annat till att be-
svara dessa frågor, där också kommunerna kan delta i processen.

---

⁹⁰ [Havsplaneringsförordningen \(2015:400\)](#)

Uppföljning av planen

När havsplanerna har beslutats är Havs- och vattenmyndigheten ansvarig för uppföljning genom att löpande hålla sig underrättad om utvecklingen inom berörda områden. Vid behov eller minst vart åttonde år ska Havs- och vattenmyndigheten ta fram och lämna över nya havsplaneförslag.

Dessutom ska Havs- och vattenmyndigheten särskilt följa upp och utvärdera den miljöpåverkan som planerna i praktiken medför. Avsikten är att tidigt få kunskap om betydande miljöpåverkan som inte har identifierats tidigare i processen så att denna påverkan stoppas eller minskas. Uppföljningen syftar också till att bevaka den miljöpåverkan som förväntas och som har beskrivits i planens miljökonsekvensbeskrivning.

Ett kontrollprogram kommer därför att tas fram som beskriver hur uppföljningen ska genomföras och vilka parametrar som ska följas upp. Kontrollprogrammet ska samordnas med annan befintlig miljöuppföljning för att säkra ett effektivt genomförande.

Konsekvenser

Konsekvenserna av havsplanen bedöms utifrån ekologiska, ekonomiska och sociala perspektiv. Arbetet med att bedöma konsekvenserna har skett parallellt och integrerat med planeringen. Dessutom analyseras konsekvenserna i en separat miljökonsekvensbeskrivning och en separat hållbarhetsbedömning.

8

Konsekvenser av planeringen bedöms både löpande och för förslagen till havsplaner i samråds- och granskningskedet.

- I det löpande arbetet används särskilt beställda utredningar, rapporter, interna analyser, samtal med riksintressemyndigheterna och länsstyrelserna, resultat av dialogen med branscher, kommuner, myndigheter, intresseorganisationer och grannländer och andra underlag.
- För förslagen till havsplaner i samråds- och granskningskedet bedöms hållbarhet och miljökonsekvenser av externa konsulter. Resultat och metod för de externa konsekvensbedömningarna beskrivs i separata dokument.

Både hållbarhetsbedömning och miljökonsekvensbeskrivning

Havsplaneringsförordningen ställer krav på att en strategisk miljöbedömning ska göras för varje havsplan. Syftet med miljöbedömningen är att integrera miljöhänsyn i havsplanerna. Genom att analysera vilken miljöpåverkan som olika val i havsplanerna kan få, kan ställning tas till olika sätt att minska negativ påverkan och öka positiv påverkan. Den så kallade betydande miljöpåverkan analyseras och beskrivs i ett dokument som kallas miljökonsekvensbeskrivning, MKB.

Utöver miljöbedömningen av havsplanerna görs hållbarhetsbedömningar med ett bredare perspektiv. Syftet med dem är att analysera havsplanernas påverkan ur ett ekonomiskt, socialt och miljömässigt perspektiv. Både miljöbedömningen och hållbarhetsbedömningen beskriver ekosystemtjänster och hur de påverkas av havsplanerna. I hållbarhetsbedömningen analyseras vilken förändring i samhällsnytta som påverkan på ekosystemtjänsterna ger. Det bidrar till en bred helhetsbedömning av hur planen förhåller sig till en hållbar utveckling. Frågor som ”Går vi åt rätt håll? Vad kan vi göra bättre i planen?” ska både miljö- och hållbarhetsbedömningen ge svar på, svar som sedan kan tas med i revideringen av planen inför nästa steg, granskningskedet.

Integrerad konsekvensbedömning – en del i planeringen

Konsekvensbedömningarnas resultat återkopplas till planeringsprocessen. Det är den återkopplingen som gör det möjligt att ta hänsyn till och ändra i planutkast utifrån de resultat konsekvensbedömningarna visar. På så sätt kan miljömässiga, sociala och ekonomiska aspekter integreras i planeringen. En utgångspunkt i arbetet med att utveckla detta samrådsförslag har varit de konsekvensbeskrivningar som togs fram för utkastet i tidigt skede, och de synpunkter som kom in på både utkastet till havsplaner och konsekvensbeskrivningarna under dialogen 2017.

Härutöver har gjorts mer löpande bedömningar av konsekvenser av olika

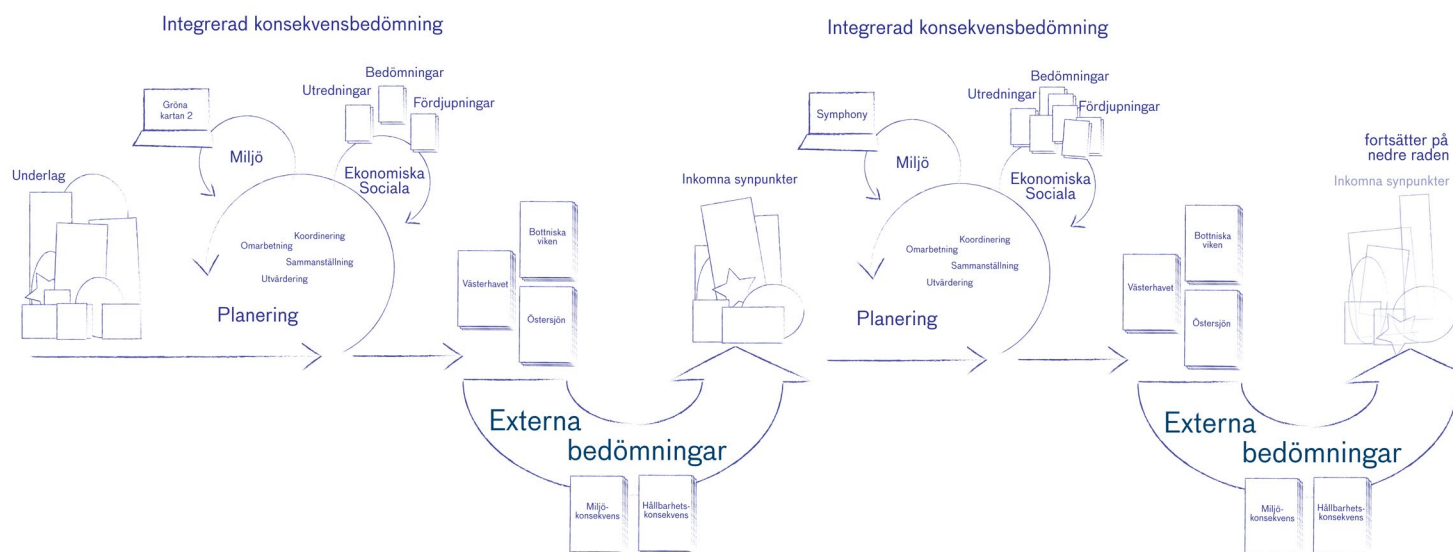
planeringsalternativ. Bland annat har Havs- och vattenmyndigheten under arbetets gång tagit fram nationella tematiska underlag, och särskilda utredningar som rör specifika planeringsfrågor eller geografiska områden. Underlagen och utredningarna rör såväl miljöpåverkan som påverkan på verksamheter som berörs av havsplanerna, till exempel yrkesfiske, etablering av vindkraft och sjöfart. Underlag och utredningar har tagits fram av Havs- och vattenmyndigheten, samverkande myndigheter, eller på beställning av externa aktörer.

För att bättre kunna planera för att undvika hög miljöpåverkan i känsliga områden har även planeringsverktyget *Symphony* utvecklats. Med *Symphony* bedöms den samlade miljöpåverkan från olika mänskliga aktiviteter och den samlade belastningen på djur- och växtliv i havet. Planeringsverktyget gör ett integrerat arbetssätt möjligt och gör att miljöpåverkan för olika planeringsalternativ kan bedömas mer löpande.

De underlag som tas fram i det löpande bedömningsarbetet används också som ett av flera underlag för den miljökonsekvensbeskrivning och den hållbarhetsbedömning som tas fram för detta samrådsförslag.

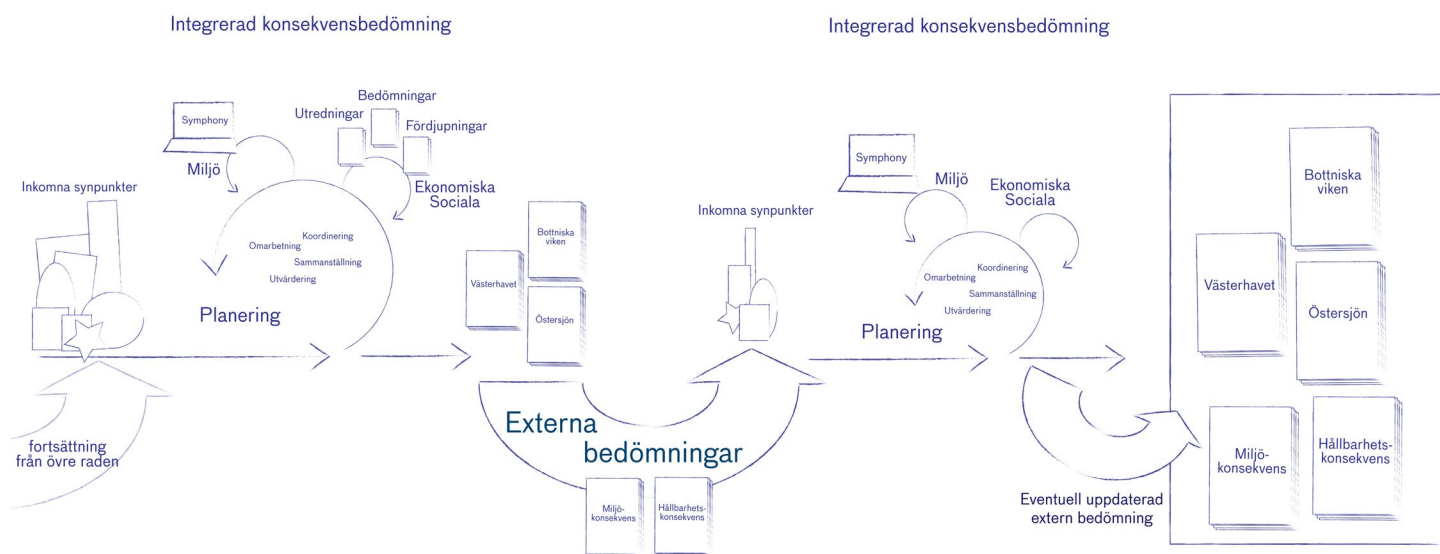
Utkast för dialog

Samråd

Granskning

Slutgiltigt förslag

Figur 28. Arbetet med att analysera och bedöma konsekvenser görs i cykler som följer skedena i planeringen.

Underlag

9

Underlag och referenser

Baltic SCOPE (2017). *Recommendations on Maritime Spatial Planning across Borders*. En rapport från Baltic SCOPE-projektet www.balticscope.eu

Bergman m.fl. (2017). *Havsbaserad vindkraft potential och kostnader – en rapport till Energimyndigheten (2017)*. Sweco Energuide AB

Boverket (2017). *Fysisk planering – land, kust och hav*. Arbetsutkast 2017-12-21

Giacometti, A., Kull, M., Moodie, J., och Morf, A. (red.). (2017). *Coherent Cross-border Maritime Spatial Planning for the Southwest Baltic Sea Results from Baltic SCOPE*. En rapport från Baltic SCOPE-projektet www.balticscope.eu

Giacometti, A., Kull, M., Moodie, J., and Morf, A. (2017). *Lessons Learned: Obstacles and Enablers When Tackling the Challenges of Cross-Border Maritime Spatial Planning*. En rapport från Baltic SCOPE-projektet www.balticscope.eu

Giacometti, A., Kull, M., Moodie, J., och Morf, A. (red.) (2017). *Towards Coherent Cross-Border Maritime Spatial Planning in the Central Baltic Sea – Case Study Report From the Baltic SCOPE Project*. En rapport från Baltic SCOPE-projektet www.balticscope.eu

Granit, J, Liss Lymer, B, Olsen, S, Tengberg, A, Nömmann, S & Clausen (2017). A conceptual framework for governing and managing key flows in a source-to-sea continuum. *Water Policy*, vol 19, nr. 4.

Havs- och vattenmyndigheten (2018). *Effekter av omdirigering av sjöfart på alfågel och tumlare vid Hoburgs bank och Midsjöbankarna*. Rapport 2018:6. Havs- och Vattenmyndigheten, Göteborg

Havs- och vattenmyndigheten (2018). *Finngrundet och Storgrundet – Underlagsrapport till havsplanering avseende energiproduktion samt miljökonsekvenser för lokala naturvärden*. Havs- och vattenmyndigheten, Göteborg. Arbetsmaterial

Havs- och vattenmyndigheten (2018). *Hållbarhetsbedömningen Havsplan Östersjön*. Rapport 2018:xx. Havs- och vattenmyndigheten, Göteborg Arbetsmaterial

Havs- och vattenmyndigheten (2018). *Miljökonsekvensbeskrivning Havsplan Östersjön*. Rapport. Havs- och vattenmyndigheten, Göteborg. Arbetsmaterial

Havs- och vattenmyndigheten (2018). *Miljösystemanalys i Havsplaneringen*. Rapport 2018:xx. Havs- och Vattenmyndigheten, Göteborg. Arbetsmaterial

Havs- och vattenmyndigheten (2018). *Symphony - Integrerat planeringsstöd för statlig havsplanering utifrån en ekosystemansats*. Rapport 2018:xx. Havs- och Vattenmyndigheten, Göteborg. Arbetsmaterial

Havs- och vattenmyndigheten (2018). *Underlag per område. Havsplan Östersjön*. Rapport 2018:xx. Havs- och vattenmyndigheten, Göteborg

Havs- och vattenmyndigheten (2017). Fiskedata. Opublicerat

Havs- och vattenmyndigheten (2017). Förslag om ramverk för naturvärdesbedömning i marin miljö – MOSAIC, 2017-06-20. Dnr 2132-2017

Havs- och vattenmyndigheten (2017). *Havsplanering med hänsyn till klimatförändringar*. Rapport 2017:26. Havs- och Vattenmyndigheten, Göteborg

Havs- och vattenmyndigheten (2017). *Hållbarhetsbedömning av havsplaner - bedömning av planutkastet för Östersjön*. Havs- och Vattenmyndigheten, Göteborg

Havs- och vattenmyndigheten (2017). *Miljökonsekvensbeskrivning Havsplan - Östersjön, diskussionsunderlag i tidigt skede*. Havs- och Vattenmyndigheten, Göteborg

Havs- och vattenmyndigheten (2017). *Möjliga klimatrefugier i Östersjön baserat på två olika scenarier*. Rapport 2017:37. Havs- och Vattenmyndigheten, Göteborg

Havs- och vattenmyndigheten (2017). *Samråd om inledande bedömning 2018, genomförande av havsmiljöförordningen*. Rapport 2017:32. Havs- och Vattenmyndigheten, Göteborg

Havs- och vattenmyndigheten (2017). *Sjötrafikbelastning på Salvorev norr om Gotland. Rapport 2017:28. Havs- och vattenmyndigheten*. Rapport 2017:28. Havs- och Vattenmyndigheten, Göteborg

Havs- och vattenmyndigheten (2016). *Energi – rapport från havsplaneringens tematiska arbete från oktober 2015 till mars 2016*. Havs- och Vattenmyndigheten, Göteborg

Havs- och vattenmyndigheten (2016). *Fiske – rapport från havsplaneringens tematiska arbete från oktober 2015 till mars 2016*. Havs- och Vattenmyndigheten, Göteborg

Havs- och vattenmyndigheten (2016). *Färdplan havsplanering*. Rapport 2016:21. Havs- och Vattenmyndigheten, Göteborg

Havs- och vattenmyndigheten (2016). *Försvar och säkerhet – rapport från havsplaneringens tematiska arbete från oktober 2015 till mars 2016*. Havs- och Vattenmyndigheten, Göteborg

Havs- och vattenmyndigheten (2016). *Handlingsplan för marint områdeskydd, myllrande mångfald och unika naturvärden i ett ekologiskt nätverk under ytan. Slutredovisning av regeringsuppdrag M2015/771/Nm*. Rapport 2016. Havs- och Vattenmyndigheten, Göteborg

Havs- och vattenmyndigheten (2016). *Naturvård – rapport från havsplaneringens tematiska arbete från oktober 2015 till mars 2016*. Havs- och Vattenmyndigheten, Göteborg

Havs- och vattenmyndigheten (2016). *Regional tillväxt – Rapport från havsplaneringens tematiska arbete från oktober 2015 till mars 2016*. Havs- och Vattenmyndigheten, Göteborg

Havs- och vattenmyndigheten (2016). *Sjöfart och naturvärden vid utsjöbankar i centrala Östersjön*. Rapport 2016:24. Havs- och Vattenmyndigheten, Göteborg

Havs- och vattenmyndigheten (2016). *Sjöfart – rapport från havsplaneringens tematiska arbete från oktober 2015 till mars 2016*. Havs- och Vattenmyndigheten, Göteborg

Havs- och vattenmyndigheten (2015). *Ekosystemtjänster från svenska hav – status och påverkansfaktorer*. Rapport 2015:12. Havs- och Vattenmyndigheten, Göteborg

Havs- och vattenmyndigheten (2015). *Havsplanering – Nuläge 2014*. Rapport 2015:2. Havs- och Vattenmyndigheten, Göteborg

Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2012:18) om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljö kvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön. Havs- och vattenmyndigheten, Göteborg

Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2017:12) om ändring i Fiskeriverkets föreskrifter (FIFS 2004:36) om fiske i Skagerrak, Kattegatt och Östersjön. Havs- och vattenmyndigheten, Göteborg

Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket (2013). *Svenskt fritidsfiske och fisketurism 2020*. Havs- och vattenmyndigheten och Jordbruksverket

Havs- och vattenmyndigheten (2012). *Tillämpning av ekosystemansatsen i havsplaneringen*. Rapport 2012:14. Havs- och vattenmyndigheten, Göteborg

Jordbruksverket (2016). *Nationell handlingsplan, Havs- och fiskeriprogrammet 2014-2020*. Dnr 3.3.17-12166/15. Statens Jordbruksverk, Jönköping

Jordbruksverket (2013). *Vattenbruk, Planeringsunderlag för havsplaneområde Västerhavet, Östersjön och Bottniska viken*. HaV dnr 481-13

Länsstyrelsen (2017). Länsstyrelsernas redovisning av Uppdrag 2017-06-välj värdeområden, opublicerat.

Länsstyrelsen (2017). Redovisning av uppdrag om fördjupat underlag för statlig planering i Öresund, Lst Skåne Dnr 408-7825-16 (HaV dnr 1056-16), 2017-04-20

Länsstyrelserna (2013). *Regional underlagsrapport för havsplaneområde Östersjön*. Länsstyrelsen i Kalmar län. HaV dnr 486-13

Länsstyrelsen i Västra Götalands län (2013). Geografisk information om energi i kommunala planer, 2013-07-03. Opublicerat arbetsmaterial

Miljö- och energidepartementet (2017). *Regleringsbrev för budgetåret 2018 avseende Havs- och vattenmyndigheten*. Dnr M2017/03180/S (delvis)

Miljö- och energidepartementet (2017). *Uppdrag om bevarandevärden vad avser fiske i skyddade områden*. Dnr M2017/02522/NM

Naturvårdsverket (2006). *Inventering av marina naturtyper på utsjöbankar*. Rapport 5576. Naturvårdsverket, Stockholm

Nicolas, F., Frias, M., Backer, H. (red.) (2016). *Mapping Maritime Activities within the Baltic Sea*. En rapport från Baltic SCOPE-projektet www.balticscope.eu

Riksantikvarieämbetet (2003). *Sveriges kust- och skärgårdslandskap: kulturhistoriska karaktärsdrag och känslighet för vindkraft*. Rapport 2003:4. Riksantikvarieämbetet

Schmidtbauer Crona, J (2017). *The Ecosystem Approach in Maritime Spatial Planning – A Checklist Toolbox*. En rapport från Baltic SCOPE-projektet www.balticscope.eu

Statens energimyndighet (2017). *Havsbaserad vindkraft - En analys av samhällsekonomi och marknadspotential*. ER 2017:3. Statens energimyndighet

Statens energimyndighet. *Energimyndighetens genomgång av energiområden i havsplaneringen* (2017). HaV Dnr 308-17

Statistiska centralbyrån (2018). *Fritidsfisket i Sverige, Sveriges officiella statistik, statistiska meddelanden JO 57 SM 1801*. SCB, Stockholm

Statistiska centralbyrån (2017) Vattenbruk 2016, Sveriges officiella statistik, statistiska meddelanden JO 60 SM 170. SCB, Stockholm

Sveriges lantbruksuniversitet (2018). *PM Fiskars och kräftdjurs lekhabitat i havsplaneringen*. 2017-05-15. Dnr 1140-17

Sveriges lantbruksuniversitet (2018). *Sammanställning och analys av yrkesfiskets utbredning*. Opublicerat.

Sveriges lantbruksuniversitet (2018). *PM Yrkesfiske i relation till första utkast till havsplan*. 2017-04-10, Dnr 1140-17.

Sveriges geologiska undersökning (2017). *Förutsättningar för utvinning av marin sand och grus i Sverige*. Dnr 21-2973/2015. Rapport 2017:05. Sveriges geologiska undersökning, Uppsala

Sveriges Geologiska Undersökning. *Gröna Kartan baserat på Symphony ekosystem komponenter* (2017). Opublicerat.

Sveriges geologiska undersökning (2016). *Koldioxidlagring i Sverige – sammanställning och resultat från NORDICCS*. Rapport 2016:20. Sveriges geologiska undersökning, Uppsala

Trafikverket (2013). *Kunskaps- och planeringsunderlag för en nulägesbeskrivning av havet*. TRV dnr 2013/8610. Trafikverket

Varjopuro, R. (2017). *Evaluation and Monitoring of Transboundary Aspects of Maritime Spatial Planning – a Methodological Guidance*. En rapport från Baltic SCOPE-projektet www.balticscope.eu

Riksintresseanspråk

Fiskeriverket (2006). *Områden av riksintresse för yrkesfisket Riksintresseanspråk*, FINFO 2006:1, Fiskeriverket, Göteborg

Försvarsmakten (2017). *Riksintresseanspråk för totalförsvarets militära del och övriga försvarsintressen i havs- och kustområden*.

Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket (2017). *Områden av riksintresse för naturvård*.

Riksantikvarieämbetet (1987 och senare uppdateringar). *Riksintresseanspråk för kulturmiljövården*

Statens energimyndighet (2013). *Riksintressen för vindbruk*.

Trafikverket (2017). *Riksintresse för kommunikationer*

Lagar, förordningar med mera

SFS 2017:1272. Lag om Sveriges sjöterritorium och maritima zoner, träder i kraft 1 mars 2018.

SFS 2010:900. Plan- och bygglag

SFS 1998:808. Miljöbalk

SFS 1993:787. Fiskelag

SFS 1992:1140. Lag om Sveriges ekonomiska zon

SFS 1988:950. Kulturmiljölag

SFS 1983:293. Lag om inrättande, utvidgning och avlysning av allmän farled och allmän hamn

SFS 1966:374. Lag om Sveriges sjöterritorium

SFS 1966:314. Lag om kontinentalsockeln

SFS 2015:400. Havsplaneringsförordningen

SFS 2014:21. Förordning om geologisk lagring av koldioxid

SFS 2013:251. Miljöprövningsförordning

SFS 2010:1341. Havsmiljöförordningen

SFS 2004:660. Förordning om förvaltning av kvaliteten på vattenmiljön

SFS 1998:896. Förordning om hushållning med mark- och vattenområden

SFS 1994:1716. Förordning om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen

SFS 1966:315. Kontinentalsockelförordning

Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/89/EU av den 23 juli 2014 om upprättandet av en ram för havsplanering

Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/30/EU av den 12 juni 2013 om säkerhet för olje- och gasverksamhet till havs och om ändring av direktiv 2004/35/EG

Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/56/EG av den 17 juni 2008 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på havsmiljöpolitikens område (Ramdirektiv om en marin strategi)

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1380/2013 av den 11 de-

cember 2013 om den gemensamma fiskeripolitiken, om ändring av rådets förordningar (EG) nr 1954/2003 och (EG) nr 1224/2009 och om upphävande av rådets förordningar (EG) nr 2371/2002 och (EG) nr 639/2004 och rådets beslut 2004/585/EG

Proposition Hushållning med havsområden (prop. 2013/14:186)

Proposition En svensk strategi för biologisk mångfald och ekosystemtjänster (prop. 2013/14:141)

SÖ 2000:1. Förenta nationernas havsrättskonvention Montego Bay den 10 december 1982 och avtalet om genomförande av Del XI i denna konvention.

Underlag kartor

Bakgrundskartorna: Natural Earth, Lantmäteriets topografiska webbkarta samt ett urval ur sverigekartans kommuner (kommun med del i havsplan). Sjöfart utanför havsplanen.

Alla kartor är framtagna av Havs- och vattenmyndigheten, om inte annat anges. Plankartorna innehåller, förutom bakgrundskarta, lager för användningarna attraktiva livsmiljöer, sandutvinning, sjöfart och yrkesfiske samt områdesindelade användningar (med karttext). Ytterligare geografisk information som används i kartorna är lager för havsplanegräns och havsområdesgränser.

Karta 7. Riksintressen för tema attraktiva livsmiljöer

Riksintresse rörligt friluftsliv (4 kap 2§), Riksintresse rörligt friluftsliv (4 kap 2§), Riksintresse högexploaterad kust (4 kap 4§)

Karta 8. Riksintresseanspråk för tema attraktiva livsmiljöer

Riksintresseanspråk kulturmiljövård (3 kap 6§), Riksintresseanspråk friluftslivet (3 kap 6§)

Karta 9. Allmänna intressen och övriga förutsättningar för tema attraktiva livsmiljöer

Underlag: Världsarv enligt världsarvskonventionen (UNESCO), Sveriges kust- och skärgårdslandskap (RAÄ), Koncentration av vrak och förlisningsuppgifter ur FMIS, sammanställt av kustlänsstyrelserna (LST, RAÄ)

Karta 10. Riksintresseanspråk för tema energi

Riksintresseanspråk: Anläggningar för energiproduktion, Vindbruk (3 kap 8§ MB)

Karta 11. Allmänna intressen och övriga förutsättningar för energi – vindkraftsområden

Underlag, E: Pågående projekt, Vindbruk i kommunala översiktsplaner, Ytterligare områden identifierade i havsplaneringsprocessen.

Karta 12. Allmänna intressen och övriga förutsättningar för tema energi – kablar och rörledningar

Underlag: Kraftkabel, Planerad ny kraftkabel, Rörledning

Karta 13. Riksintresseanspråk sjöövningsområden

Riksintresseanspråk för totalförsvaret: Sjöövningsområde (3 kap 9§ MB)

Karta 14. Öppet redovisade riksintresseanspråk och influensområden för totalförsvarets militära del

Riksintresseanspråk för totalförsvaret: Sjöövningsområde (3 kap 9§ MB),
Influensområden: Stoppområde för höga objekt, Stoppområde för vindkraftverk, Omgivningspåverkan, MSA-område, Övrigt influensområde, Område med särskilt behov av hinderfrihet

Karta 15. Allmänna intressen och förutsättningar för koldioxidlagring

Underlag, Lagring av koldioxid (SGU): Intresseområde för lagring av koldioxid (4kap 9§ MB),

Karta 16. Allmänna intressen och förutsättningar för sandutvinning

Underlag, Sandutvinning (SGU): Intresseområde för utvinning av sand (3kap 7§ MB), Lämpliga områden för utvinning av sand (3kap 7§ MB)

Karta 17. Riksintressen och riksintresseanspråk för tema natur

Natura 2000-område SPA (NVV), Natura 2000-område SCI (NVV), Riksintresseanspråk naturvård, Riksintresseanspråk för yrkesfisket

Karta 18. Allmänna intressen och övriga förutsättningar för tema natur – andra marina skyddade områden

Underlag N: Andra marina skyddade områden (7 kap MB)

Karta 19. Allmänna intressen och övriga förutsättningar för tema natur – klimattillflykter

Underlag n: Klimattillflykter för vikare, blåstång, blåmussla, ålgräs, skorv, sill och torsk

Karta 20. Riksintresseanspråk för tema transport och kommunikationer

Hamn -befintlig, Järnväg –Öresundsbroförbindelsen, Järnväg –framtida (Helsingborg-Helsingör), Sjöfart -befintlig farled inklusive buffertzoner, Sjöfart –djupa och skyddade områden, Sjöfart –planerad farled inklusive buffertzoner, Flyg -MSA-område

Karta 21. Allmänna intressen och övriga förutsättningar för tema transport och kommunikationer – ruttsystem

Underlag Ruttsystem (IMO): Trafiksepareringszon, Rekommenderad rutt, Kusttrafikzon, Uppmärksamhetsområde, Dubbelriktad led, Djupvattenled, Förbudsområde. Sjöfartsmyndigheterna: Utökat anspråk sjöfart

Karta 22. Allmänna intressen och övriga förutsättningar för tema transport och kommunikationer – data- och telekablar

Data- och telekabel (Telia), Data- och telekabel (PTS)

Karta 23. Riksintresseanspråk för tema yrkesfiske

Riksintresseanspråk för yrkesfisket (3 kap 5§ MB): Hamn, Fångstområde, Lekområde, Rekryteringsområde, Vandringsområde

Karta 24. Allmänna intressen och övriga förutsättningar för tema yrkesfiske – landningsvärden

Landningsvärden för tolv olika fiskerier 2003-2015

Karta 25. Allmänna intressen och övriga förutsättningar för tema yrkesfiske – fiskeregleringar

Fredningsområde, Trålfiskeområde, Trålgräns

Underlag figurer

Figurer utan hänvisning till underlag är framtagna av Havs- och vattenmyndigheten.

Figur 6. Havets ekosystem.

Miljödepartementet

Figur 14. Produktionskostnad för vindkraft till havs (LCOE).

Bergman m.fl. 2017. *Havsbaserad vindkraft potential och kostnader – en rapport till Energimyndigheten*

Figur 15. Södra Midsjöbanken - Vindkraftsområde

Vindkraftsområden (Sverige, Polen), Sandutvinning, Natura 2000 (art- och habitat, fågel)

Underlaget inom Polsk ekonomisk zon: Maritime Institute in Gdańsk et al. 2016. Study of Conditions of Spatial Development of Polish Sea Areas.

Gdynia. <http://www.umgdy.gov.pl/?cat=96>

Figur 16. Kriegers Flak - Vindkraftsområde

Vindkraftsområden (Sverige, Tyskland, Danmark), Sandutvinning, Natura 2000 (art- och habitat, fågel)

Figur 18. Kartbild från Symphony som visar sammanlagd miljöpåverkan

Havs- och vattenmyndigheten. Rapport 2018:1. *Symphony - Integrerat planeringsstöd för statlig havsplanering utifrån en ekosystemansats*

Figur 19: Kartbild från Gröna kartan som visar aggregerade naturvärden

Sveriges Geologiska Undersökning. *Gröna Kartan baserat på Symphony ekosystem komponenter*. 2017-11-20. Opublicerat.

Figur 20. Allt hänger samman från källa till hav

Granit m.fl.2017. Water Policy

Figur 21. Internationella skyddade marina områden runt Sverige och i grannländer

Enligt OSPAR (OSPAR MPA), Enligt HELCOM (HELCOM MPA), Natura 2000, Fredningsområde torsk

Figur 22. Gränsöverskridande sjöfart

Koncentration av fartygsrörelser (AIS) runt Sverige och i grannländer

Figur 24. Ekonomiskt landningsvärde av fiske efter torsk (trål eller passiva redskap) i Östersjön under perioden 2003-2015.

Sveriges lantbruksuniversitet. 2018. *Sammanställning och analys av yrkesfiskets utbredning.*

Figur 25. Ekonomiskt landningsvärde av pelagiskt fiske i Östersjön under perioden 2003-2015.

Sveriges lantbruksuniversitet. 2018. *Sammanställning och analys av yrkesfiskets utbredning.*

Fotografier

Kapitel 1, Fotograf **Kat Singer**. Fartyg utanför Visby.

Havs- och vattenmyndighetens bildarkiv.

Kapitel 2, Fotograf **Maja Kristin Nylander**. Skärgårdsklippor,

Havs- och vattenmyndighetens bildarkiv.

Kapitel 4. Fotograf **Maja Kristin Nylander**. Utsikt från Fårö över Östersjön.

Havs- och vattenmyndighetens bildarkiv.

Kapitel 5. Fotograf **Maja Kristin Nylander**. En pojke som är ute och seglar en optimist i dimman. Havs- och vattenmyndighetens bildarkiv.

Kapitel 6. Fotograf **Natalie Greppi**. Havs- och vattenmyndighetens bildarkiv.

Kapitel 7. Fotograf **Mats Svensson**. Hanöbukten från Baskemölle, Stenshuvud. Havs- och vattenmyndighetens bildarkiv.

Kapitel 8. Fotograf **Maja Kristin Nylander**. Vatten.

Havs- och vattenmyndighetens bildarkiv.

Kapitel 9. Fotograf **Maja Kristin Nylander**. Solen skiner ner på havet.

Havs- och vattenmyndighetens bildarkiv.

Fotocollage, kapitel 3:

Fotograf **Kat Singer** (*Kryssningsfartyg, Änder vatten, Stenstrand*),
Havs- och vattenmyndighetens bildarkiv.

Fotograf **Mattias Sköld** (*Räkträlare*), *Havs- och vattenmyndighetens bildarkiv.*

Fotograf **Johannes Jansson**, CC BY 2.5 Wikimedia commons (*Öresundsbron*),
Havs- och vattenmyndighetens bildarkiv.

Illustratör **Vilhelm von Wright**, (*lax*), *Havs- och vattenmyndighetens bildarkiv.*

Fotograf **Maja Kristin Nylander** (*Fiskmåsar, Hav, Ostronodling bojar, Skylt Hanöbukten, Utedass, Barn - bad - brygga.*), *Havs- och vattenmyndighetens bildarkiv.*

Fotograf **Ingvar Lagenfelt** (*Vindkraftpark*), *Havs- och vattenmyndighetens bildarkiv.*

Fotograf **Hangsna** (*Juvenil havsörn i Ekeby våtmark*) /CC BY-SA 4.0
Wikimedia commons

Fotograf **Peter Appelros**, (*Kustspaningsradar*) /CC BY 3.0
Wikimedia commons

Förslag till Havsplan Östersjön

Detta är det förslag till havsplan för Östersjön som vi samråder om. Sverige tar fram tre havsplaner – en för Bottniska viken, en för Östersjön och en för Västerhavet. En havsplan ger vägledning kring vad som är den bästa användningen av havet. Havsplanen ska vägleda nationella myndigheter, kommuner och domstolar i kommande beslut, planering och tillståndsprövningar. Näringsidkare kan också få vägledning av planen.

Nu samråder Havs- och vattenmyndigheten med dig och andra för att få bra och förankrade havsplaner. Därför vill vi gärna att ni ger förbättringsförslag och berättar om sådant vi bör veta. Samrådet pågår 15 februari till 15 augusti 2018.

Havs- och vattenmyndigheten diarienummer 396-18

Havs- och vattenmyndigheten
Postadress: Box 11 930, 404 39 Göteborg
Besök: Gullbergs Strandgata 15, 411 04 Göteborg
Tel: 010-698 60 00
www.havochvatten.se